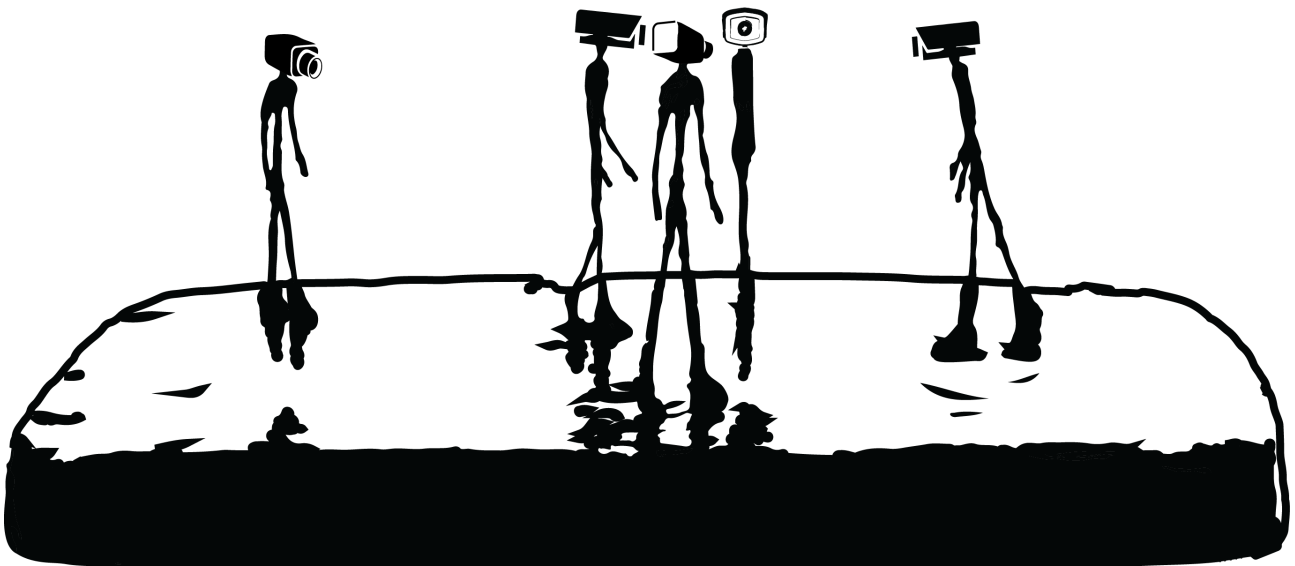

Η ΣΥΓΚΡΟΤΗΣΗ ΤΟΥ ΔΗΜΟΣΙΟΥ ΧΩΡΟΥ ΥΠΟ ΤΟ ΚΑΘΕΣΤΩΣ ΚΟΙΝΩΝΙΚΟΥ ΕΛΕΓΧΟΥ

Το Παράδειγμα του Συστήματος Κοινωνικής Αξιοπιστίας
στη Λαϊκή Δημοκρατία της Κίνας

Ελευθέριος Μαντζουνέας

Επιβλέπων Αλέξιος Τζομπανάκης

2022

Πολυτεχνείο Κρήτης, Σχολή Αρχιτεκτόνων

ΠΟΛΥΤΕΧΝΕΙΟ ΚΡΗΤΗΣ,
ΣΧΟΛΗ ΑΡΧΙΤΕΚΤΟΝΩΝ
2022

Ερευνητική Εργασία

Φοιτητής
Ελευθέριος Μαντζουνέας

Επιβλέπων
Αλέξιος Τζομπανάκης

*Ευχαριστώ, τον Καθηγητή μου Αλέξιο Τζομπανάκη για τις καίριες παρεμβάσεις
του και την καθοδήγηση του, του γονείς μου για την υποστήριξη τόσων
χρόνων, τη Δανάη για τις συμβουλές και την υπομονή της και την Χριστίνα για
την πολύ σημαντική συνεισφορά της στο κείμενο.*

Η Συγκρότηση του Δημοσίου Χώρου υπό το Καθεστώς Κοινωνικού Ελέγχου.

Το παράδειγμα του Συστήματος Κοινωνικής Αξιοπιστίας στη Λαϊκή Δημοκρατία της Κίνας

Περίληψη

Ξεκινώντας από τη σκιαγράφηση των πολιτικών πτυχών που έχει ο δημόσιος χώρος, μέσα από έργα σημαντικών στοχαστών του 20ου και 21ου αιώνα, περνάμε στους κινδύνους που υπάρχουν για αυτές τις πολιτικές διεργασίες στον σύγχρονο ρευστό κόσμο. Συγκεκριμένα, διερευνούμε την επιρροή που μπορεί να έχει ένας διευρυμένος κοινωνικός έλεγχος πάνω σε πολιτικές διεργασίες συνδεδεμένες με τον δημόσιο χώρο. Μέσα από τα θεωρικά εργαλεία του Michel Foucault περί της πειθαρχίας και του πανοπτισμού, θα αναλύσουμε το Σύστημα Κοινωνικής Αξιοπιστίας στην Λαϊκή Δημοκρατία της Κίνας. Θα δείξουμε πώς τα αναλυτικά εργαλεία που περιγράφουν μια «κλειστή» Πανοπτική μηχανή, παρότι ταιριαστά, επιδέχονται «διορθώσεις» και συμπληρώσεις όταν μιλάμε για ένα σύγχρονο σύστημα ελέγχου χωρίς τοίχους, χωρίς φυσικούς πύργους επιτήρησης και χωρίς καθορισμένες θέσεις για τους επιτηρούμενους. Για να μπορέσουμε τελικά να προσδιορίσουμε με ποιον τρόπο γίνεται ο κοινωνικός έλεγχος και ποιους κινδύνους εμπεριέχει για έναν πολιτικό δημόσιο χώρο στο σήμερα.

Πανοπτισμός, Social Credit System, Κίνα, Δημόσιος Χώρος, Κοινωνικός Έλεγχος.

The constitution of Public Space under the doctrine of Social Control.

The paradigm of the Social Credit System in the People's Republic of China.

Abstract

We start with a sketch of the political aspects of public space, through the work of important thinkers of the 20th and 21th century. Afterwards we pass to the decline and changes of these political aspects in the contemporary liquid world. In particular we study the affect of a wide social control doctrine on these kind of political processes that are connected with the public space. We will analyze the Social Credit System of the People's Republic of China through the theoretical tools of Michel Foucault related to discipline and the panopticon. At a first glance the analytical tools that describe a "close" panopticon device seem to help us understand the Social Credit System but these tools can not fit exactly this contemporary social control system, with no walls, no central towers and with no specified positions for its inhabitants. So we search for a "refreshment" of these tools in order to understand how contemporary social control is being done and its affect to the political processes in nowadays public space.

Panopticon, Social Credit System, China, Public Space, Social Control.

| Περιεχόμενα

Εισαγωγή

1. Το Σύστημα Κοινωνικής Αξιοπιστίας στη Λαϊκή Δημοκρατία της Κίνας

1.1 Οι βασικοί στόχοι του Συστήματος Κοινωνικής Αξιοπιστίας

1.2 Πως λειτουργεί;

(Η συλλογή των δεδομένων και η κωδικοποίηση τους)

1.3 Το Σύστημα Επιβράβευσης-Τιμωρίας

(Η Αξιοποίηση των δεδομένων, Μαύρη Λίστα, Κόκκινη Λίστα)

1.4 Σημείωση για τα Ιδιωτικά Συστήματα Αξιοπιστίας

(Alibaba, Ant financial κ.α.)

1.5 Συμπεράσματα για το πως δουλεύει σήμερα

1.5.1 Οι “παρεκτροπές” του συστήματος (Xinjiang)

1.5.2 Σημείωση για το Σύστημα Κοινωνικής Αξιοπιστίας υπό την πανδημία του Covid-19

2. Το Σύστημα Κοινωνικής Αξιοπιστίας ως Πειθαρχικό Σύστημα και Σύστημα Ελέγχου.

2.1 Είναι ένα Πειθαρχικό Σύστημα;

2.2 Είναι Πανοπτική Μηχανική;

2.3 Είναι Κάτι Άλλο; Η «Δοκιμή» της Κοινωνίας του Ελέγχου;

2.4 Επικαιροποίηση: Η Κοινωνία της Διαφάνειας; Η Κοινωνία της Επιτήρησης;

Συμπεράσματα

| *Contents*

Introduction

1.The Social Credit System in the Peoples Republic Of China

1.1 The main goals of the Social Credit System

1.2 How it works;

(Gathering and processing of data)

1.3 The Reward - Punishment system

1.4 Note on the private Systems

(Alibaba, Ant financial κ.α.)

1.5 Conclusions on how it works today

1.5.1 The “deviations” of the system (Xinjiang)

1.5.2 Notes on the role of Social Credit System under the COVID-19 pandemic

2. The Social Credit System as a system of discipline and control.

2.1 Is it a system of discipline;

2.2 Is it a Panopticon machine ;

2.3 Is it something else; The “test” of the society of control;

2.4 Bringing it up to date: The transparent society; The surveillance society;

Conclusions

| Εισαγωγή

Βασική **αφορμή** της έρευνας αυτής είναι η διαπίστωση μίας εντατικής εμφάνισης εννοιών όπως η έκτακτη ανάγκη, ο πόλεμος ενάντια στην τρομοκρατία, το καθεστώς ασφαλείας και ελέγχου, το δόγμα του σοκ, η αντιεξέγερση. Ακόμα παρατηρούμε το πύκνωμα των κλειστών συστημάτων ασφαλείας, των τρομοκρατικών χτυπημάτων, των υπερκρατικών οργανισμών, την αλλαγή της «φύσης» του πολέμου, την αλλαγή του καθεστώτος της αποικιοκρατίας, την κατασκευή του εσωτερικού εχθρού, την στρατιωτικοποίηση της κοινωνίας. Αυτοί οι όροι, με λίγα λόγια, αντιπροσωπεύουν μια πτυχή ενός κόσμου γνώριμου σε εμάς, τον κόσμο που ζούμε καθημερινά, έναν κόσμο άυλο, ψηφιακό, ρευστό, συνεχώς μεταβαλλόμενο, ευέλικτο και γεμάτο πολύπλοκα δίκτυα σχέσεων και πληροφορίας.^{1 2} Έναν κόσμο τεχνολογικής φρενίτιδας, έναν κόσμο αυτοματοποιημένο και επαναληπτικό, έναν κόσμο της παγκοσμιοποίησης και της υπερκατανάλωσης.³ Ένα κόσμο χωρίς μεγάλες αφηγήσεις,^{4 5} μεταβιομηχανικό, ίσως μετά το μεταμοντέρνο.^{6 7} Έναν κόσμο της κυριαρχίας της αποδοτικότητας, του πολιτικού και οικονομικού συστήματος του νεοφιλελευθερισμού και της «ελεύθερης» αγοράς.^{8 9 10 11}

Μέσα σε αυτό το αδρό και πολύπλοκο πλαίσιο της εποχής μας, κρίνουμε πως αξίζει να ξεδιαλύνουμε κάποιους από τους παραπάνω όρους. **Σκοπός** μας είναι να κατανοήσουμε τον τρόπο λειτουργίας του συστήματος που εξουσιάζει και διαμορφώνει κυρίαρχα το προαναφερθέν πλαίσιο της ζωής μας. Θέλουμε να καταλάβουμε τις πρακτικές του επεκτάσεις. Αυτές που επηρεάζουν άμεσα την καθημερινότητα μας, τη σχέση μας με τον δημόσιο χώρο και τους κοινούς μας τόπους. Ωστε να καταλάβουμε, τελικά, αν αυτές οι πρακτικές έχουν απόλυτη ισχύ και αν υπάρχουν πρακτικές αντίστασης και ρηγμάτωσής τους. Το έργο αυτό πέραν από μεγάλο κόπο και πολύ χρόνο, θα χρειαζόταν και τεράστια έκταση που υπερβαίνει τα ζητούμενα μιας ερευνητικής εργασίας. Επομένως είμαστε αναγκασμένοι να περιορίσουμε την ερευνα μας και να εστιάσουμε σε μερικούς όρους που κρίνουμε πως είναι πιο χρήσιμοι για να μελετήσουμε τον τρόπο με τον οποίο αναπτύσσεται η εξουσία στο σήμερα και το πώς διαμορφώνεται το πλαίσιο των ζώων μας. Ο επίλεκτος όρος είναι εκείνος του κοινωνικού ελέγχου και συγκεκριμένα ο έλεγχος μέσα από το σχήμα του Πανοπτισμού αφού το θεωρούμε ακόμα και σήμερα ένα ισχυρό αναλυτικό εργαλείο για θέματα επιτήρησης και πειθάρχησης.¹²

1 Bauman Zygmunt, Ρευστή Καιρό, Μεταίχμιο, 2017,15-20

2 Harvey David, Η κατάσταση της μετανεωτερικότητας, Μεταίχμιο, σελ. 197-220

3 Bauman Zygmunt, Ρευστή Καιρό, Μεταίχμιο, 2017, 21-27&51-52&163-181

4 Jean-Francois Lyotard, Η μεταμοντέρνα κατάσταση, Γνώση, Αθήνα 1993,σελ.29-33&99

5 Niles Bruggers,What about the Postmodern? The Concept of the Postmodern in the Work of Lyotard, Yale French Studies, Issue 99

6 Harvey David, Η κατάσταση της μετανεωτερικότητας, Μεταίχμιο, σελ. 9-15, Βαΐου Ντίνα

7 Montaner Josep Maria , Ιστορία της Σύγχρονης Αρχιτεκτονικής, εκδόσεις Νεφέλη, Αθήνα 2014, σελ.371-374

8 Bauman Zygmunt, Ρευστή Καιρό, Μεταίχμιο, 2017, 163-181

9 Jean-Francois Lyotard, Η μεταμοντέρνα κατάσταση, Γνώση, Αθήνα 1993, σελ.16-37&99-102

10 Harvey David, Νεοφιλελευθερισμός (Ιστορία και παρόν), Εκδόσεις Καστανιώτη, σελ.&47-53&68-96

11 Κατσαρός Κυριάκος, Η Επικράτηση Του Νεοφιλελευθερισμού Και Ο Χαρακτηρας Του Εθνους-Κρατους, Γιαντιού Πανεπιστημιο, Θεσσαλονίκη, Μάρτιος 2009

12 Lyon Davis, Theorizing Surveillance, The panopticon and beyond, Willan Publishing, 2006, pp.3-4

“The panopticon refuses to go away. Despite the appearance of a number of critiques (e.g. Bauman 1992; Bogard 1996; Lyon 1993; Mathiesen 1997), the idea of the panopticon still appears routinely in surveillance discourses. The reasons for this are manifold but clearly one of them is that the panopticon is such a rich and multifaceted concept. It is capable of interpretation in a number of ways, and of course draws upon the major problematics of modernity. It helps in the exploration of knowledge and power, highlights the Enlightenment elevation of vision (partly expressing

Ενώ ο κοινωνικός έλεγχος μπορεί να επεκτείνεται σε διάφορα πεδία θεωρούμε πως ένα μεγάλο μέρος του λαμβάνει χώρα στο δημόσιο. Ταυτόχρονα θεωρούμε τον δημόσιο χώρο ως ένα βασικό χώρο διεξαγωγής πολιτικών διεργασιών. Ίσως να είναι όπως λέει η Arendt αυτό το πράγμα μεταξύ των ανθρώπων για να μπορούν να λάβουν αυτές οι διεργασίες χώρα.¹³ Έτσι, το πρώτο βήμα για να καταλάβουμε πώς αυτές οι πολιτικές επηρεάζονται από τον κοινωνικό έλεγχο είναι να τις προσδιορίσουμε. Επομένως παρακάτω θα σκιαγραφήσουμε ένα Θεωρητικό Πλαίσιο που αφορά την έννοια του πολιτικού στον δημόσιο χώρο και τη μετακύλισή του από έναν λογικό διάλογο σε κοινωνικό έλεγχο-χειραγώγηση.

Όπως προαναφέραμε, διαπιστώνετε μια αλλαγή του πολιτικού στο δημόσιο κατά την νεωτερικότητα. Από μεριάς Arendt, κατά τη νεωτερικότητα μέσα από την κυριαρχία του κεφαλαιοκρατικού συστήματος που φέρνει τη μίξη της ιδιωτικής και της δημόσιας σφαίρας, διαπιστώνεται ο εκφυλισμός των πολιτικών διεργασιών, δηλαδή η απώλεια ενός λογικού διαλόγου.¹⁴ Η δύο σφαίρες, ιδιωτική και δημόσια, ήταν διακριτές και καλά ορισμένες κατά τη γέννηση της δημοκρατίας. Ακόμα, η δημόσια σφαίρα και η πολιτική είναι καταστατικά δεμένες για την Arendt. Πιο αναλυτικά, με την ίδρυση της πόλης-κράτους, ο άνθρωπος αποκτά δύο ζωές μια ιδιωτική (επιβίωση) και μία δημόσια (πολιτική).¹⁵ Ο προπολιτικός βίος ξεχωρίζει από το πολιτικό (δημόσιο) μέσω του λόγου (λογική). Δηλαδή, οι αποφάσεις παίρνονται με την πειθώ και την ομιλία και όχι με την επιβολή της βίας και του καταναγκασμού. Αντιθέτως, η βία εμπεριέχεται καταστατικά στον ιδιωτικό βίο και είναι προπολιτικός τρόπος κοινωνικών σχέσεων.¹⁶

Οι προϋποθέσεις για τη συμμετοχή κάποιου στη δημόσια συνδιαλλαγή είναι να είναι ελεύθερος και να είναι ίσος με όλους του υπόλοιπους.¹⁷ Αυτές οι συνθήκες δεν πληρούνται κατά την νεωτερικότητα που τραγικά κυριαρχεί το χρήμα ως η κύρια αξία μέσω της οποίας μπορεί κανείς να λάβει δημοσιότητα και αντίστροφα.¹⁸ Ο δημόσιος χώρος απο-πολιτικοποιείται με την εισαγωγή σε αυτόν κατώτερων δραστηριοτήτων. Πλέον στις μαζικές δημοκρατίες δεν ζητούν από τους ανθρώπους δράση και μεγάλα έργα αλλά θέλουν από αυτούς να διαθέτουν μια συγκεκριμένη συμπεριφορά. Η διαφορά και η πολλότητα χάνονται στη μαζική κοινωνία οι άνθρωποι εξομοιώνονται, ο πολιτικός δημόσιος διάλογος εκφυλίζεται, αφού οι άνθρωποι γίνονται αριθμοί.¹⁹ Οι προϋποθέσεις της ισότητας και της ελευθερίας καταστρατηγούνται. =

Ο Habermas συμφωνεί με την Arendt περί του ορισμού του δημοσίου ως ένα πεδίο and partly parodying Christian notions of omniscience that it sought to dethrone; Lyon 1991) and is imbricated with a quest for social order and for progressive social change. We cannot evade some interaction with the panopticon, either historically or in today's analyses of surveillance. It may be best, as Roy Boyne (2000) suggested a few years ago, to accept the panoptic presence, even if only as the ghost lurking within the post-panoptic world. That is the strategy adopted here.[...]” και

“Boyne believes that the panopticon can still serve as a model against which to compare contemporary developments in surveillance and power relations (2000: 303)” {ibid. p.26}

13 Arendt Hannah, Η ανθρώπινη κατάσταση, Μετάφραση ΣΤΕΦΑΝΟΥ ΡΟΖΑΝΗ, ΓΕΡΑΣΙΜΟΥ ΛΥΚΙΑΡΔΟΠΟΥΛΟΥ, ΕΚΔΟΣΕΙΣ «ΓΝΩΣΗ» 1986, σελ.79-81

14 οπ.π. σελ.46-47&53&63&75-84 & 98-99

15 οπ.π.σελ.41-42

16 οπ.π σελ.51-52

17 Δηλαδή να μην καταναγκάζονται από τις βιοποριστικές ανάγκες αλλά και να μην καταναγκάζουν (ή καταναγκάζονται από) κάποιον οι ίδιοι. {οπ.π. σελ.46&50-52}

18 οπ.π. σελ.83

19 οπ.π. σελ.63

διεξαγωγής ενός λογικού διαλόγου.²⁰ Ακόμα συμφωνεί και με τον εκφυλισμό του πολιτικού αυτού διαλόγου κατά τη βιομηχανική εποχή. Μέσα από την αστική, δημόσια σφαίρα, παρουσιάζει μια ιδανική εικόνα συνδιαλλαγής μεταξύ ιδιωτών που σκοπό έχουν τη διαμόρφωση μιας κοινής γνώμης.²¹ Αυτή η κοινή γνώμη, κατά την άνοδο της αστικής τάξης θα έχει κριτικές λειτουργίες απέναντι στην εξουσία (απομεινάρι του ancient regime) και αυτό είναι το βασικό της χαρακτηριστικό. Η απώλεια αυτής της κριτικής ιδιότητας έρχεται με τη μίξη των δύο σφαιρών ή τουλάχιστον με το να έχει δικαίωμα παρέμβασης η δημόσια στην ιδιωτική και αντίστροφα.²² Στον δημόσιο διάλογο κυριαρχούν οργανώσεις που συναλλάσσονται με το κράτος είτε μέσα από την ατζέντα των πολιτικών κομμάτων είτε άμεσα σε σύνδεση με τη δημόσια διοίκηση. Η δημόσια σφαίρα μιας λογικής συνδιαλλαγής δεν υπάρχει πια, κατασκευάζεται ανά περίπτωση για να εξυπηρετήσει συγκεκριμένες πολιτικές/ συμβόλαια/τακτικές, για να κερδίσει αποδοχή σε πρόσωπα και ζητήματα ανά περίπτωση. Κοινώς, οι άνθρωποι καλούνται να αποδεχτούν ή να επιδοκιμάσουν ένα θέμα και όχι να συμμετέχουν ενεργά στις διαδικασίες διαμόρφωσης μιας κοινής γνώμης. Η γνώμη τους ζητείτε περιστασιακά ανάλογα την «ατζέντα» που δεν διαμορφώνεται από αυτούς.²³ Τελικά, «[...]η κριτική δημοσιότητα απωθείται από την χειραγωγήση». Ο κριτικός ρόλος της δημόσιας σφαίρας καταρρέει, η πολιτική λειτουργία του δημοσίου εκφυλίζεται σε δημαγωγία.²⁴

20 Habermas Junger, «Αλλαγή δομής της δημοσιότητας», μτφ Λευτέρης Αναγνώστου, εκδόσεις νήσος, Αθήνα 1997, σελ. 56

21 Habermas Junger, The Public Sphere: An Encyclopedia Article, (1964), New German Critique, No. 3. (Autumn, 1974), pp. 49-55

22 Περνώντας στη νεωτερικότητα το μοντέλο της φιλελεύθερης δημόσιας σφαίρας δεν μπορεί να εφαρμοστεί σε μια βιομηχανοποιημένη μαζική δημοκρατία. Η κατάρρευση του άρχισε κατά τον Habermas μέσω της διάχυσης της δημόσιας σφαίρας πέρα από τα όρια της καλά εκπαιδευμένης, αστικής τάξης. Οι συλλογικές ανάγκες που δεν μπορούν να καλυφθούν από την αυτορυθμιζόμενη αγορά τώρα αρχίζουν να καλύπτονται από το κράτος. Επομένως ξεπροβάλλει ισχυρό ένα κράτος πρόνοιας. Ταυτόχρονα οι απαιτήσεις των μαζών από το κράτος πολλές φορές γίνονται σε μια δημόσια σφαίρα που πλέον κυριαρχεί ο ανταγωνισμός των συμφερόντων «[...] ανταγωνισμοί που υποθέτουν μορφές βίαιης αντιπαράθεσης». Κοινώς μέσα από τις πιέσεις του δρόμου γίνονται κρατικές παρεμβάσεις στην ιδιωτική σφαίρα.

Αλλιώς ο πολιτικός διάλογος περιοριστικό σε έναν ανταγωνισμό μεταξύ εκείνων που κατείχαν τα μέσα παραγωγή και εκείνων που είχαν απλώς την δύναμη της εργασίας τους. Είναι σαφές πως οι πρώτη ομάδα είχαν συμφέρον να υπάρχουν διαδικασίες πειθαρχήσεις των δευτέρων για την ομαλότερη και αποτελεσματικότερη διεξαγωγή των παραγωγικών και κερδοφορικών διαδικασιών. {Habermas Junger, «Αλλαγή δομής της δημοσιότητας», μτφ Λευτέρης Αναγνώστου, εκδόσεις νήσος, Αθήνα 1997, σελ. 284-286}

23 Habermas Junger, «Αλλαγή δομής της δημοσιότητας», μτφ Λευτέρης Αναγνώστου, εκδόσεις νήσος, Αθήνα 1997, σελ. 285-286

24 οπ.π. σελ. 258-259

Piazza, Alberto Giacometti, 1947–48 (cast 1948–49), Bronze, 21 x 62.5 x 42.8 cm, Peggy Guggenheim Collection, Venice.

πηγή: https://www.guggenheim-venice.it/site/assets/files/3037/giacometti_piazza.jpg

Επιπροσθέτως κατά τη μοντέρνα εποχή διαπιστώνεται η απονέκρωση του δημοσίου χώρου η μοναδική λειτουργία που του ανατίθεται είναι η λειτουργία της κίνησης: δεν ζούμε πια στο δημόσιο χώρο, οι άνθρωποι έχουμε απομονωθεί, διαπιστώνει ο Sennett.²⁵ Σιωπήσαμε για να προστατευθούμε αφού ήρθαμε πολύ κοντά «Αυξήστε την οικειότητα και θα μειωθεί η κοινωνικότητα.», γράφει. Τώρα ο έλεγχος, πέρα από πάνω προς τα κάτω παίρνει και την οριζόντια κατεύθυνση μεταξύ «ίσων», αφού δεν μπορούμε να διαφύγουμε από τον έλεγχο των κοντινών μας. Έτσι, αφού οι άνθρωποι σιώπησαν, οι πολιτικές διεργασίες, οι σχέσεις και οι διάλογοί τους και, τελικά, η συλλογική τους δράση είναι σαφές πως άλλαξαν: συγκεντρώθηκαν στο τοπικό, το γνώριμο.^{26 27} Γιατί ήρθαμε κοντά ο ένας στον άλλο; Ο Sennett απαντά μέσα από την ιδεολογία της οικειότητας, δηλαδή την θεώρηση ότι όλα τα δεινά τούτου του κόσμου ήρθαν από την απροσωπία. Έτσι για να την αντιμετωπίσουμε πρέπει να έρθουμε κοντά να αποκαλύψουμε τους εαυτούς μας ο ένας στον άλλο.²⁸ Οι σχέσεις των ανθρώπων κρίνονται από ψυχολογικούς όρους και όχι λογικούς ή πολιτικούς. «Αυτή η ιδεολογία της οικειότητας μεταστοιχειώνει τις πολιτικές κατηγορίες σε ψυχολογικές.»²⁹ Επομένως, είναι εύκολο για μια προσωπικότητα να κυριαρχήσει με ψυχολογικούς όρους ή, μάλλον, επειδή το πολιτικό παιχνίδι γίνεται με ψυχολογικούς όρους, κυριαρχούν οι προσωπικότητες και όχι οι πράξεις τους. Όσοι εκφράζουν συναισθήματα δημοσίως θεωρείται πως είναι ιδιόζουσες και ανώτερες προσωπικότητες. Αυτοί οι άνθρωποι επέλεξαν να ελέγχουν το ακροατήριο τους αντί να εισέρχονται σε μια σχέση αλληλενέργειας μαζί του. Σιγά-σιγά, οι ακροατές έχασαν την ικανότητά τους να ενεργούν και έτσι πάλι κατέφυγαν στη σιωπή. Με λίγα λόγια, ο διάλογος στο δημόσιο χώρο (καταστατική αρχή τόσο για τη δημοκρατία όσο και για την πολιτική) έγινε μονόλογος του ιδιωτικού, κυριάρχησε η προσωπικότητα.³⁰ Αυτή η κυριαρχία με ψυχολογικούς όρους είναι εμφανής και στα σύγχρονα μέσα κοινωνικής δικτύωσης, δε μοιάζει να έχει ξεπεραστεί, αφού μέσα σε αυτά και πάλι δεν ερχόμαστε σε επαφή με το ξένο, έχουμε έναν ψηφιακό κύκλο οικειότητας.³¹ Ο έλεγχος που έχει μια προσωπικότητα πάνω στις ανθρώπινες ψυχές υποβιβάζει την πολιτική τους ιδιότητα σε

25 Sennett Richard, «Η τυραννία της οικειότητας», εκδόσεις Νεφέλη, Αθήνα 1999, σελ. 15-16&28-30

26 Παρακάτω θα δούμε πως αυτός ο έλεγχος γίνεται και σε κατευθύνσεις από μέσα από τα ίδια τα άτομα μέσα από την έκθεση τους στα social media, οικειοθελώς παραδίδονται στον έλεγχο μέσα από την έκθεση.

27 ο.π. σελ.32

28 Βλέπουμε τα τελευταία χρόνια να μας ζητούν να δώσουμε περισσότερα στοιχεία μας, να γίνουμε πιο «διάφανοι». Αν δεν έχεις να κρίνεις κάτι, γιατί να μην συγκαταθέσεις στην παροχή των προσωπικών σου δεδομένων; Αυτό το σόφισμα λίγο πολύ θεωρούμε πως απαντάει ο Sennett μέσα από την υποστήριξη της απροσωπίας. Αν η συνάντηση των ανθρώπων γίνεται με άλλους όρους πέραν των ψυχολογικών, τότε αποκτά νόημα ένας λογικός διάλογος. Για αυτό και υποστηρίζει την κοσμιότητα έναντι της οικειότητας. Ως κοσμιότητα, ο Sennet ορίζει την :

«[...]δραστηριότητα που προστατεύει αμοιβαία τους ανθρώπους και συνάμα τους επιτρέπει να απολαμβάνουν αμοιβαία τη συντροφική σχέση. Η κάλυψη με προσωπεία είναι η ουσία της κοσμιότητας. Τα προσωπεία παρέχουν τη δυνατότητα της καθαρής κοινωνικότητας ανεξάρτητα από την κατά περίπτωση ισχύ, τη δυσφορία και τα ιδιωτικά αισθήματα εκείνων που τα φορούν. Η κοσμιότητα αποσκοπεί στην προφύλαξη του καθενός από την επιβάρυνση με την προσωπικότητα των άλλων.»

Η πόλη [city] και η κοσμιότητα [civility] έχουν κοινή ετυμολογική ρίζα. Οι συσχετισμοί με τον πολιτισμό [civilization] εδώ είναι σαφείς. Με αυτό στο μυαλό του θεωρούμε πως χρησιμοποιεί αυτό τον συσχετισμό ο Sennet, για να συνεχίσει με το ότι η πόλη είναι ο τόπος που είναι πιο πιθανό να συναντήσεις ξένους, αλλά αυτό δεν είναι πρόβλημα, αφού μέσα από την κοσμιότητα δημιουργείτε η αναγκαία κοινωνική απόσταση για συναναστροφή. Ο δημόσιος χώρος της πόλης είναι ο χώρος που θα συναντηθούν οι ξένοι και δεδομένης της κοσμιότητας, θα αλληλενεργήσουν με τρόπο αδελφικό (fraternité), όχι μέσα από τον καταναγκασμό να έρθουν πιο κοντά. ο.π. σελ.336

29 ο.π. σελ.329

30 ο.π.σελ.331-333

31 Han Byung Chul, Η Κοινωνία Της Διαφάνειας, opera, Αθήνα 2015,σελ.69-71

απλώς αυτή του ακολούθους.³² Ακόμα ένα στοιχείο που συνηγορεί στο ότι το πολιτικό αντί για έναν διάλογο ενεργής συμμετοχής ολισθαίνει προς τον έλεγχο και την χειραγώγηση.

Αν η πολιτική στο δημόσιο έγινε χειραγώγηση, τότε ο έλεγχος επί των ανθρώπων μοιάζει αρκετά επίκαιρος στον σύγχρονο κόσμο. Ο Foucault μας παρουσιάζει με θαυμάσιο τρόπο τις πρώτες φάσεις διαδικασιών πειθάρχησης των ανθρώπων, από την εξουσία κατά τη βιομηχανική εποχή. Ίσως αυτές οι τεχνικές να περιγράφουν ακραίες μορφές πειθάρχησης, αλλά κρίνουμε πως αποτελούν μια βάση για τις σημερινές τεχνικές ελέγχου και παρέμβασης μιας οργανωμένης εξουσίας (π.χ. κράτος) στους ανθρώπους. Οι τεχνικές του τότε έχουν από τη μια πρακτικό χαρακτήρα, αφού ζήτημα είναι η αύξηση της αποδοτικότητας: δηλαδή τη διαμόρφωση των σωμάτων για την καλύτερη συμμετοχή τους στην παραγωγή. Ακόμα έχουν και πολιτικό χαρακτήρα αφού μέσα από την πειθάρχηση χάνουν την ιδιότητα να αντιδρούν, συμμορφώνονται.^{33 34} Δύσκολα μπορούμε να φανταστούμε πειθήνια υποκείμενα να συμμετέχουν ενεργά σε πολιτικές διαδικασίες (διαδικασίες του τύπου λογικού διαλόγου που παρουσιάστηκαν παραπάνω) που επιζητούν δράση και ενεργό συμμετοχή. Οι πρώτες φάσεις της βιομηχανικής εποχής πετυχαίνουν και τη βελτίωση της παραγωγής, και την πολιτική συμμόρφωση. Είναι όμως αυτές οι διαδικασίες ακόμα ενεργές; Είναι ακόμα επίκαιρες οι θεωρίες του Foucault, βασισμένες σε μια άλλη εποχή; Γίνεται ο έλεγχος με τον ίδιο τρόπο που γινόταν τότε;

Για να καταλάβουμε την επιρροή του κοινωνικού ελέγχου στους ανθρώπους σήμερα, δεν αρκεί απλά ένα θεωρητικό πλαίσιο. Οφείλουμε να εξετάσουμε ένα σύγχρονο, «απτό» παράδειγμα με χαρακτηριστικά κοινωνικού ελέγχου για να καταλάβουμε τις πρακτικές και τεχνικές του και για να δοκιμάσουμε αυτό το θεωρητικό σχήμα. Μέσα από τους όρους της πειθαρχίας και του πανοπτισμού, θα γίνει ανάλυση του Συστήματος Κοινωνικής Αξιοπιστίας [Social Credit System] [ΣΚΑ] που εφαρμόζεται αυτή τη στιγμή στη Λαϊκή Δημοκρατία της Κίνας.

Η βιβλιογραφία είναι πλούσια σε ό,τι αφορά το θέμα του Συστήματος Κοινωνικής Αξιοπιστίας και του ελέγχου. Από την έρευνα προέκυψαν κυρίως ξενόγλωσσες³⁵ επιστημονικές ερευνητικές εργασίες και άρθρα από πανεπιστήμια και ερευνητές στη Δύση ή σε ιδρύματα με δυτικές επιρροές (Hong Kong).

Ενδεικτικά:

-China's Social Credit System: An Evolving Practice of Control, Rogier Creemers, University of Leiden, 2018

-The Making of "Good" Citizens: China's Social Credit Systems and Infrastructures of Social Quantification, Fan Liang, Duke Kunshan University, Yuchen Chen, University of Michigan, 2022

-Data-driven governance, smart urbanism and risk-class inequalities: Security and

32 Sennett Richard, «Η τυραννία της οικειότητας», εκδόσεις Νεφέλη, Αθήνα 1999, σελ.331-333

33 Foucault Michel, «Επιτήρηση και Τιμωρία, η Γένεση της Φυλακής», εκδόσεις Ράππα (Κέδρος), Αθήνα 1989, σελ.181-184

34 Bentham Jeremy, the Panopticon writings, edited by Bozovic Miran, Verso 1995, p. 5

35 Ενώ στον ελληνικό τύπο υπάρχουν άρθρα για το ΣΚΑ η αναζήτηση επιστημονικών εργασιών στην ελληνική βιβλιογραφία έφερε μόνο το εξής αποτέλεσμα : ΔΙΠΛΩΜΑΤΙΚΗ ΕΡΓΑΣΙΑ του Βαγγέλη Γεωργίου, «Συστήματα κοινωνικής βαθμολόγησης πολιτών μέσω συστημάτων αξιολόγησης – αξιοπιστίας – φήμης» του ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΟ ΑΙΓΑΙΟΥ, 2020, ίσως χρειάζεται μια πιο επισταμένη έρευνα για την διαπίστωση άλλων ερευνητών του θέματος στον Ελλαδικό χώρο.

social credit in China, Dean Curran, University of Calgary, Canada; London School of Economics, UK

Alan Smart, University of Calgary, Canada, 2021

-The Chinese Social Credit System Surveillance and Social Manipulation: A Solution to “Moral Decay”?, Martin Maurtvedt, University of Oslo, 2017

-the transparent self under big data proiling: privacy and chinese legislation on the social credit system, Yongxi Chen and Anne Sy Cheung, the University of Hong Kong, 2017

Ακόμα:

-Surveillance and Panopticon: A Study on the Social Credit System in China,

-Panopticon Reborn Social Credit as Regulation for the Algorithmic Age, Kevin Werbach

-Chinese Social Media and Big Data: Big Data, Big Brother, Big Profit?, Min Jiang and King-Wa Fu

-China’s Cybersecurity Regime: Securing the Smart State, Rogier Creemers, Leiden University

Ακόμα σημαντική έρευνα επί του θέματος κάνει το METRICS (Mercator institute for Chinese studies) που ασχολείται με την ανάλυση του ΣΚΑ κυρίως από οικονομική οπτική με δύο σημαντικές δημοσιεύσεις :

-CHINA’S SOCIAL CREDIT SYSTEM, 2017, Mirjam Meissner

-CHINA’S SOCIAL CREDIT SYSTEM IN 2021, From fragmentation towards integration, Katja Drinhausen and Vincent Brussee

Επιπροσθέτως πολλά είναι τα έγγραφα της Κινεζικής Κυβέρνησης και των περιφερειών που αφορούν το Σύστημα Κοινωνικής Αξιολόγησης,³⁶ όμως λόγω δυσκολίας στη μετάφραση μπορούμε να έχουμε μεταφρασμένα στα αγγλικά μόνο ορισμένα. Τσως το σημαντικότερο έγγραφο σχετικά με το ΣΚΑ έχει μεταφράσει από τα Κινέζικα στα Αγγλικά ο Creemers με τίτλο: “Planning Outline for the Construction of a Social Credit System (2014-2020)”, (Link).

Τέλος, η εργασία του Martin Maurtvedt είναι αρκετά κοντά με το θέμα μας, αφού κάνει χρήση των εργαλείων πειθάρχησης και πανοπτισμού του Foucault για να καταλάβει το ΣΚΑ. Συγκεκριμένα θέλει να διαπιστώσει πώς αυτό το σύστημα επηρεάζει την συμπεριφορά των ανθρώπων. Μετά από μια θεωρητική ανασκόπηση για την επιτήρηση και τον έλεγχο, αναζητά αποτελέσματα επηρεασμού της συμπεριφοράς μέσα από ερωτηματολόγια σε 10 Κινέζους φοιτητές. Η δική μας έρευνα, βέβαια, έχει περισσότερο θεωρητική κατεύθυνση, αφού πιστεύουμε πως πρέπει να ξεδιαλύνουμε το τοπίο σχετικά με τα σχήματα της επιτήρησης και του ελέγχου και για αυτό αρχίζουμε από το πιο διάσημο και με την μεγαλύτερη επιρροή σχήμα στις θεωρίες της επιτήρησης, εκείνο της πειθαρχίας και του πανοπτισμού του Michel Foucault.

Βασικά ερωτήματα, πέραν του ορισμού του Συστήματος Κοινωνικής Αξιοπιστίας, είναι κατά πόσο αυτό το σύστημα μπορεί να χαρακτηριστεί κατά τα λόγια του Foucault ως πειθαρχικό, και ακόμα, αν αυτό το σύστημα θα μπορούσε να χαρακτηριστεί ως μια Πανοπτική μηχανή, για να καταλήξουμε στον αν τελικά μπορούμε να αναθέσουμε κάποια

³⁶ Liang Fan, “The making of “good” citizens: China’s Social Credit Systems and infrastructures of social quantification”, Article in Policy and Internet, March 2022, p.10-11

άλλα θεωρητικά μοντέλα, πιο ταιριαστά σε ένα σύγχρονο σύστημα αξιολόγησης των πολιτών.

Ένα ακόμη ερώτημα είναι (αν ο δημόσιος χώρος θεωρηθεί ως τον κύριο χώρο διεξαγωγής ενός αυθεντικού πολιτικού διαλόγου) πώς ο πολιτικός διάλογος μπορεί να επηρεάζεται υπό το συνεχές και αδιάκοπο βλέμμα της εξουσίας; Συνοπτικά, αφού θα έχουμε προσδιορίσει τους τρόπους αυτού του συστήματος ελέγχου, καταλήγουμε στους κινδύνους που μπορεί να έχουν τέτοιου είδους Συστήματα Κοινωνικής Αξιοπιστίας για τις πολιτικές διεργασίες που λαμβάνουν χώρα στο δημόσιο χώρο.

Σκοπός

Σκοπός της έρευνας είναι να καταλάβουμε τον τρόπο με τον οποίο αναπτύσσονται τα συστήματα κοινωνικού ελέγχου και επιτήρησης στο σήμερα, μέσα από θεωρητικά σχήματα σχετικά με την επιτήρηση, για να καταλάβουμε τελικά αν έχουν επιρροή στις πολιτικές διαδικασίες στο δημόσιο χώρο.³⁷

Μέθοδος

Η κύρια μέθοδος της εργασίας είναι αναλυτική και συγκεκριμένα ανάλυση-μελέτη Περίπτωσης [Case Study]. Θα δούμε πώς γίνεται ο κοινωνικός έλεγχος μέσα από το Σύστημα Κοινωνικής Αξιοπιστίας της Λαϊκής Δημοκρατίας της Κίνας προσδιορίζοντας τα βασικά του σημεία. Παρ' ότι δεν λαμβάνει χώρα στη Δύση επιλέγουμε το ΣΚΑ διότι είναι ένα από τα λίγα τέτοια συστήματα παγκοσμίως που έχει αυτό το μεγαλεπήβολο σχέδιο της διακυβέρνησης ενός τεράστιου κράτους μέσω ψηφιακών τεχνολογιών και, ταυτόχρονα έχει σαν στόχο την αλλαγή των κοινωνικών χαρακτηριστικών της Κινέζικης κοινωνίας (αύξηση της αξιοπιστίας). Ίσως ένα υποδειγματικό σχέδιο για το πώς μπορεί να γίνεται ο κοινωνικός έλεγχος στον σύγχρονο κόσμο. Τα ευρήματα προκύπτουν από τον προσδιορισμό των πειθαρχικών και πανοπτικών χαρακτηριστικών που έχει το ΣΚΑ, μέσα από τα αναλυτικά εργαλεία του Foucault περί πειθαρχίας και πανοπτισμού. Αναμένουμε να μην υπάρξει πλήρης ταύτιση του ΣΚΑ με την θεωρία περί πειθάρχησης του Foucault. Έτσι, όμως, θα διαπιστώσουμε την αλλαγή στους τρόπους και τις τεχνικές του ελέγχου. Τελικά θα γίνει αναφορά και σε άλλα πιο σύγχρονα αναλυτικά σχήματα στα οποία ίσως θα έπρεπε να στραφούμε.

³⁷ Είναι πειθαρχικό σύστημα; Αν ναι τότε επηρεάζει τους συμμετέχοντες σε αυτό άρα και την συμπεριφορά τους στο δημόσιο χώρο. Έχει άλλο τρόπο να επηρεάζει τους ανθρώπους και να τους κάνει πειθήνιους ποιος είναι αυτός;

| Κεφάλαιο 1

Το Σύστημα Κοινωνικής Αξιοπιστίας στη Λαϊκή Δημοκρατία της Κίνας

Το Social Credit System³⁸ ή Σύστημα Κοινωνικής Αξιοπιστίας[ΣΚΑ] είναι ένα σύστημα αξιολόγησης της αξιοπιστίας ενός προσώπου νομικού ή φυσικού (εταιρίες, επιχειρήσεις ή άτομα) και ανάθεσης σε αυτό ενός βαθμού. Έμφαση στις πρώτες φάσεις του εγχειρήματος δόθηκε στους συμμετέχοντες στην αγορά. Το σύστημα αυτό αναπτύσσεται αυτή τη στιγμή στη Λαϊκή Δημοκρατία της Κίνας μέσα από τον κρατικό μηχανισμό της.³⁹ ⁴⁰ Βρισκόμαστε στην δεύτερη φάση του προγράμματος, που σημαίνει ότι έχει επεκταθεί σε εθνικό επίπεδο.⁴¹ Η πρώτη πιλοτική φάση άρχισε επίσημα το 2014 και ολοκληρώθηκε το 2020,⁴² και αποτελούταν από πιλοτικά προγράμματα, τόσο κρατικά όσο και ιδιωτικά, σε διάφορες πόλεις και επαρχίες της κινέζικης επικράτειας.⁴³ Ενώ έχουμε αναφορές από το τα τέλη του 20ου αρχές 21ου για το σύστημα αυτό η πιο συγκροτημένη αναφορά για την ανάπτυξη του γίνεται το 2014 με το έγγραφο Planning Outline for the Construction of a Social Credit System (2014-2020).⁴⁴

Αυτό που προσδίδει ενδιαφέρον σε αυτό το εγχείρημα είναι, αρχικά, ότι εφορμά από το πεδίο της οικονομίας και έπειτα επεκτείνεται και σε άλλα πεδία, όπως στην κοινωνία, την οικολογία, την πολιτική.⁴⁵ Αυτό είναι που το κάνει να ξεχωρίζει και από τα υπάρχοντα

38 “The Social Credit System” είναι μια μετάφραση του Shèhuì xìnnyòng tǐxì 社会信用体系. Η λέξη(ιδεόγραμμα) Xìnnyòng 信用, βέβαια μπορεί να μεταφραστεί πολλαπλώς και ως “πίστη-εμπιστοσύνη”, “αξιοπιστία” ή “το να εμπιστεύσαι”. Ταυτόχρονα η λέξη “Credit” μπορεί να μεταφραστεί και ως “Βαθμολόγηση” όπως το μεταφράζει ο Βαγγέλ Γεώργιου στη μεταπτυχιακή του εργασία «Συστήματα κοινωνικής βαθμολόγησης πολιτών μέσω συστημάτων αξιολόγησης – αξιοπιστίας – φήμης», ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΟ ΑΙΓΑΙΟΥ, ΠΟΛΥΤΕΧΝΙΚΗ ΣΧΟΛΗ, ΤΜΗΜΑ ΜΗΧΑΝΙΚΩΝ ΠΛΗΡΟΦΟΡΙΑΚΩΝ ΚΑΙ ΕΠΙΚΟΙΝΩΝΙΑΚΩΝ ΣΥΣΤΗΜΑΤΩΝ, 2020, σελ.10. Εμείς διαλέγουμε την λέξη “Αξιοπιστία” διότι: η βαθμολόγηση, το να δίνει κάποιος credit, ενώ είναι βασικό στοιχείο του συστήματος και περιγράφει ουσιαστικά την λειτουργία του δεν περιγράφει το τι μετράει τι καταγράφει για να προκύψει η βαθμολογία. Ταυτόχρονα εύκολα γίνεται σαφές ότι αποτελεί ένα σύστημα κατάταξης των πολιτών από τις πρώτες κιόλας αναφορές σε αυτό.

39 Maurtvedt Martin, “The Chinese Social Credit System Surveillance and Social Manipulation: A Solution to “Moral Decay”?”, Master’s Thesis, University of Oslo 2017

40 YONGXI CHEN AND ANNE SY CHEUNG, The Transparent Self under Big Data Proiling: Privacy and Chinese Legislation on the Social Credit System, The University of Hong Kong, 2017

41 Katja Drinhausen and Vincent Brussee, “CHINA’S SOCIAL CREDIT SYSTEM IN 2021, From fragmentation towards integration”, Mercator institute for China Studies. March 3, 2021, p.3

42 Planning Outline for the Construction of a Social Credit System (2014-2020)

43 Από τον Αύγουστο του 2015 έχουν εγκριθεί οι πιλοτικές φάσεις για 43 πόλεις για να εφαρμόζουν το Σύστημα Κοινωνικής Αξιοπιστίας και να πειραματιστούν με σχετικούς μηχανισμούς.

{Meissner Mirjan, Head of Program Economy and Technology at METRICS, “CHINA’S SOCIAL CREDIT SYSTEM”, Mercator institute for China Studies. May 24 2017, p.6}

Από το 2015 έχει δοθεί σε 8 εταιρίες άδεια για πιλοτικά προγράμματα όπως στην Alibaba που έφτιαξε το Sesame Credit, η οποία όμως δεν ανανεώθηκε.

{Martin Chorzempa, Paul Triolo, and Samm Sacks, “China’s Social Credit System: A Mark of Progress or a Threat to Privacy?”, June 2018, p.5}

44 Werbach Kevin, “Panopticon Reborn, Social Credit as Regulation for the Algorithmic Age”, Forthcoming, University of Illinois Law Review, February 2021. p. 12-13

45 Credit construction in the areas of healthcare, hygiene and birth control.[...]

Credit construction in the area of social security. [...]

Credit construction in the area of labour and employment. [...]

Credit construction in the area of education and scientific research.[...]

συστήματα αξιοπιστίας, για παράδειγμα στον Δυτικό κόσμο (π.χ. το αμερικάνικο FICO) που εστιάζουν κυρίως στον οικονομικό τομέα.⁴⁶

Συγκεκριμένα η ανάγκη για ένα τέτοιο σύστημα στην Κίνα ξεκινά με ένα πρόβλημα που αφορά την αξιοπιστία της κινέζικης αγοράς⁴⁷ σε συνδυασμό με την έλλειψη συστήματος αξιολόγησης καταναλωτών όπως σε κράτη της δύσης.⁴⁸ Αυτά τα προβλήματα προσπαθεί να τα λύσει με τη δημιουργία ενός συστήματος που θα αξιολογεί την οικονομική αξιοπιστία (creditworthiness). Αυτό το έργο κρίθηκε δύσκολο λόγω έλλειψη στοιχείων (π.χ. μεγάλο μέρος του πληθυσμού δεν χρησιμοποιεί καν το διαδίκτυο, δεν είναι όλοι καταγεγραμμένοι σε καταλόγους κ.α.)⁴⁹. Ταυτόχρονα, η ηγεσία του κινέζικου κράτους διαπιστώνει αυξημένη «κοινωνική» αναξιοπιστία είτε μέσα στους κρατικούς μηχανισμούς είτε μεταξύ των πολιτών. Επομένως, είτε για πρακτικούς λόγους είτε για λόγους διακυβέρνησης, το ΣΚΑ επεκτείνεται και στην κοινωνική αξιοπιστία (trustworthiness) από τις πρώτες κιόλας φάσεις του.⁵⁰ Σε άλλα έγγραφα του Κινέζικου κράτους, η κοινωνική και οικονομική ευημερία δεν παρουσιάζονται ξεχωριστά, επομένως είναι αναμενόμενο αυτά τα δύο να αντιμετωπίζονται ως αδιαχώριστα σε ότι αφορά και την αξιοπιστία.⁵¹

Ακόμα, πέρα από την επέκταση στο πεδίο της κοινωνικής αξιοπιστίας, το ΣΚΑ είναι πρωτοποριακό, αφού έχει ως στόχο να χρησιμοποιεί νέες τεχνολογίες για τη συγκέντρωση και επεξεργασία των δεδομένων όπως big data, αξιοποιεί κλειστά κυκλώματα παρακολούθησης (CCTV), συγκεντρώνει και επεξεργάζεται στοιχεία χρηστών από διαδικτυακές εφαρμογές, κινήσεις, αγορές κ.α.⁵² Το Σύστημα Κοινωνικής Αξιοπιστίας προκύπτει από το όραμα ότι η Κίνα μπορεί να κυβερνηθεί ψηφιακά: μέσω συγκέντρωσης και επεξεργασία δεδομένων, εφαρμογή αυτοματισμών και γενικά ψηφιακών τεχνολογιών.⁵³

Credit construction in the areas of culture, sports and tourism.[...]

Credit construction in the area of intellectual property rights.[...]

Credit construction in the areas of environmental protection and energy saving. [...]

Sincerity construction in social organizations.[...]

Credit construction in the area of Internet applications and services.

Source : Planning Outline for the Construction of a Social Credit System (2014-2020), η μετάφραση από τα κινέζικα στα αγγλικά αλιεύτηκε το Μάρτη του 2022 και έγινε από τον Rogier Creemers (Lecturer in Modern Chinese Studies, in Leiden University). Link: <https://chinacopyrightandmedia.wordpress.com/2014/06/14/planning-outline-for-the-construction-of-a-social-credit-system-2014-2020/>

46 Meissner Mirjan, Head of Program Economy and Technology at METRICS, “CHINA’S SOCIAL CREDIT SYSTEM”, Mercator institute for China Studies. May 24 2017, p.2,4

47 Planning Outline for the Construction of a Social Credit System (2014-2020)

48 Werbach Kevin, “Panopticon Reborn, Social Credit as Regulation for the Algorithmic Age”, Forthcoming, University of Illinois Law Review, February 2021. p. 12

49 Half of China’s population is not online at all, leaving them out of many data gathering efforts (China Internet Network Information Center 2017).

50 Η πρώτη αναφορά σε Σύστημα Κοινωνικής Αξιοπιστίας από υψηλά κλιμάκια είναι το 2002 από τον γενικό γραμματέα Jiang Zemin στην 16ο Συνέδριο του Κόμματος. Όπου συνέδεε ένα τέτοιο σύστημα με τον εκσυγχρονισμό και την ανάπτυξη της κινεζικής αγοράς.

{Creemers Rogier, University of Leiden, China’s Social Credit System: An Evolving Practice of Control, p.8-9.}

Η δεύτερη σημαντική αναφορά είναι εκείνη του 2007 όπου το Κρατικό Συμβούλιο της Κίνας θεώρησε ένα τέτοιο σύστημα ως στοιχείο κλειδί για την κινεζική οικονομία της αγοράς.

{Liang Fan, “The making of “good” citizens: China’s Social Credit Systems and infrastructures of social quantification”, Article in Policy and Internet, March 2022, p.7}

51 Since 2014, State- and Party Leader Xi Jinping declared “comprehensive law-based governance” a top political priority. Ensuring that all individuals, market actors and government organs play by the rules is seen as a prerequisite for stable economic growth – and hence for social, political and regime stability.⁴ {P.4}

52 Meissner Mirjan, Head of Program Economy and Technology at METRICS, “CHINA’S SOCIAL CREDIT SYSTEM”, Mercator institute for China Studies. May 24 2017

53 Katja Drinhausen and Vincent Brussee, “CHINA’S SOCIAL CREDIT SYSTEM IN 2021, From fragmentation

Αυτό το στοιχείο της διακυβέρνησης μέσω ψηφιακών τεχνολογιών και μέσων είναι και ένα από τα βασικά στοιχεία που θεωρούμε πως επηρεάζει την χωρική υλοποίηση της επιτήρησης στο σήμερα, όπως θα δούμε και στη συνέχεια.

Ο συνδυασμός της επέκτασης της αξιολόγησης στο πεδίο της κοινωνίας και οι διακυβέρνηση με νέες τεχνολογίες προκαλεί μεγάλη ανησυχία και μοιάζει να «ενοχλεί» τις δημοκρατικές ευαισθησίες που επικρατούν κυρίως στη Δύση (με την αστική δημοκρατία να κρίνουμε πως είναι η κυρίαρχη επίσημη μορφή συγκρότησης της δημοκρατικής ιδέας στο δυτικό κόσμο). Αυτό είναι εμφανές και στον τύπο αλλά και στην ακαδημαϊκή κοινότητα. Άρθρα που παραλληλίζουν το σύστημα με μια Οργουελική δυστοπία ή με μια Πανοπτική φυλακή είναι πολύ συνηθισμένα στη δύση.⁵⁴ Αυτή η αναταραχή επιβάλλει και την καλύτερη κατανόηση αυτή της μεγαλεπήβολης προσπάθειας του κράτους της Λαϊκής Δημοκρατίας της Κίνας για ένα συνολικό σύστημα αξιοπιστίας που θα καλύπτει όλη την σφαίρα της επικράτειάς του.

Σήμερα το σύστημα λειτουργεί πιο πολύ σαν μια ομπρέλα κάτω από την οποία λειτουργούν πολλές πρωτοβουλίες. Είναι ένα πλαίσιο υπό το οποίο λειτουργούν πολλοί άλλοι μηχανισμοί με αρκετές διαφορές μεταξύ τους. Σίγουρα δεν έχει πάρει ακόμα την μορφή ενός σαφώς καθορισμένου συστήματος με καθολική ισχύ και πλήρη ψηφιοποίηση - αυτοματοποίηση.⁵⁵

Τέλος πρέπει να σημειωθεί πως το Σύστημα Κοινωνικής Αξιοπιστίας είναι πραγματικά ένα ευέλικτο εργαλείο. Απόδειξη αυτού είναι η μετατροπή αυτού του συστήματος στην περίπτωση της αντιμετώπισης της πανδημίας του Covid-19. Πολλοί περιορισμοί, ρυθμίσεις και εντολές πέρασαν μέσα από το σύστημα για την καλύτερη διαχείριση της πανδημίας.⁵⁶

towards integration”, Mercator institute for China Studies. March 3, 2021, p.1

54 THE PANOPTICON IS ALREADY HERE, the Atlantic, 2020,
Stuck In China’s Panopticon, 2019, NPR
Virtual Panopticon in China, mapping china, 2018
What is China’s social credit system and why is it controversial?, South China Morning Post, 2020,
China’s ‘social credit’ system ranks citizens and punishes them with throttled internet speeds and flight bans if the Communist Party deems them untrustworthy, businessinsider, 2021,
‘Social credit’ scoring: How China’s Communist Party is incentivising repression, hong kong fp, 2020,
Algorithmic Panopticon: State Surveillance and Transparency in China’s Social Credit System, 2020,
Electronic Governance and Open Society: Challenges in Eurasia pp 42–59,
The Transparent Self under Big Data Proiling: Privacy and Chinese Legislation on the Social Credit System
YONGXI CHEN AND ANNE SY CHEUNG, The University of Hong Kong, 2017
“In the wake of American attempts to restrict the international adoption of Chinese Huawei’s 5G network equipment, US Vice President Pence attacked China’s social credit programme as an ‘Orwellian system premised on controlling virtually every facet of human life’.”

{Dean Curran, Alan Smart, “Data-driven governance, smart urbanism and risk-class inequalities: Security and social credit in China”, Urban Studies 2021, Vol. 58(3) 487–506}

Werbach Kevin, “Panopticon Reborn, Social Credit as Regulation for the Algorithmic Age”, Forthcoming, University of Illinois Law Review, February 2021. p. 4-7

55 >Katja Drinhausen and Vincent Brussee, “CHINA’S SOCIAL CREDIT SYSTEM IN 2021, From fragmentation towards integration”, Mercator institute for China Studies. March 3, 2021, p.3

>Liu Chuncheng, “Multiple Social Credit Systems in China”, 2019

>Liang Fan, “The making of “good” citizens: China’s Social Credit Systems and infrastructures of social quantification”, Article in Policy and Internet, March 2022

>Werbach Kevin, “Panopticon Reborn, Social Credit as Regulation for the Algorithmic Age”, Forthcoming, University of Illinois Law Review, February 2021. p. 21

56 Katja Drinhausen and Vincent Brussee, “CHINA’S SOCIAL CREDIT SYSTEM IN 2021, From fragmentation towards integration”, Mercator institute for China Studies. March 3, 2021, p.1

Dean Curran, Alan Smart, “Data-driven governance, smart urbanism and risk-class inequalities: Security and social

1.1 Οι βασικοί στόχοι του Συστήματος Κοινωνικής Αξιοπιστίας

Ας δούμε όμως λίγα παραπάνω στοιχεία για το Σύστημα Κοινωνικής Αξιοπιστίας. Το βασικότερο έγγραφο για το σύστημα αυτό είναι το έγγραφο με όνομα «Προσχέδιο για την Κατασκευή ενός Συστήματος Κοινωνικής Αξιοπιστίας (2014-2020)»⁵⁷ και στάλθηκε από το Κρατικό Συμβούλιο σε όλες τις επαρχιακές, αυτόνομες περιφέρειες και δημοτικές λαϊκές κυβερνήσεις, όλα τα υπουργεία και τις επιτροπές του Κρατικού Συμβουλίου και όλα τα άμεσα υπαγόμενα τμήματα.

Σύμφωνα με το προσχέδιο αυτό, ο βασικός στόχος του κινέζικου κράτους είναι μέχρι το 2020 να έχει εγκαθιδρύσει ένα Κοινωνικό Σύστημα Αξιοπιστίας μέσα από βασικούς νόμους, ρυθμίσεις και ειδικά συστήματα. Αυτό, όπως είπαμε, ακολουθεί μετά την διαπίστωση ότι η Κινεζική κοινωνία έχει μεγάλα ποσοστά μη – αξιοπιστίας. Αυτό, άλλωστε, είναι και το πρόβλημα που θέλουν να διορθώσουν καταστατικά:

«[...]οι βασικές του προϋποθέσεις [του συστήματος] είναι να εγκαθιδρύσει την ιδέα της κουλτούρας της ειλικρίνειας(sincerity culture), και να προωθήσει την τιμότητα και τις παραδοσιακές αξίες, χρησιμοποιεί ενθάρρυνση για τους αξιόπιστους και περιορισμούς για τους αναξιόπιστους σαν μηχανισμούς κινήτρων, και η αποστολή του είναι να αυξήσει τα επίπεδα της ειλικρίνειας και της αξιοπιστίας σε όλη την κοινωνία»⁵⁸

Οι «θεωρητικοί» στόχοι του σχεδίου αυτού είναι τόσο οικονομικοί όσο και κοινωνικοί. Από τη μία, η δημιουργία αξιοπιστίας για την οικονομία θεωρούν πως «[...] θα μειώσει το οικονομικό ρίσκο, την κρατική παρέμβαση στην αγορά και θα τελειοποιήσει το οικονομικό σύστημα της Σοσιαλιστικής αγοράς». Από την άλλη η αξιοπιστία στη κοινωνία θα «[...] ενισχύσει την κοινωνική ειλικρίνεια(sincerity), θα προωθήσει την αμοιβαία εμπιστοσύνη στην κοινωνία, θα μειώσει τις κοινωνικές αντιφάσεις» και τελικά «[...] είναι μια επιτακτική προϋπόθεση για το κτίσιμο της Σοσιαλιστικής αρμονικής κοινωνίας».⁵⁹

Ποιο συγκεκριμένα οι στόχοι του κινέζικου κράτους εστιάζουν σε τέσσερα πεδία :

1. Επιτάχυνση της κατασκευής ειλικρίνειας σε ότι αφορά κρατικές υποθέσεις
2. Να δημιουργηθεί αξιοπιστία σε ό,τι αφορά ζητήματα αγοράς και εμπορίου
3. Να προωθηθεί η κατασκευή κοινωνικής αξιοπιστίας
4. Να προωθηθεί η κατασκευή αξιοπιστίας σε δικαστικό επίπεδο. ⁶⁰

Και οι τέσσερις αυτοί τομείς θεωρούνται σημαντικοί για την οικονομική ανάπτυξη όπως και την εξασφάλιση κρατικής ασφάλειας, δύο στοιχεία που είναι αλληλένδετα για τις κινέζικες πολιτικές. Η οικονομική ανάπτυξη θεωρείται μία από τις βασικές πηγές που ενισχύει τη θέση της κινέζικης κυβέρνησης και του Κινέζικου Κομμουνιστικού Κόμματος.⁶¹ Ακόμα, είναι εμφανές πως το σύστημα δεν έχει αποκλειστική εστίαση

credit in China”, Urban Studies 2021, Vol. 58(3) 487–506, p. 497

57 Planning Outline for the Construction of a Social Credit System (2014-2020), source: {<https://chinacopyrightandmedia.wordpress.com/2014/06/14/planning-outline-for-the-construction-of-a-social-credit-system-2014-2020/>}

58 οπ.π.

59 οπ.π.

60 οπ.π.

61 Von Blomberg Marianne, The Social Credit System And China’s Rule Of Law

στον έλεγχο των πολιτών, αλλά επιζητά και τον έλεγχο του κρατικού μηχανισμού, του μηχανισμού της δικαιοσύνης και την αξιοπιστία της αγοράς.⁶²

Συνοπτικά η βασική ιδέα του συστήματος αυτού προκύπτει από τις προσπάθειες εξέλιξης και μετατροπής της κινέζικης οικονομίας, όπου κυριαρχούσαν μεγάλα επίπεδα αναξιπιστίας, μια αναξιπιστία που κινείται σε ένα φάσμα από κλοπή πνευματικής ιδιοκτησίας, μέχρι και την πώληση ληγμένων τροφίμων. Με τον καιρό, αυτή η ιδέα επεκτάθηκε και σε άλλες περιοχές που έπρεπε να διαχειριστεί το κράτος. Ακόμα, παρά τις τοπικές διαφορές σε πιλοτικά προγράμματα ή στα πολλαπλά πεδία που αναπτύσσεται το ΣΚΑ, ο πυρήνας του συστήματος αυτού είναι η δημιουργία ψηφιακών μηχανισμών ελέγχου της συμπεριφοράς ατόμων, επιχειρήσεων και οργανισμών και η συνεχής παρακολούθηση μέσω της οποίας αυτόματα θα υπάρχουν συνέπειες στις πράξεις τους.⁶³

64 65 66

Λεξιικό

{Financial creditworthiness (zhengxin 徵信)}

As in most countries, firms and individuals need a way of assessing whether others are a safe bet for lending/extending goods on credit. The social credit system aims to rectify this gap in China's financial and business ecosystem.

Judicial enforcement (gongsi gongxin 司法公信)

Enforcement of judicial decisions (such as judgement debts) has proven particularly difficult in China. Part of the purpose of the social credit system is to find new enforcement mechanisms for existing laws and court decisions.

Commercial trustworthiness (shangwu chengxin 商务诚信)

This means improving compliance and anti-fraud mechanisms for commercial enterprises, and those who participate in them.

Societal trustworthiness (shehui chengxin 社会诚信)

This covers the broader goal in the social credit system of supporting a more 'moral' society. We see this goal at work in social credit initiatives which value honesty, hard work and devotion to family.

Government integrity (zhengwu chengxin 政务诚信)

The social credit system is 'self-reflective': bureaucrats and politicians themselves will be subject to the regime, with the goal of reducing corruption}⁶⁷

62 Όπως θα δούμε και στη συνέχεια αυτό δεν έρχεται σε καμία αντίφαση με την θεωρία του Foucault περί πειθαρχικής κοινωνίας και πανοπτικών μηχανισμών.

63 Creemers Rogier, University of Leiden, China's Social Credit System: An Evolving Practice of Control, p.3

64 Meissner Mirjan, Head of Program Economy and Technology at METRICS, "CHINA'S SOCIAL CREDIT SYSTEM", Mercator institute for China Studies. May 24 2017, p.11

65 YONGXI CHEN AND ANNE SY CHEUNG, The Transparent Self under Big Data Proiling: Privacy and Chinese Legislation on the Social Credit System, The University of Hong Kong, 2017

66 Liang Fan, "The making of "good" citizens: China's Social Credit Systems and infrastructures of social quantification", Article in Policy and Internet, March 2022, p.11

67 {<https://nhglobalpartners.com/china-social-credit-system-explained/>}

1.2 Πώς λειτουργεί;

Η συλλογή των δεδομένων και η κωδικοποίησή τους

Το έγγραφο του 2014 «Προσχέδιο για την Κατασκευή ενός Συστήματος Κοινωνικής Αξιοπιστίας (2014-2020)» ορίζει ως βασικό στόχο (απαίτηση) τη δημιουργία βάσεων δεδομένων και πληροφοριακών συστημάτων σε τοπικό επίπεδο, ώστε να καταγράφονται, τελειοποιούνται και ενσωματώνονται οι πληροφορίες που σχετίζονται με την αξιοπιστία και που συγκεντρώνονται κατά τη διάρκεια της δημόσια διακυβέρνησης.⁶⁸

Το πρώτο και κύριο βήμα, λοιπόν, για να μπορεί να δουλέψει το σύστημα είναι ότι τα υποκείμενα πρέπει να μπορούν να ταυτοποιηθούν. Αυτό προϋποθέτει ότι κανείς δεν θα είναι ανώνυμος και, βέβαια, τη συγκέντρωση των διαφορετικών βάσεων δεδομένων.⁶⁹ Απώτερος σκοπός είναι να συγκεντρωθούν όλα τα δεδομένα σε μια κεντρική πλατφόρμα που θα ελέγχεται από την κυβέρνηση. Ιδανικά, τα δεδομένα θα συγκεντρώνονται και θα υπόκεινται σε επεξεργασία σε πραγματικό χρόνο. Η κεντρική αυτή πλατφόρμα ονομάζεται «Εθνική Πλατφόρμα Διαμοιρασμού Πληροφοριών για την Αξιοπιστία» [National Credit Information Sharing Platform, (全国信用信息共享平台)] και τρέχει από το 2015. Παρά τις παραπάνω προσπάθειες συγκέντρωσης των βάσεων δεδομένων, δεν είναι ξεκάθαρο ούτε πώς γίνεται διαλογή των δεδομένων ούτε πώς αυτά αξιολογούνται.^{70 71 72} Παρόλα αυτά, ένα στοιχείο που θέλουμε να σημειώσουμε εδώ είναι ότι γίνονται μακροχρόνιες προσπάθειες από την κινέζικη κυβέρνηση να συστηματοποιηθεί η ταυτοποίηση, αρχικά φυσική και στη συνέχεια ψηφιακή, αλλά και η σύνδεση αυτών των στοιχείων με βιομετρικά δεδομένα. Ο συνδυασμός των παραπάνω θα κάνει (αν δεν το κάνει ήδη) δραματικά εύκολο τον εντοπισμό του κάθε ατόμου από τον διαχειριστή αυτής της συγκεντρωμένης βάσης δεδομένων που στην παρούσα περίπτωση είναι η Κινέζικη Κυβέρνηση.⁷³ Αυτή η συγκέντρωση των στοιχείων ταυτοποίησης, λαμβάνοντας υπόψη την ευκολία εντοπισμού των πολιτών στον φυσικό ή ψηφιακό χώρο, μοιάζει ανησυχητική, αφού η εξουσία εύκολα μπορεί να παρέμβει, εγκαλέσει, τιμωρήσει με τρομακτική ακρίβεια οποιονδήποτε.

Οι βασικές πληροφορίες που έχουμε για το είδος των πληροφοριών και τον τρόπο που συγκεντρώνονται προκύπτουν κυρίως από τα τοπικά προγράμματα που τρέχουν στις διάφορες περιφέρειες της Κίνας. Αυτά τα ΣΚΑ συνοπτικά συγκεντρώνουν δεδομένα δύο ειδών: ταυτότητας και συμπεριφοράς. Αρχικά, τα δεδομένα της ταυτότητας εμπεριέχουν συνήθως 10 παράγοντες (όνομα, φύλο, αριθμό ταυτότητας, ημερομηνία γέννησης, εκπαίδευση, πτυχίο, Ηλικία (κατάλογος διαμονής), διεύθυνση σπιτιού, συζυγική κατάσταση και εργασιακές ικανότητες) που συνδέονται με τις προαναφερθείσες προσπάθειες συγκέντρωσης των βάσεων δεδομένων. Τα δεδομένα σχετικά με την συμπεριφορά είναι δεδομένα που μετρούν το τι κάνουν οι άνθρωποι στην καθημερινή ζωή τους και οι πηγές τους είναι πολλαπλές.⁷⁴

68 Planning Outline for the Construction of a Social Credit System (2014-2020)

69 Creemers Rogier, University of Leiden, China's Social Credit System: An Evolving Practice of Control, p.20-21

70 Meissner Mirjan, Head of Program Economy and Technology at METRICS, “CHINA'S SOCIAL CREDIT SYSTEM”, Mercator institute for China Studies. May 24 2017, p.4-7

71 Maurtvedt Martin, “The Chinese Social Credit System Surveillance and Social Manipulation: A Solution to “Moral Decay”?”, Master's Thesis, University of Oslo 2017, p. 23

72 Werbach Kevin, “Panopticon Reborn, Social Credit as Regulation for the Algorithmic Age”, Forthcoming, University of Illinois Law Review, February 2021. p. 16

73 Creemers Rogier, University of Leiden, China's Social Credit System: An Evolving Practice of Control, p.21

74 Liang Fan, “The making of “good” citizens: China's Social Credit Systems and infrastructures of social quantification”, Article in Policy and Internet, March 2022, p.12

Εδώ είναι σαφές πως η παρακολούθηση των κινήσεων στο διαδίκτυο και η παρακολούθηση μέσω των συστημάτων καμερών παίζουν έναν πολύ σημαντικό ρόλο στην συγκέντρωση των πληροφοριών. Όπως θα δούμε και στη συνέχεια, η Κίνα διαθέτει ένα εκτεταμένο σύστημα καμερών, πράγμα που σημαίνει πως τεράστιος όγκος πληροφοριών συγκεντρώνεται καθημερινά. Η συγκέντρωση των δεδομένων είναι βασική προϋπόθεση για την επιτυχία του ΣΚΑ και, σύμφωνα με την κινεζική ακαδημία κοινωνικών επιστημών, όσο περισσότερα και ευρύτερα είναι τα δεδομένα τόσο θα αυξάνεται η επιστημονική ακρίβεια των κοινωνικών βαθμολογιών.⁷⁵

Στη συνέχεια, **το δεύτερο βήμα** για την αξιοποίηση των δεδομένων είναι να μετατρέψει κανείς ποιοτικούς δείκτες σε ποσοτικούς. Έτσι, πρέπει να αντιστοιχηθεί μια συμπεριφορά με ένα βαθμό. Αυτό χρειάζεται για να μπορούν να καταταχθούν τα διάφορα άτομα σε λίστες. Το άθροισμά των Βαθμών-Συμπεριφορών που μπορεί να έχουν θετικό ή αρνητικό πρόσημο παράγει έναν τελικό βαθμό που θα αντιστοιχεί σε κάθε πρόσωπο. Αυτή είναι μια διαδικασία που διαφέρει στα διάφορα τοπικά προγράμματα. Για παράδειγμα, το μέγιστο σκορ που μπορεί να συγκεντρώσει κάποιος αρχίζει σε κάποια τοπικά προγράμματα με άριστα το 1000 και σε άλλα μπορεί να έχει μια κλίμακα με άριστα το 100. Άλλες πόλεις δεν έχουν καν μέγιστο όριο πόντων.

Επομένως διαπιστώνουμε πως υπάρχουν διαφορετικές εκδοχές του συστήματος αξιοπιστίας σε τοπικό επίπεδο που δεν έχουν συνδεθεί ακόμα σε ένα κεντρικό. Τέλος, δεν είναι σαφές πώς γίνεται ο υπολογισμός των βαθμολογιών. Αφού δεν υπάρχουν ανακοινωμένες επίσημες μέθοδοι για την συγκριμένη εργασία, φαίνεται πως κάθε τοπικό πρόγραμμα έχει το δικό του τρόπο.⁷⁶ Ακόμα, η εμπλοκή των τεχνολογιών όπως τα Big Data και αυτοματοποιήσεων δεν είναι εμφανής στον υπολογισμό των βαθμολογιών, ο οποίος μάλλον δεν ξεφεύγει από μια απλή προσθαφαίρεση. Εκεί που φαίνεται ότι εμπλέκονται προς το παρόν αναβαθμισμένες πληροφοριακές τεχνολογίες, είναι στη διαχείριση των δεδομένων ώστε να μπορούν να αποθηκεύονται, να είναι διαχειρίσιμα και επεξεργάσιμα.⁷⁷

Τελικά, οι βαθμολογίες των ατόμων ξεχωριστά συνδυάζονται, δημιουργώντας λίστες. Αυτές οι λίστες είναι χωρισμένες σε κάποιες κατηγορίες που είτε χαρακτηρίζονται από κλίμακες του τύπου AAA έως D, είτε από ονοματικές κατηγορίες του τύπου (άριστος, καλός, έντιμος, φτωχός, ριψοκίνδυνος).⁷⁸

Όλα τα παραπάνω είναι βασικά χαρακτηριστικά μιας πειθαρχικής κατάταξης. Η παραπάνω περιγραφή παρουσιάζει την διαδικασία δημιουργίας μιας λίστας-πίνακα. Η ανάλυση της συγκεκριμένη πειθαρχικής τεχνικής θα γίνει στο δεύτερο κεφάλαιο όταν αναλύουμε το ΣΚΑ μέσα από τα θεωρικά εργαλεία του Foucault.

⁷⁵ Mautvedt Martin, “The Chinese Social Credit System Surveillance and Social Manipulation: A Solution to “Moral Decay”?”, Master’s Thesis, University of Oslo 2017, p. 23

⁷⁶ Liang Fan, “The making of “good” citizens: China’s Social Credit Systems and infrastructures of social quantification”, Article in Policy and Internet, March 2022, p.12

⁷⁷ Creemers Rogier, University of Leiden, China’s Social Credit System: An Evolving Practice of Control, p.21

⁷⁸ Liang Fan, “The making of “good” citizens: China’s Social Credit Systems and infrastructures of social quantification”, Article in Policy and Internet, March 2022, p.13-14

{ΦΩΤΟ εικόνες από τα απλικατιον}

Φωτογραφίες από τις Εφαρμογές Βαθμολόγησης στα Έξυπνα Κινητά
 πηγή: Liang Fan, “The making of “good” citizens: China’s Social Credit Systems and infrastructures of social quantification”, Article in Policy and Internet, March 2022

1.3 Το Σύστημα Επιβράβευσης-Τιμωρίας (Η Αξιοποίηση των δεδομένων, Μαύρη Λίστα, Κόκκινη Λίστα)

Ένα από τα βασικότερα προγράμματα που περιγράφεται στο πλάνο του 2014 είναι το σύστημα «επιβράβευσης-τιμωρίας»⁷⁹ και, χωρίς αυτό, το σύστημα βαθμολόγησης θα ήταν λειψό. Το όλο πρόγραμμα αντί να έχει ένα ενιαίο σκορ βασίζεται κυρίως σε ένα σύστημα «μαύρης λίστας»: όσοι έχουν χαμηλή βαθμολογία ή έχουν κάνει αξιόποινες πράξεις, άρα χαμηλή αξιοπιστία μπαίνουν στη «μαύρη λίστα» με αποτέλεσμα να έχουν κάποιους περιορισμούς.⁸⁰ Αντίθετα όσοι δεν είναι στη «μαύρη λίστα» απολαμβάνουν κάποια προνόμια.⁸¹ Ακόμα υπάρχουν πολλές άλλες τοπικές παράλληλες «μαύρες λίστες» στην κινέζικη επικράτεια αλλά εκείνη του ΣΚΑ είναι η βασική.⁸² Αλλά ας δούμε ποιες είναι οι επικρατέστερες επιπτώσεις που μπορεί να έχει κάποιος μπαίνοντας σε μια μαύρη λίστα.

Το πλάνο του 2014 περιγράφει μερικές κυρώσεις ή ανταμοιβές, αλλά μονάχα επιγραμματικά, αφού εστιάζει κυρίως στη δημιουργία τέτοιων μηχανισμών. Συγκεκριμένα, αναφέρει το εξής: εκείνοι που είναι αξιόπιστοι θα έχουν ευνοϊκότερη μεταχείριση, απλοποιημένες διαδικασίες (σχετικά με τη γραφειοκρατία) κ.λπ. Από για τους αναξιόπιστους θα υπάρχει σκλήρυνση των περιορισμών και τιμωρίες. Είναι σαφές πως αυτά είναι πολύ γενικές περιγραφές του τρόπου τιμωρίας ή ανταμοιβής. Μια καλύτερη εικόνα του τι σημαίνει αυτό προέρχεται από έναν νόμο του 2012 σχετικό με το Αστικό Δίκαιο. Ο νόμος του 2012 προέβλεπε σαν τιμωρία την απαγόρευση εξόδου από την χώρα, τη σημείωση του ποινικού μητρώου του παραβάτη αλλά και τη δημοσίευση του ονόματός του.⁸³ «Ποινές» που θα δούμε να διατηρούνται και στα άτομα στις «μαύρες λίστες» του Συστήματος Κοινωνικής Αξιοπιστίας.

Αν θέλουμε να έχουμε μια καλύτερη εικόνα του τι σημαίνουν στην πράξη αυτοί οι περιορισμοί (κυρώσεις), θα πρέπει να ανατρέξουμε στα πιλοτικά προγράμματα που άρχισαν μετά το 2014 ή σε συστήματα που προκύπτουν από τη συνεργασία επίσημων οργανισμών του κινέζικου κράτους. Το πιο συγκροτημένο τέτοιο σύστημα ίσως είναι το Ενοποιημένο Σύστημα Τιμωρίας (Joint Punishment System), που μέσα του συμμετέχουν διάφορα τμήματα του κράτους και δικαστικά ιδρύματα π.χ. National Development and Reform Commission, Supreme People's Court, People's Bank of China, και Chinese Youth League.⁸⁴ Η ένωση αυτή είχε ως σκοπό την αποσαφήνιση των τιμωριών και περιορισμών που θα έπρεπε να επιβάλλουν και το σύστημα μαύρης και κόκκινης λίστας του ΣΚΑ είναι η ραχοκοκαλιά του.⁸⁵

Η πρώτη κατηγορία περιορισμών αφορά περιορισμούς σχετικούς με την οικονομία (όπως τη δημιουργία δικής σου επιχείρησης, την αγορά μετοχών ή τη δημιουργία κοινωνικών οργανισμών, κ.ά.)

79 Planning Outline for the Construction of a Social Credit System (2014-2020),

80 Werbach Kevin, "Panopticon Reborn, Social Credit as Regulation for the Algorithmic Age", Forthcoming, University of Illinois Law Review, February 2021. p. 19-20

81 Creemers Rogier, University of Leiden, China's Social Credit System: An Evolving Practice of Control, p.13

82 Werbach Kevin, "Panopticon Reborn, Social Credit as Regulation for the Algorithmic Age", Forthcoming, University of Illinois Law Review, February 2021. p. 19-20

83 Creemers Rogier, University of Leiden, China's Social Credit System: An Evolving Practice of Control, p.13

84 οπ.π., p.13-14

85 Werbach Kevin, "Panopticon Reborn, Social Credit as Regulation for the Algorithmic Age", Forthcoming, University of Illinois Law Review, February 2021. p. 20

Η δεύτερη κατηγορία περιορισμών αφορά περιορισμούς σχετικά με τις κρατικές παροχές οικονομικής βοήθειας.

Η τρίτη κατηγορία απαγορεύει σε όσους είναι στη μαύρη λίστα να είναι σε ειδικές μονάδες, σε εταιρίες του οικονομικού τομέα και σε οργανισμούς κοινωνικής πρόνοιας, όπως και την πρόσβαση σε κοινωνικές υπηρεσίες, το κομμουνιστικό κόμμα και τον στρατό. Η τέταρτη κατηγορία προβλέπει περιορισμούς σε συγκεκριμένους τομείς όπως τρόφιμα, φάρμακα, πυροτεχνήματα και επικίνδυνα χημικά.

Οι πολίτες της πέμπτης κατηγορίας δεν μπορούν να λάβουν τιμητικούς τίτλους και χρειάζονται ειδικές διαδικασίες για να αιτηθούν για δάνειο.

Στην έκτη κατηγορία, δεν μπορούν να αγοράζουν ακίνητα, δεν έχουν δικαίωμα στη χρήση γης και εκμετάλλευση φυσικών πηγών.

Τελικά, ίσως η πιο διάσημη κατηγορία είναι αυτή της «μαύρης λίστας», που οι πολίτες που ανήκουν σε αυτή δεν έχουν δικαίωμα σε είδη «πολυτελείας», όπως να ταξιδεύουν στο τραίνο στην πρώτη κατηγορία ή στα τραίνα μεγάλης ταχύτητας ή σε πτήσεις, να επισκέπτονται ξενοδοχεία αστέρων ή ακριβά εστιατόρια και παραθεριστικούς προορισμούς και γήπεδα γκολφ, δεν μπορούν να βγουν στο εξωτερικό για διακοπές, δεν μπορούν να στέλνουν τα παιδιά τους σε σχολεία χωρίς δίδακτρα ή να αγοράζουν αγαθά με μεγάλη ασφαλιστική αξία, να αγοράσουν ή αν ανακαινίσουν το σπίτι τους ή να αγοράσουν αυτοκίνητο.⁸⁶

Σε ότι αφορά τις παραπάνω κυρώσεις, η Γενική Επιτροπή και το Κρατικό Συμβούλιο του Γενικού Γραφείου επιβεβαίωσαν τα παραπάνω μέτρα και έδωσαν περισσότερες λεπτομέρειες για το σύστημα της «μαύρης λίστας»: Το έγγραφο τους ενθάρρυνε τις τοπικές κυβερνήσεις να δημιουργήσουν και περαιτέρω τιμωρίες δικού τους είδους. Έτσι, για παράδειγμα, μερικές πόλεις έδιναν μια ηχητική σημείωσή πριν από συγκεκριμένες κλήσεις σε άτομα που ήταν σε «μαύρη λίστα», ενημερώνονται ότι το άτομο που καλείτε είναι στη «μαύρη λίστα». Ακόμα ιδιωτικές εταιρίες, όπως η Alibaba απέκλισε τους ανθρώπους που ήταν στη «μαύρη λίστα» από το να αγοράζουν πολυτελή προϊόντα.⁸⁷

Σε ό,τι αφορά τις ποινές από το Σύστημα Κοινωνικής Αξιοπιστίας, το 2018 εμφανίστηκαν 2 άλλες υπορρυθμίσεις που αφορούσαν τα τραίνα και τα αεροπλάνα, αντίστοιχα. Για τα τραίνα, οι παραβάτες είχαν μερικό αποκλεισμό (6 μήνες): δεν είχαν πρόσβαση στα τραίνα μεγάλης ταχύτητας, στην πρώτη θέση και σε κουκέτες σε τραίνα μικρότερης κατηγορίας. Στα αεροπλάνα επίσης είχαν μερικό αποκλεισμό (αν ήσουν επιθετικός στους υπαλλήλους του αεροδρομίου είχες ποινή έναν χρόνο).⁸⁸ ⁸⁹Μέχρι τον Μάρτιο του 2018, περίπου 9 εκατομμύρια αεροπορικά και 3 εκατομμύρια σιδηροδρομικά εισιτήρια μπλοκαρίστηκαν μέσω του συστήματος της μαύρης λίστας.⁹⁰ ⁹¹ Ακόμα, μέτρα πάρθηκαν σε τομείς όπως η ασφάλιση, οι μεταφορές και μετακινήσεις, το πετρέλαιο και το φυσικό αέριο, η κατοικία, το φαγητό και η προστασία του περιβάλλοντος.⁹² Για παράδειγμα, στο τοπικό σύστημα

86 Creemers Rogier, University of Leiden, China's Social Credit System: An Evolving Practice of Control, p.15

87 οπ.π. p.15-16

88 οπ.π., p.16

89 Martin Chorzempa, Paul Triolo, and Samm Sacks, China's Social Credit System: A Mark of Progress or a Threat to Privacy?, June 2018, p.5

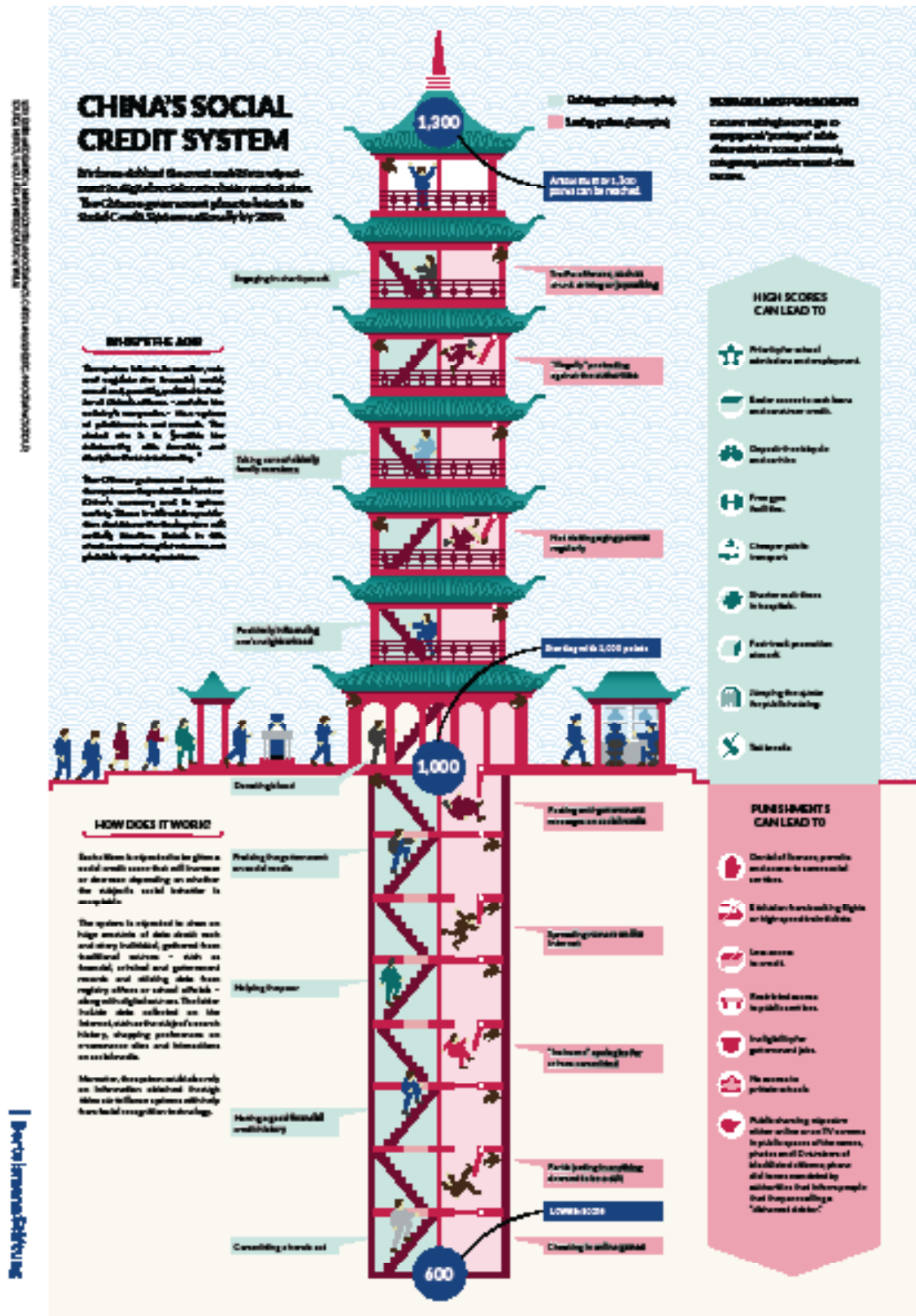
90 Creemers Rogier, University of Leiden, China's Social Credit System: An Evolving Practice of Control, p.15

91 Οι Martin Chorzempa, Paul Triolo, and Samm Sacks, αναφέρουν ότι ίσως το αμερικάνικο σύστημα να είναι ποιο επικίνδυνο αφού δεν περιορίζεται σε πράξεις που ήδη έχουν γίνει, όπως το κινέζικο, αλλά προσπαθεί να προβλέψει πιθανούς κινδύνους μέσω αλγορίθμων {p.5}

92 Creemers Rogier, University of Leiden, China's Social Credit System: An Evolving Practice of Control, p.16

του Πεκίνου, τα άτομα της μαύρης λίστας είχαν περιορισμούς σε διαδικασίες που είχαν να κάνουν με το κράτος, όπως παραχώρησης γης, βεβαιώσεις ικανότητας εργασίας κ.α.⁹³

⁹³ Martin Chorzempa, Paul Triolo, and Sam Sacks, China's Social Credit System: A Mark of Progress or a Threat to Privacy?, June 2018, p.5

Αρνητικές και Θετικές βαθμολογίες ανάλογα τη συμπεριφορά,
πηγή: https://www.bertelsmann-stiftung.de/fileadmin/files/aam/Asia-Book_A_03_China_Social_Credit_System.pdf

Ακόμα μια ποινή που μπορείς να επιβληθεί, στην οποία επιγραμματικά αναφερθήκαμε παραπάνω, είναι η δημοσίευση του ονόματός σου και η ντροπή που θα ακολουθήσει από αυτό. Ενώ δεν προβλέπεται αυτή η ποινή από το σύστημα της μαύρης λίστας, αρκετά κρατικά έγγραφα ενθαρρύνουν τη δημοσίευση των ονομάτων των ανθρώπων της μαύρης λίστας. Αυτό λειτουργεί ως ένας επιπλέον μοχλός πίεσης επίσης ενταγμένους στη μαύρη λίστα. Επίσης, οι μαύρες λίστες είναι προσβάσιμες από τον καθένα στο διαδίκτυο, αλλά ακόμα και αν κάποιος δεν μπει στον κόπο να ψάξει αν είσαι στενός συνεργάτης ενός ατόμου που μπήκε στη μαύρη λίστα, λαμβάνεις ένα μήνυμα ότι ο συνεργάτης σου είναι πλέον στη μαύρη λίστα.⁹⁴ Ένα ακόμη μέτρο προς αυτή την κατεύθυνση είναι η δημοσίευση των προσώπων και των στοιχείων των ανθρώπων σε πίνακες στον δημόσιο χώρο.

Ένας κεντρικός στόχος του ΣΚΑ είναι να παράγει αποτρεπτικά αποτελέσματα μέσα από τη μεγάλη δημοσιότητα των μαύρων λιστών και την εκτεταμένη ενημέρωση σχετικά με τις ποινές στα κυβερνητικά μέσα.⁹⁵

Συμπερασματικά, έχουμε ακούσει αρκετές παραλλαγές τιμωριών, όμως εκεί που ταυτίζονται οι περισσότερες είναι στους περιορισμούς στις μεταφορές και στις μετακινήσεις, παρακωλύσεις και δυσκολίες σε δημόσιες υπηρεσίες⁹⁶ και στη χειρότερη περίπτωση, απαγόρευση δημοσιεύσεων και το μπλοκάρισμα των κοινωνικών δικτύων. Υπάρχουν όμως παραδείγματα «παρεκτροπής» του συστήματος όπως θα δούμε αναλυτικά στο κεφάλαιο 1.5.1 που δείχνουν τα ολοκληρωτικά και καταπιεστικά χαρακτηριστικά που μπορεί να πάρει ένα τέτοιο σύστημα.

Αυτά τα μέτρα τιμωρίας δεν είναι εντός του κύριου ποινικού πλαισίου, είναι κάτι ξεχωριστό, όπως λέει και ο Foucault ένα μικρο-σύστημα ποινών που δημιουργεί το πειθαρχικό σύστημα παράλληλα στα άλλα ποινικά συστήματα. Οι τιμωρίες δεν είναι εξαντλητικές, ούτε εξοντωτικές για τους παραβάτες. Επιζητάται η αλλαγή τους όχι η εξόντωση τους. Θα δούμε τις ομοιότητες και τις διαφορές που έχει το ΣΚΑ με το μοντέλο της πειθαρχίας που προτείνει ο Foucault αναλυτικά στο δεύτερο κεφάλαιο.

94 Von Blomberg Marianne, *The Social Credit System And China's Rule Of Law*, p.16

95 Katja Drinhausen and Vincent Brussee, *CHINA'S SOCIAL CREDIT SYSTEM IN 2021, From fragmentation towards integration*, METRICS March 3, 2021, p.9-10

96 "According to a spokesperson for the National Development and Reform Commission, which oversees the SCS, over 9 million plane ticket sales and over 3 million rail ticket sales were blocked through the blacklist system by March 2018." {Creemers Rogier, *University of Leiden, China's Social Credit System: An Evolving Practice of Control*, p.15}

Πίνακες Δημοσίευσης των Ατόμων της Μαύρης Λίστας

πηγή: <https://www.chinafile.com/sites/default/files/styles/large/public/assets/images/article/featured/un-trustworthy-people-fea.jpg?itok=NqS5bcBl>

1.4 Σημείωση για τα ιδιωτικά συστήματα αξιοπιστίας

Πέρα από τα κρατικά τοπικά προγράμματα και το κεντρικό κρατικό πρόγραμμα κοινωνικής αξιολόγησης, υπήρξαν και ιδιωτικές εταιρίες που έτρεξαν τέτοιου είδους προγράμματα. Συγκεκριμένα, 8 εταιρίες πήραν άδεια μεταξύ των οποίων η Alibaba, η Ant Financial και η Tencent.^{97 98 99 100} Οι εταιρείες αυτές πήραν άδεια το 2015 και οι άδειες αυτές δεν ανανεώθηκαν.¹⁰¹

Τσως το πιο διάσημο από αυτά τα συστήματα να είναι το Sesame Credit της Alibaba. Ήταν ένας συνδυασμός παραδοσιακού συστήματος αξιοπιστίας με στοιχεία εμπιστοσύνης (loyalty) στην Alibaba. Στην πραγματικότητα, η αξιολόγηση προέκυπτε από στοιχεία που έχουν να κάνουν πιο πολύ με οικονομικές και αγοραστικές δραστηριότητες του πελάτη παρά με συμπεριφορές κοινωνικού περιεχομένου. Μονάχα ένα στοιχείο είχε κοινωνικό χαρακτήρα: ένα άτομο μπορούσε να αξιολογηθεί με βάση το δίκτυο των φίλων που είχε. Συνοπτικά αν είχε φίλους με χαμηλή βαθμολογία θα είχε και αυτό αρνητικές επιπτώσεις στη βαθμολογία του.¹⁰²

Όπως αναφέραμε και προηγουμένως, σε αυτά τα συστήματα δεν έχει δοθεί άδεια ανανέωσης. Ο βασικός λόγος συμφωνά με την Κεντρική Τράπεζα της Κίνας είναι πως δεν μπορούν να έχουν συνολικό χαρακτήρα, δηλαδή οι αποσπασματικές πληροφορίες (μέσα από τις πλατφόρμες τους) δεν παράγουν ορθές αξιολογήσεις. Ταυτόχρονα φάνηκε να τις χρησιμοποιούν για να προωθούν τα προϊόντα τους, ένα στοιχείο που δεν «άρεσε» στη κεντρική τράπεζα αφού επηρέαζε τις αξιολογήσεις της αξιοπιστίας.^{103 104 105 106}

97 Martin Chorzempa, Paul Triolo, and Samm Sacks, China's Social Credit System: A Mark of Progress or a Threat to Privacy?, June 2018, p.5

98 Maurtvedt Martin, "The Chinese Social Credit System Surveillance and Social Manipulation: A Solution to "Moral Decay"?", Master's Thesis, University of Oslo 2017, p. 24

99 Creemers Rogier, University of Leiden, China's Social Credit System: An Evolving Practice of Control, p.22

100 Von Blomberg Marianne, The Social Credit System And China's Rule Of Law, p.8

101 Martin Chorzempa, Paul Triolo, and Samm Sacks, China's Social Credit System: A Mark of Progress or a Threat to Privacy?, June 2018, p.5

102 Creemers Rogier, University of Leiden, China's Social Credit System: An Evolving Practice of Control, p.22

103 οπ.π., p.23-24

104 Martin Chorzempa, Paul Triolo, and Samm Sacks, China's Social Credit System: A Mark of Progress or a Threat to Privacy?, June 2018, p.5

105 Von Blomberg Marianne, The Social Credit System And China's Rule Of Law, p.19

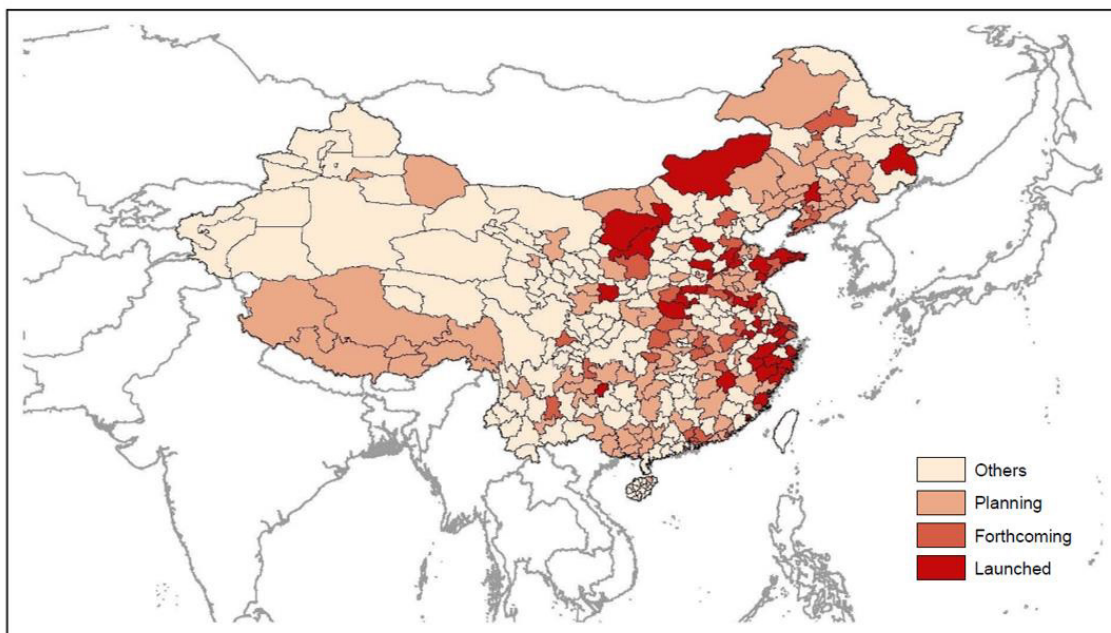
106 Katja Drinhausen and Vincent Brussee, "CHINA'S SOCIAL CREDIT SYSTEM IN 2021, From fragmentation towards integration", Mercator institute for China Studies. March 3, 2021, p.11

1.5 Συμπεράσματα για το πώς δουλεύει σήμερα

Σαν συμπέρασμα θα δούμε παρακάτω το πώς είναι η κατάσταση σήμερα για το Σύστημα Κοινωνικής Αξιοπιστίας και θα κάνουμε μια αποτίμηση της εκπλήρωσης των στόχων του ή μη. Ακόμα, θα δούμε κάποιες σκοτεινές παρεκτροπές του συστήματος, αλλά και την σχέση του με την αντιμετώπιση της πανδημίας του Covid-19.

Γνωρίζουμε πως το 2019 λειτουργούσαν στην Κίνα παράλληλα πολλά προγράμματα αξιολόγησης σε τοπικό επίπεδο. Συγκεκριμένα από το 2015, 41 πόλεις έχουν ξεκινήσει το ΣΚΑ. Αυτές είναι πόλεις κυρίως στην ανατολική ακτή, με μεγάλους πληθυσμούς και καλές οικονομικές επιδόσεις. Άλλες 38 πόλεις αναμένεται να ξεκινήσουν τα πιλοτικά τους προγράμματα στο προσεχές μέλλον. Τελικά, υπάρχουν άλλες 98 πόλεις που έχουν ανακοινώσει πως θα φτιάξουν δικά τους ΣΚΑ. Παρόλα αυτά, σχεδόν όλες οι τοπικές περιφέρειες της Κίνας έχουν έγγραφα που αναφέρονται στην ενίσχυση της κοινωνικής αξιοπιστίας όμως δεν έχουν αρχίσει το δικό τους σύστημα.

Τελικά, φαίνεται ότι το σύστημα είναι ενεργό στην ανατολική και κεντρική Κίνα και υπό σχεδιασμό στη δυτική Κίνα όπως φαίνεται και στον Χάρτη.¹⁰⁷

Χάρτης με τις επαρχίες που έχουν δραστηριότητα σχετική με το ΣΚΑ. Με πιο έντονο κόκκινο οι πιο δραστήριες.

πηγή: Liang Fan, “The making of “good” citizens: China’s Social Credit Systems and infrastructures of social quantification”, Article in Policy and Internet, March 2022

¹⁰⁷ Liang Fan, “The making of “good” citizens: China’s Social Credit Systems and infrastructures of social quantification”, Article in Policy and Internet, March 2022, p.10-11

Η Shazeda Ahmed διαπιστώνει πως η βασική θεώρηση ότι η Κίνα κατέχει ένα σύστημα που τρέφει μια μοναδική βαθμολογία, και ότι οι κάμερες με το λογισμικό αναγνώρισης προσώπων και άλλους ψηφιακούς αισθητήρες συνεχώς ανανεώνουν αυτή την κεντρική βάση δεδομένων της κυβέρνησης είναι λανθασμένη.¹⁰⁸ Αντίστοιχη διαπίστωση κάνει και ο Creemers, δίνοντας βέβαια έμφαση από τη μία στον κατακερματισμό των τρόπων των τοπικών συστημάτων και από την άλλη στην λειτουργία τους υπό έναν κοινό βασικό στόχο.¹⁰⁹ Σε αυτό συνηγορεί και ο Kevin Werbach.¹¹⁰ Επιπροσθέτως το METRICS σημειώνει πως το ΣΚΑ είναι από τα λιγότερο ψηφιοποιημένα συστήματα διακυβέρνησης της Κίνας.¹¹¹

Για παράδειγμα, σε ότι αφορά τα τοπικά συστήματα αξιοπιστίας, είναι σαφές πως πολλές αποτιμήσεις της αξιοπιστίας βασίζονται σε στοιχεία που ήδη έχουν συγκεντρωθεί, όπως κατάλογοι διαμονής, βάσεις δεδομένων της ασφάλειας κ.ά. Βέβαια, σε ότι αφορά τα δεδομένα συμπεριφοράς, κρατικοί παράγοντες συνεισφέρουν σε ένα μικρό ποσοστό, αλλά σίγουρα οι διαδικασίες αξιολόγησης δεν λειτουργούν με έναν απλό και αυτοματοποιημένο τρόπο, αφού συνεισφέρουν διάφορες υπηρεσίες και σίγουρα δεν υπάρχει ένας εκλεπτυσμένος ψηφιακός τρόπος μέσω αλγορίθμου που παράγει τη βαθμολογία αξιοπιστίας. Παρόλα αυτά, ο φόβος της ολοκληρωτικής παρακολούθησης μέσα από την ανάπτυξη τεχνολογιών αναγνώρισης προσώπου και επεξεργασίας δεδομένων είναι εμφανής. Βέβαια, η Κίνα δεν βρίσκεται σε αυτό το σημείο τουλάχιστον για την ώρα.^{112 113}

Τελικά, ο όρος «Σύστημα Κοινωνικής Αξιολόγησης» λειτουργεί σαν ένας όρος-ομπρέλα, κάτω από τον οποίο λειτουργούν πολλά προγράμματα και μπορεί να βρούμε λειτουργίες από ψηφιοποίηση ταυτοτήτων και ανέμβαση αιτήσεων μέχρι και χρήση big data για να χαραχτούν πολιτικές ή να επιβληθεί ο νόμος.¹¹⁴

Παρά τις προσπάθειες δημιουργίας ενός προτύπου, όπως πολλές φορές είπαμε πριν, τα τοπικά συστήματα λειτουργούν με διαφορετικούς τρόπους. Για παράδειγμα, συγκρίνοντας τα συστήματα της Shanghai και της Ningbo, η έμφαση που δίνεται σε διάφορους τομείς διαφέρει, αφού στην Shanghai έμφαση δίνεται στην ασφάλεια των φαρμάκων και των τροφίμων ενώ στην Ningbo δίνεται έμφαση στον τομέα της επιστήμης και της εκπαίδευσης. Ακόμα, ένα παράδειγμα είναι η ελευθερία που έχουν τα τοπικά συστήματα να παράγουν συμπληρωματικές ρυθμίσεις. Μέσα από αυτά είναι σαφές πως έχουν την δυνατότητα να χαράξουν τις δικές του πολιτικές.¹¹⁵

108 Dean Curran, Alan Smart, "Data-driven governance, smart urbanism and risk-class inequalities: Security and social credit in China", *Urban Studies* 2021, Vol. 58(3) 487–506, p. 498

109 Creemers Rogier, University of Leiden, China's Social Credit System: An Evolving Practice of Control, p.26

110 Werbach Kevin, "Panopticon Reborn, Social Credit as Regulation for the Algorithmic Age", *Forthcoming*, University of Illinois Law Review, February 2021. p. 18

111 Katja Drinhausen and Vincent Brussee, "CHINA'S SOCIAL CREDIT SYSTEM IN 2021, From fragmentation towards integration", *Mercator institute for China Studies*. March 3, 2021, p.1

112 Liang Fan, "The making of "good" citizens: China's Social Credit Systems and infrastructures of social quantification", *Article in Policy and Internet*, March 2022, p.12

113 Martin Chorzempa, Paul Triolo, and Samm Sacks, *China's Social Credit System: A Mark of Progress or a Threat to Privacy?*, June 2018, p.-6-7

114 Katja Drinhausen and Vincent Brussee, "CHINA'S SOCIAL CREDIT SYSTEM IN 2021, From fragmentation towards integration", *Mercator institute for China Studies*. March 3, 2021, p.3&5

115 Katja Drinhausen and Vincent Brussee, "CHINA'S SOCIAL CREDIT SYSTEM IN 2021, From fragmentation

Ακόμα, ο στόχος της ψηφιοποίησης δεν έχει επιτευχθεί ακόμα. Η εφαρμογή του συστήματος στα τοπικά προγράμματα ανέδειξε την ανάγκη μιας ενιαίας βάσης δεδομένων. Ακόμα, πολλές φορές το ΣΚΑ βασίζεται στον ανθρώπινο παράγοντα, τόσο για την συλλογή πληροφοριών, όσο και για την διαχείρισή τους.¹¹⁶

Επιπροσθέτως, σε ό,τι αφορά τον έλεγχο, ο Creemers καταλήγει πως το ΣΚΑ είναι ένα ορατό πρόγραμμα με σαφείς στόχους. Αναφέρεται στο γεγονός ότι το ΣΚΑ δεν κρύβει τις επιδιώξεις του, ότι είναι ένα πατερναλιστικό εργαλείο για να αυξήσει την κοινωνική αξιοπιστία και μια προσπάθεια να αυξήσουν τα άτομα την συνείδηση για τις επιπτώσεις των πράξεων τους. Αντίθετα, στη Δύση υπάρχει η ανάγκη αυτά τα προγράμματα να «κρυφτούν», αφού επικρατεί ένα άλλο καθεστώς που δεν θα τους επέτρεπε να λειτουργούν με αυτόν τον έκδηλο τρόπο.¹¹⁷

Παρά τα τοπικά συστήματα πληροφοριών, ο βασικός στόχος που ανακοινώθηκε στο έγγραφο του 2014 για τη δημιουργία ενός κεντρικού συστήματος είναι σαφές πως δεν έχει επιτευχθεί.¹¹⁸ Τα τελευταία χρόνια γίνονται προσπάθειες για την τυποποίηση των συστημάτων. Για παράδειγμα, παρά την απροσδιοριστία του όρου «σοβαρά αναξιόπιστος» τα τελευταία χρόνια, για να χαρακτηριστεί ως τέτοιος πρέπει είτε να έχεις στο ιστορικό σου σοβαρή παράβαση του νόμου είτε να αποτελείς μεγάλη απειλή για την υγεία και ασφάλεια, να παρακωλύεις την αγορά ή να μην εκπληρώνεις υποχρεώσεις σχετικές με την εθνική άμυνα. Ακόμα, γίνονται προσπάθειες για την τυποποίηση της μαύρης λίστας. Σίγουρα δεν αναμένουμε η τυποποίηση να έρθει άμεσα, αλλά ήδη τον Δεκέμβριο του 2020 το κρατικό συμβούλιο ανακοίνωσε τον περιορισμό της ελευθερίας για πειραματισμό των τοπικών προγραμμάτων.¹¹⁹

Σίγουρα το ΣΚΑ είναι ένα σύστημα που συνδέεται με το όραμα της κινέζικης κυβέρνησης να κυβερνά μέσα από ψηφιακές τεχνολογίες και βάσεις δεδομένων, υπό ένα κεντρικό σχεδιασμό του ΚΚΚ. Παρόλο που το ΣΚΑ δεν σχεδιάστηκε για την παρακολούθηση και επιβολή της τάξης, μοιάζει να παίρνει και τέτοιους ρόλους. Όμως, είναι γνωστό ότι η κυβέρνηση της Κίνας έχει άλλα προγράμματα, πιο κρυφά και καταπιεστικά, για να επιβάλει την τάξη και να παρακολουθεί τους πολίτες της. (θα αναφερθούμε σε ένα παρακάτω).¹²⁰

Το όραμα υπό το οποίο λειτουργεί το ΣΚΑ είναι ένα όραμα που προϋποθέτει ότι διάφορα όργανα διοίκησης θα συνεργαστούν για να συγκεντρώνουν τεράστιο ποσό δεδομένων σε ένα συνεκτικό πληροφορικό σύστημα, που θα διατρέχει όλες τις βαθμίδες του κράτους, για να μπορεί να γίνεται αποτελεσματική και προσαρμοσμένη διοίκηση. Η κεντρική υπόσχεση στο κινεζικό κοινό είναι ότι μέσα από αυτό το πρόγραμμα μπορεί να επιτευχθεί ανάπτυξη των υπηρεσιών της διοίκησης και αναβάθμιση της συνολικής ασφάλειας. Αυτό το όραμα διοίκησης κρίνεται (από την Κινέζικη κυβέρνηση) ως ανώτερο σε σύγκριση με

towards integration”, Mercator institute for China Studies. March 3, 2021, p.13

116 Katja Drinhausen and Vincent Brussee, “CHINA’S SOCIAL CREDIT SYSTEM IN 2021, From fragmentation towards integration”, Mercator institute for China Studies. March 3, 2021, p.16

117 Creemers Rogier, University of Leiden, China’s Social Credit System: An Evolving Practice of Control, p.26

118 οπ.π. p.26

119 Katja Drinhausen and Vincent Brussee, “CHINA’S SOCIAL CREDIT SYSTEM IN 2021, From fragmentation towards integration”, Mercator institute for China Studies. March 3, 2021, p.17

120 οπ.π. p.17

το σύστημα μιας αστικής δημοκρατίας, όπως επικρατεί στη Δύση.¹²¹

Πολλές φορές μπερδεύουμε το ΣΚΑ με το κράτος ελέγχου της Κίνας. Το ΣΚΑ είναι ένα διαυγές δημόσιο πρόγραμμα. Η Κίνα έχει άλλα, πιο διεισδυτικά προγράμματα στη διάθεσή της. Πολλές φορές, αυτά τα προγράμματα δουλεύουν περισσότερο κρυφά και εκτός των ορίων τη νομοθεσίας. Τέτοια προγράμματα είναι Golden Shield, Skynet, Safe Cites and Police Clouds, Project Sharp Eyes, και Integrated Joint-Operations Platform (IJOP) στην Xinjiang που θα δούμε παρακάτω(1.5.1). Αλλά όπως είπαμε και παραπάνω το ΣΚΑ παίρνει λειτουργίες επιβολής του νόμου ή αστυνόμευσης αλλά και συνδυάζεται με τα άλλα συστήματα όπως το skynet που είναι το σύστημα καμερών.

Η συνεργασία μεταξύ ιδιωτικού τομέα και δημόσιου έχει συνεισφέρει στην ανάπτυξη συστημάτων διαδικτυακής παρακολούθησης και παρακολούθησης από κάμερες σε όλη την Κίνα, όπως επίσης και ΑΙ συστήματα που επεξεργάζονται big data, ειδικά στον τομέα της δημόσιας ασφάλειας. Για παράδειγμα, στο πλαίσιο της πανδημίας, η κυβέρνηση αναφερόταν στα οφέλη του συστήματος Safe City που συνδέεται με το σύστημα παρακολούθησης μέσω καμερών.¹²²

Συμπερασματικά, φαίνεται ότι σιγά-σιγά το σύστημα κινείται προς μια τυποποίηση και ακόμα βρίσκεται στα βασικά πλάνα της κινεζικής κυβέρνησης για τα επόμενα χρόνια, αφού κρίνεται απαραίτητο για μια σύγχρονη και αποτελεσματική διοίκηση.

Συνοψίζοντας, το σύστημα μοιάζει σαν μια μεγάλη και πολύπλοκη γραφειοκρατική «σπαζοκεφαλιά» που η Κινέζικη Κυβέρνηση ευελπιστεί να λύσει μέσω της συγκεντροποίησης και των νέων ψηφιακών τεχνολογιών.

Οι Nicholas Loubere και Stefan Brehm υποστηρίζουν πως, αν το πείραμα επιτύχει, τότε θα αποτελέσει το μοντέλο και για άλλες χώρες. Αρχικά, ίσως περάσει από ολοκληρωτικά καθεστώτα, μετά σε δημοκρατικά με ολοκληρωτικές τάσεις και, τέλος, σε συστήματα αστικής δημοκρατία που παλεύουν να βρουν νομιμοποίηση σε έναν κόσμο που συνεχώς πολώνεται. Αυτός είναι ένας λόγος που θα έπρεπε να μελετήσουμε καλύτερα το ΣΚΑ, αφού δεν είναι και τόσο μακριά από τη Δύση.¹²³

121 Katja Drinhausen and Vincent Brussee, "CHINA'S SOCIAL CREDIT SYSTEM IN 2021, From fragmentation towards integration", Mercator institute for China Studies. March 3, 2021, p.18

122 οπ.π. p.19

123 Nicholas Loubere and Stefan Brehm , The global age of the algorithm: Social credit, Xinjiang, and the financialisation of governance in China*, Xinjiang Year Zero, 2022, The Australian National University p.179

Πάνω Αστυνομικοί με Γυαλιά με σύστημα αναγνώρισης προσώπου για έξυπνη αστυνόμευση.
Κάτω Το σύστημα καμερών Skynet συνδιάζεται με μια βάση δεδομένων και με σύστημα αναγνώρισης προσώπων.

πηγή: <https://www.nytimes.com/2018/07/08/business/china-surveillance-technology.html>

1.5.1 Οι «παρεκτροπές» του συστήματος (Xinjiang)

Παρακάτω, θα θέλαμε να δούμε μερικά παραδείγματα ακραίας εφαρμογής ολοκληρωτικού ελέγχου από την Κινέζικη κυβέρνηση, για να δούμε τις ολοκληρωτικές και καταπιεστικές μορφές που μπορεί να πάρει το ΣΚΑ. Αρχικά, πολλές είναι οι μαρτυρίες εισαγωγής στη «μαύρης λίστας» αντιφρονούντων της κυβέρνησης και καλλιτεχνών με κριτική ματιά. Συγκεκριμένα ο καλλιτέχνης Deng Yufeng, δημιούργησε έργα κριτικά απέναντι στο καθεστώς παρακολούθησης μέσω καμερών με αποτέλεσμα να του απαγορευτεί η έκθεση και διακίνησή τους. Ακόμα ο δημοσιογράφος Liu Hu που αποκάλυψε ένα περιστατικό κυβερνητικής διαφθοράς εισηχθεί στη μαύρη λίστα με αποτέλεσμα να μπλοκαριστούν όλοι οι λογαριασμοί του στα μέσα κοινωνικής δικτύωσης και να μην μπορεί να κάνει κράτηση σε υπηρεσίες μέσων μαζικής μεταφοράς.¹²⁴ Ακόμα, αποκλείστηκε από διάφορα συστήματα (π.χ. δεν μπορούσε να αγοράσει ακίνητα, να πάρει δάνειο και να αγοράσει αεροπορικά εισιτήρια) διότι η πολιτική του δράση κρίθηκε τραχιά απέναντι στο κράτος.¹²⁵ Ακόμα έχουμε μια περίπτωση όπου ένας δικηγόρος, ο Li Xiaolin, αποκλείστηκε από τις εντός του κράτους πτήσεις διότι μια απολογία που κατέθεσε γραπτώς σε ένα τοπικό δικαστήριο κρατήθηκε για να διερευνηθεί, αφού κρίθηκε ανειλικρινής.¹²⁶ Είναι εύκολο να καταλάβει κανείς πως αυτές οι μικρο ποινές μπορούν να επιβληθούν σε ανθρώπους με αποκλίνουσα ή κριτική συμπεριφορά και δράση σε σχέση με τις κυβερνητικές θέσεις και πολιτικές. Ακόμα τα τεχνολογικά συστήματα βασισμένα σε βάσεις δεδομένων και αναλύσεις δεν είναι απλώς ουδέτερα. Αποδεικνύεται ότι επηρεάζονται οι αποφάσεις τους από τους δημιουργούς και διαχειριστές τους ή από τις βάσεις δεδομένων που έλαβαν αρχικά.¹²⁷

Πέρα από αυτά, όμως, υπάρχει ένα αρκετά ανησυχητικό παράδειγμα που αποκαλύπτει το σημείο στο οποίο μπορεί να φτάσει η κατασταλτική δύναμη της κινέζικης κυβέρνησης μέσα από τα προγράμματα αξιολόγησης.¹²⁸ Ο λόγος γίνεται για την κατασκευή ενός εκλεπτυσμένου και τελευταίας τεχνολογίας καθεστώτος παρακολούθησης στην αυτόνομη επαρχία Xinjiang¹²⁹ στα δυτικά της Κίνας. Η επαρχία κατοικείται από την τουρκική εθνική

124 China - Surveillance state or way of the future? | DW Documentary,

(https://www.youtube.com/watch?v=7gSU_Xes3GQ&list=PL_8LQXErgL37jNn63p8yuYgK11JDvhHAh&index=2)

Social Credit: China's Digital Dystopia In The Making

(https://www.youtube.com/watch?v=evBzPwCdeHI&list=PL_8LQXErgL37jNn63p8yuYgK11JDvhHAh&index=4)

125 <https://www.theatlantic.com/technology/archive/2018/02/chinas-dangerous-dream-of-urban-control/553097/>

126 <https://www.theatlantic.com/technology/archive/2018/02/chinas-dangerous-dream-of-urban-control/553097/>

127 Werbach Kevin, "Panopticon Reborn, Social Credit as Regulation for the Algorithmic Age", Forthcoming, University of Illinois Law Review, February 2021. p.31-32&41

128 Τα παραδείγματα ολοκληρωτικής αντιμετώπισης πληθυσμών δεν είναι άγνωστα και στην «πολιτισμένη» δύση. Για παράδειγμα, υπάρχει η καταπίεση των παλαιστινιακών πληθυσμών στη λωρίδα της Γάζας από το κράτος του Ισραήλ, ή μερικά χρόνια πίσω το αιματοκύλισμα των Βαλκανίων μετά της διάλυση της Γιουγκοσλαβίας, με το NATO σε ρόλο πρωταγωνιστή. στις ΗΠΑ, το αστυνομικό τμήμα της Νέας Ορλεάνης, με τη συνεργασία της ομοσπονδιακής υπηρεσίας για την μετανάστευση και την εταιρία του Peter Thiel, Palantir Technologies, πειραματίζονται με τεχνολογίες πρόβλεψης εγκλημάτων με δεδομένα που συλλέγονται από βάσεις δεδομένων της αστυνομίας, τα μέσα κοινωνικής δικτύωσης, και από αλλού.

{Nicholas Loubere and Stefan Brehm, The global age of the algorithm: Social credit, Xinjiang, and the financialisation of governance in China*, Xinjiang Year Zero, 2022, The Australian National University, p.181}.

Αλλά και η Ευρωπαϊκή Ένωση είναι σαφές πως έχει κριθεί ανίκανη να διαχειριστεί τις τεράστιες ροές μεταναστών που φτάνουν στα σύνορα της κάθε χρόνο και οι λύσεις τις είναι πραγματικά απάνθρωπες, όπως επαναπροωθήσεις, μέχρι και κλειστές δομές που προσομοιάζουν στρατόπεδα συγκέντρωσης.

129 Στα ελληνικά θα προφερόταν κοντά στο «Σιντζιάνγκ».

μειονότητα των Ουιγούρων. Τα καθεστώς αυτό προμηνύει τη δυνατότητα ένα ψηφιακό σύστημα κοινωνικής αξιοπιστίας να συνδυαστεί με ένα καταναγκαστικό μηχανισμό ασφάλειας που είναι καταστατικά προκατειλημμένος απέναντι σε ορισμένες κοινωνικές ομάδες και έχει ως αποτέλεσμα δραματικές αδικίες και βίαια αποτελέσματα.¹³⁰

Συγκέντρωμένοι Ουιγούροι στο κέντρο εκπαίδευσης

Πηγή: <https://thediplomat.com/2018/11/xinjiang-detention-camp-or-vocational-center-is-china-calling-a-deer-a-horse/>

130 Nicholas Loubere and Stefan Brehm , The global age of the algorithm: Social credit, Xinjiang, and the financialisation of governance in China*, Xinjiang Year Zero, 2022, The Australian National University, p.180

Πώς λειτουργεί όμως αυτό το σύστημα και τι σχέση έχει με το σύστημα κοινωνικής αξιολόγησης;

Το καθεστώς στην Xinjiang διαθέτει αστυνομικά σημεία ελέγχου, σαρωτές ίριδας, υποχρεωτικά εγκατεστημένο λογισμικό παρακολούθησης στα κινητά, ένα κλειστό σύστημα καμερών παρακολούθησης (CCTV) με λογισμικά αναγνώρισης προσώπων. Όλες αυτές οι τεχνολογίες που θα μπορούσαμε να τις αποκαλέσουμε το «Μάτι», τροφοδοτούν μια βάση δεδομένων της αστυνομίας που θα μπορούσαμε να αναφερθούμε σε αυτή με τον όρο «Μυαλό». Αυτή η βάση δεδομένων αναπτύχθηκε από την ιδιωτική εταιρεία αμυντικών συστημάτων Landasoft και εμπεριέχει πληροφορίες για την ταυτότητα, την οικογένεια και τους φίλους, τις κινήσεις, τις αγοραστικές συνήθειες, ακόμα και DNA που συλλέγεται από ιατρικούς ελέγχους που οργανώνονται από την κυβέρνηση. Τελικά, όλα αυτά τα δεδομένα περνούν μέσα από αλγόριθμους που αναθέτουν στον κάθε κάτοικο μια βαθμολογία ασφαλείας, κατηγοριοποιώντας του σε «ασφαλής», «μη ασφαλής» ή κάπου ανάμεσα. Μέχρι εδώ, η όλη διαδικασία θυμίζει τις παραπάνω περιγραφές για το πώς λειτουργεί το ΣΚΑ, τόσο σε επίπεδο συγκέντρωσης πληροφοριών, όσο και σε επίπεδο επεξεργασίας και, τελικά, κατηγοριοποίησης των πολιτών.¹³¹

Τελικά, όπως και το ΣΚΑ, το καθεστώς στην Xinjiang πρέπει να «τιμωρήσει» τους «αναξιόπιστους» ή «μη-ασφαλείς». Βέβαια, οι ποινές δεν είναι απλά ο αποκλεισμός από τα τραίνα ή τα αεροπλάνα. Πολλές φορές, οι «επικίνδυνοι» στέλνονται σε ειδικές μονάδες επανεκπαίδευσης που μοιάζουν με στρατόπεδα συγκέντρωσης.¹³²

Είναι σαφές πως η επαρχία Xinjiang είναι ένα πεδίο πειραματισμού της κινεζικής κυβέρνησης για τα συστήματα ολοκληρωτικής παρακολούθησης. Αυτά εύκολα μπορούν να επεκταθούν και αλλού. Για παράδειγμα, η τεράστια αγορά που σχετίζεται με την παρακολούθηση της Κίνας είναι ένα διεθνές ζήτημα, αφού εταιρείες από όλο τον κόσμο συμμετέχουν στον σχεδιασμό και την ανάπτυξη προϊόντων τόσο για το κινέζικο κράτος, όσο και για εταιρείες που δραστηριοποιούνται εντός του.¹³³

Παρότι διαπιστώσαμε σε αυτό το κεφάλαιο και ψηλαφιστά στο προηγούμενο ότι η κυβέρνηση της Κίνας διαθέτει πολλά άλλα προγράμματα μέσα από τα οποία μπορεί να ασκεί έλεγχο στους πολίτες της, θεωρούμε πως μέσω του προγράμματος κοινωνικής αξιοπιστίας καταφέρνει με έναν ήπιο και διαυγή τρόπο την κανονικοποίηση και την πειθάρχηση των πολιτών της στις εκάστοτε πολιτικές επιταγές της. Δύο είναι οι βασικοί λόγοι που συμβαίνει αυτό: πρώτον, η ευελιξία του προγράμματος που προσαρμόζεται ανάλογα τις περιστάσεις και δεύτερον, αυτό το σύστημα έχει την δυνατότητα να ανταμείβει συμπεριφορές που ευθυγραμμίζονται με τις κυβερνητικές πολιτικές.¹³⁴ Ακόμα, συγκρίνοντας το ΣΚΑ και το καθεστώς στην Xinjiang, διαπιστώσαμε πως οι δομή τους είναι η ίδια και αλλάζει μόνο η ένταση, τόσο στις πληροφορίες που συγκεντρώνονται, όσο και στις ποινές. Όπως θα δούμε στη συνέχεια μέσα από την ανάλυση του Foucault, η βασική τους ομοιότητα είναι η εγκαθίδρυση ενός συνολικού συστήματος ελέγχου, διάχυτου στην κοινωνία, που δεν θέλει να κρυφτεί. Αντιθέτως, θέλει να κάνει όσο γίνεται πιο αισθητή την παρουσία του για να αυτοπειθαρχηθούν οι πολίτες μέσω του φόβου της επιτήρησης.

131 Nicholas Loubere and Stefan Brehm, The global age of the algorithm: Social credit, Xinjiang, and the financialisation of governance in China*, Xinjiang Year Zero, 2022, The Australian National University, p.180-181

132 οπ.π. p.181

133 οπ.π. p.181

134 οπ.π. p.179

1.5.2 Σημείωση για το Σύστημα Κοινωνικής Αξιοπιστίας υπό την πανδημία του Covid-19

Είχαμε αναφέρει στην εισαγωγή ότι ένα χαρακτηριστικό αυτού του συστήματος είναι η ευελιξία του. Χαρακτηριστικό παράδειγμα για την απόδειξη αυτής της ευελιξίας είναι η περίπτωση της αντιμετώπισης της πανδημίας του ιού Covid-19.¹³⁵

Αν και στην περίπτωση της αντιμετώπισης μιας πανδημίας ποιο ταιριαστό θα ήταν να αναφερθούμε στον Foucault και όλη την ανάλυση του γύρω από αυτό όπως την περιγραφή στο “Επιτήρησης και Τιμωρία” δεν θα γίνει εδώ. Ο τρόπος που διαλέξαμε να ερευνήσουμε το θέμα είναι μέσα από το πρίσμα της πειθαρχίας και του Πανόπτικον. Επομένως προς το παρόν θα εστιάσουμε σε μερικά στοιχεία που αφορούν τον ρόλο του ΣΚΑ στην αντιμετώπιση της πανδημίας και αυτά που αφορούν την χωρική πτυχή των εργαλείων που χρησιμοποιήθηκαν για την πανδημία.

Τα βασικά μέτρα που έλαβε η κινέζικη κυβέρνηση δεν είναι πολύ διαφορετικά από εκείνα στις χώρες της δύσης. Έχουμε περιορισμούς στις μετακινήσεις, καραντίνες και βέβαια μία εφαρμογή μέσω της οποίας μπορούσες να αποδείξεις την κατάσταση της «υγείας» σου σαν το ελληνικό «freedom pass» ή τα πιστοποιητικά νόσησης.¹³⁶ Αυτό επιβεβαιώνεται και στην ανακοίνωση της Κινέζικης Κυβέρνησης με τίτλο “White Paper: Fighting COVID-19: China in Action” που αναφέρονται ορισμένα από αυτά τα μέτρα που λήφθηκαν για την αντιμετώπιση στις πρώτες φάσεις της πανδημίας του COVID-19.

137

Τέλος, πέρα από τα σημεία υγειονομικού ελέγχου(έλεγχος θερμοκρασίας, rapid test) ενδιαφέρον παρουσιάζει η επιλογή να αποκλειστούν ολόκληρες περιοχές και να υπάρχει πρόσβαση μονάχα μέσω συγκεκριμένου QR κωδικού.¹³⁸ Αυτό έγινε μέσα από την εισαγωγή μιας εφαρμογής που κατηγοριοποιούσε τους χρήστες με βάση χρώματα-κατηγορίες (τα χρώματα αντιστοιχούσαν στην επικινδυνότητα του κάθε πολίτη) κάθε πολίτης είχε ένα QR scanner όταν μπαίνει σε ένα χώρο σκανάρει τον κωδικό του χώρου.¹³⁹ Αν από εκείνες τις περιοχές από όπου πέρασες είχε διασπορά του ιού χαρακτηρίζεσαι ανάλογα ως κόκκινος ή πορτοκαλή και πρέπει να κάνεις καραντίνα. Αν δεν είχε διασπορά δεν ήρθες σε επαφή με κρούσματα τότε είσαι πράσινος και μπορείς να περάσεις σε άλλους χώρους.¹⁴⁰

Αυτή η τεχνική των σημείων ελέγχου και του τσεκαρίσματος των «περιηγητών» για να τους επιτραπεί η είσοδος ή όχι σε «περιφραγμένες» περιοχές είναι πραγματικά μια βασική εξέλιξη των τρόπων που γίνεται ο έλεγχος και η επιτήρηση. Εδώ εμφανίζονται δύο μέσα του νέου τρόπου ελέγχου, ένα είναι το δέσιμο ενός ατόμου με ένα κωδικό και δύο τον

135 Knight Adam, Creemers Rogier, Going Viral: The Social Credit System and COVID-19, p.16
{διαθέσιμο στην σελίδα https://papers.ssrn.com/sol3/papers.cfm?abstract_id=3770208}

136 οπ.π.ρ.1

137 https://english.www.gov.cn/news/topnews/202006/07/content_WS5edc559ac6d066592a449030.html

138 Katja Drinhausen and Vincent Brussee, “CHINA’S SOCIAL CREDIT SYSTEM IN 2021, From fragmentation towards integration”, Mercator institute for China Studies. March 3, 2021, p.18

139 Knight Adam, Creemers Rogier, Going Viral: The Social Credit System and COVID-19, p.20
{διαθέσιμο στην σελίδα https://papers.ssrn.com/sol3/papers.cfm?abstract_id=3770208}

140 China - Surveillance state or way of the future? | DW Documentary,
(https://www.youtube.com/watch?v=7gSU_Xes3GQ&list=PL_8LQXErgL37jNn63p8yuYGK11JDvhHAh&index=2)

Social Credit: China’s Digital Dystopia In The Making
(https://www.youtube.com/watch?v=evBzPwCdeHI&list=PL_8LQXErgL37jNn63p8yuYGK11JDvhHAh&index=4)

αποκλεισμό περιοχών και τον έλεγχο της εισόδου σε αυτές μέσω αυτού του κωδικού. Τα κριτήρια εισόδου ή μη μπορούν εύκολα να αλλάξουν στην προκειμένη περίπτωση είναι κατά βάση υγειονομικά και εδώ αρχίζουν τα πράγματα να γίνονται επικίνδυνα. Η ευελιξία των κριτηρίων και η βιολογική τους φύση μας δείχνουν ότι στο σήμερα εφαρμόζεται μια πολιτική με βάση την βιολογία ή την υγεία των ατόμων, τώρα δεν απομονώνεσαι σε ένα κελί απλά αρκεί για να πειθαρχήσεις να σε αποκλείσουν από το μεγαλύτερο μέρος των χώρων μέσω του κωδικού σου μέσω της βιολογικής σου υπόστασης. Δηλαδή αξιολογείται η ύπαρξη σου σαν έμβιο όν για την πρόσβαση σου ή όχι σε έναν χώρο. Τέλος δεν χρειάζεται ο περιορισμός των ατόμων σε ένα κελί αλλά πλέον ο έλεγχος και οι περιορισμοί έχουν επεκταθεί σε όλο το χώρο. Αυτή την εξέλιξη θα την δούμε και αναλυτικά όταν θα αντιπαραβάλουμε το Πανόπτικον με το ΣΚΑ.

Για να επιστρέψουμε στο ΣΚΑ υπό το πρίσμα του COVID-19, πολλές τοπικές κυβερνήσεις ανακοίνωσαν αλλαγές στα προγράμματα τους.¹⁴¹ Ακόμα, εύκολα εισήγαγαν μέσω του ΣΚΑ κυρώσεις τόσο για πολίτες που προσπαθούσαν να εκμεταλλευτούν την κατάσταση της πανδημίας όσο και κυρώσεις σε εκείνους που παραβίαζαν τους «κανόνες» της έκτακτης αυτής περίπτωσης. Οι πρώτες παραβάσεις ήταν να υπερχρεώνεις αγαθά σχετικά με την αντιμετώπιση της πανδημίας ή να πουλάς τέτοια προϊόντα που δεν είναι πιστοποιημένα.¹⁴² Μερικά παράδειγματα της δεύτερης κατηγορίας είναι ότι σε αρκετές επαρχίες άτομα που έκρυβαν συμπτώματα ή στοιχεία για πρόσφατα ταξίδια, απέφευγαν ιατρική θεραπεία ή ήρθαν σε επαφή με ύποπτα κρούσματα λάμβαναν μια σημείωση στον φάκελο τους. Οι συγκέντρωση τέτοιων παραβάσεων θα μπορούσε να προκαλέσει την εισαγωγή τους στη «μαύρη λίστα».¹⁴³ Ακόμα προβλεπόταν ανταμοιβές σε εκείνους που πειθαρχούσαν με τα μέτρα της κυβέρνησης.¹⁴⁴ Στην περιοχή του Zhengzhou όπου τρέχει ένα πιλοτικό πρόγραμμα χαρακτηρίστηκαν ως αναξιόπιστα τα Νοσοκομεία που είχαν ασθενείς με Covid-19, ένα άλλο είναι ότι σε ορισμένες πόλεις μπορούσες να μπεις στη «μαύρη λίστα» μόνο και μόνο αν δεν φορούσες μάσκα. Ακόμα η άρνηση λήψης θερμοκρασίας στα σημεία ελέγχου, το σπάσιμο της καραντίνας ή η μετακίνηση παρά τους περιορισμούς μπορούσε να σε βάλει στην «μαύρη λίστα». Σε μια άλλη περίπτωση στην πόλη Anqing πολίτες μπήκαν στη μαύρη λίστα επειδή «προκαλούσαν πανικό» ανεβάζοντας βίντεο από ασθενοφόρα που μετέφεραν ασθενείς από Covid-19. Στα κινέζικα μέσα πολλές από αυτές τις πράξεις έχουν χαρακτηριστεί ως αυθαίρετες και άσχετες με την «αξιοπιστία». Σε συνδυασμό με άλλες παρεκτροπές όπως εταιρίες να μπαίνουν στη «μαύρη λίστα» για μικρά χρέη ή και πιο έντονες όπως αναφέρθηκαν παραπάνω διαφαίνεται ότι υπάρχει ο κίνδυνος η αξιολόγηση της «αξιοπιστίας» να εφαρμόζεται σε διάφορες περιπτώσεις λίγο πολύ ανάλογα τις ανάγκες και επιταγές της κυβέρνησης.^{145 146}

141 Knight Adam, Creemers Rogier, Going Viral: The Social Credit System and COVID-19, p.9
{διαθέσιμο στην σελίδα https://papers.ssrn.com/sol3/papers.cfm?abstract_id=3770208}

142 οπ.π. p.2

143 οπ.π.p.12

144 οπ.π. p.13

145 Katja Drinhausen and Vincent Brussee, “CHINA’S SOCIAL CREDIT SYSTEM IN 2021, From fragmentation towards integration”, Mercator institute for China Studies. March 3, 2021, p.11&15

146 Δύο σημειώσεις που κάνει ο Foucault για την νέα αυτή επινόησης είναι ότι οι διαδικασίες μέσα από τις οποίες γενικεύτηκε, επεκτάθηκε και κυριάρχησε ήταν αργές και και αποσπασματικές το σημαντικότερο όμως είναι το δεύτερο στοιχείο ότι ήταν περιστασιακές δηλαδή εφαρμόζονταν σε ειδικές περιστάσεις και μετά κανονικοποιούνταν αυτό το στοιχείο ίσως είναι από τα σημαντικότερα αφού αναδεικνύει τον τρόπο μέσα από τον οποίο εγκαθιδρύεται τελικά ένας τέτοιο μηχανισμός. Όλο αυτό το έχει αναπτύξει ο Agamben συνεχίζοντας τον Foucault στο έργο του κατάσταση εξάιρεσης. Σε αναλογία με το σήμερα κανείς δεν μπορεί να εγγυηθεί ότι δεν θα κανονικοποιηθούν

τα σημεία έλεγχου(check points) στο δημόσιο χώρο ή τα σημεία ελέγχου (check points) για να καθίσουμε σε ένα μαγαζί να αγοράσουμε τα αναγκαία να πάμε στη δουλεία μας κτλ. δεν νομίζουμε ότι θα ήταν υπερβολή να πούμε πως η διαδικασία επέκτασης του έλεγχου πάνω μας είναι εδώ και είναι ενεργή και μάλιστα με καταλύτης την ειδική περίπτωση μιας υγειονομικής κρίσης. Τελικά φαίνεται ότι η ανέμελης περιπλάνησης χωρίς την λογοδότηση στην εξουσίας όποια μορφή και να έχει(π.χ. κράτος) όλο ένα και συρρικνώνεται.

| Κεφάλαιο 2

Το Σύστημα Κοινωνικής Αξιοπιστίας ως σύστημα πειθαρχίας και ελέγχου

Η «δοκιμασία» που βάζουμε στο Σύστημα Κοινωνικής Αξιοπιστίας είναι μέσα από τα θεωρητικά σχήματα-συμπεράσματα του Michel Foucault για την πειθαρχία και τον πανοπτισμό. Εκ πρώτης όψεως τα βασικά χαρακτηριστικά αυτού του συστήματος δεν παραβιάζουν τις αρχές ενός συστήματος πειθαρχησης όπως τις περιέγραψε ο Foucault. Αντιθέτως, σε αρκετά σημεία μοιάζουν να είναι καταστατικά στοιχεία του πυρήνα του Συστήματος Κοινωνικής Αξιοπιστίας.

Παρά τις φωνές που υποστηρίζουν την «αποτυχία» ή τη δυσλειτουργία του ΣΚΑ¹⁴⁷ όπως σημειώνει ο Foucault σε μία Πανοπτική μηχανή δεν χρειάζεται καν να υπάρχει ο παρατηρητής(ή, στη περίπτωση μας, να λειτουργεί τεχνικά άψογα το σύστημα). Το μόνο που χρειάζεται για να λειτουργήσει αποτελεσματικά μια Πανοπτική μηχανή είναι να εγκαθιδρυθεί καλά μέσα στα μυαλά και τις ψυχές των ανθρώπων η ιδέα ότι αυτή υπάρχει, ότι συνεχώς παρακολουθούνται και αξιολογούνται.

2.1 Είναι το Σύστημα Κοινωνικής Αξιοπιστίας ένα Πειθαρχικό Σύστημα;

Παρακάτω θα αντιπαραβάλουμε τα χαρακτηριστικά που αναθέτει ο Foucault σε ένα πειθαρχικό σύστημα με τα χαρακτηριστικά που έχει το ΣΚΑ. Μέσα από αυτή την ανάλυση, θέλουμε να αποδείξουμε αν το ΣΚΑ είναι ή όχι ένα πειθαρχικό σύστημα. Σαφώς, εδώ μπορούμε να δούμε μονάχα αν αυτό το σύστημα έχει αυτή τη δυνατότητα της πειθαρχησης. Για να εξετάσουμε αν όντως έχει πειθαρχικά αποτελέσματα στους ανθρώπους, χρειάζονται περαιτέρω έρευνες: μέτρηση της αλλαγής της ανθρώπινης συμπεριφοράς μέσω στατιστικών και ερωτηματολογίων μετά την εφαρμογή του ΣΚΑ, μέτρηση της αλλαγής του δείκτη εγκληματικότητας κ.ά.

Ας δούμε, όμως, μερικά στοιχεία για να προσδιορίσουμε πώς είναι ένα πειθαρχικό σύστημα. Αρχικά, ο Foucault υποστηρίζει πως η βασική μονάδα που εστιάζει η πειθαρχία είναι το σώμα. Συγκεκριμένα, η βασική λειτουργία της πειθαρχικής εξουσίας είναι να μετατρέπει ένα σώμα «ατίθασο» σε μια μηχανή χρήσιμη για την εξουσία.¹⁴⁸ Αν ένα σώμα

147 Για παράδειγμα οι METRICS στα δύο κείμενα που έχει βγάλει για το σύστημα αυτό αναφέρεται στην εστίαση του στο οικονομικό πεδίο και όχι τόσο στο κοινωνικό. Η οικονομική πτυχή του συστήματος ενισχύεται διότι υπάρχει η τάση να εξαχθεί και στο δυτικό κόσμο με ότι κινδύνους μπορεί να έχει αυτό. Ταυτόχρονα όπως αναφέραμε παραπάνω μέχρι την πλήρη ψηφιοποίηση και αυτοματοποίηση του συστήματος υπάρχει ακόμα πολύ δουλειά {Meissner Mirjan, Head of Program Economy and Technology at METRICS, "CHINA'S SOCIAL CREDIT SYSTEM", Mercator institute for China Studies. May 24 2017,} & {Katja Drinhausen and Vincent Brussee, CHINA'S SOCIAL CREDIT SYSTEM IN 2021, From fragmentation towards integration, METRICS March 3, 2021}

148 Foucault Michel, «Επιτήρηση και Τιμωρία, η Γένεση της Φυλακής», εκδόσεις Ράππα (Κέδρος), Αθήνα 1989, σελ.181-184

δεν είναι υπάκουο, δεν εκτελεί εντολές, δεν υποτάσσεται, δεν είναι χρήσιμο.¹⁴⁹

Όπως θα δούμε και παρακάτω στις περιγραφές του Jeremy Bentham για το Πανόπτικον, η πειθαρχία που αναπτύσσεται στον 17ο και 18ο αιώνα έχει μια κομψότητα, και αυτή είναι ότι δεν λερώνει τα χέρια της με βία, αλλά καταφέρνει εξίσου μεγάλα αποτελέσματα με άλλα μέσα.¹⁵⁰

Για να πετύχει το επιθυμητό αποτέλεσμα, η εξουσία βάζει το σώμα σε μια μηχανή που το καταναγκάζει, το μελετά, το αναλύει, το αναδιαμορφώνει, το ανασυνθέτει. Τότε δημιουργείται αυτό το νέο πεδίο για την εξουσία που γνωρίζει τεχνικές για το πώς επηρεάζεται το σώμα των άλλων, όχι απλώς για να κάνουν πράγματα που θέλει, αλλά να τα κάνουν και όπως αυτή θέλει, με συγκεκριμένο τρόπο.

«Η πειθαρχία κατασκευάζει έτσι σώματα υποταγμένα και εξασκημένα, σώματα «πειθήνια». Η πειθαρχία αυξάνει τις δυνάμεις τού σώματος (με όρους οικονομικής χρησιμότητας) και μειώνει τις ίδιες αυτές δυνάμεις (με όρους πολιτικής υπακοής).»¹⁵¹

Παραπάνω θεωρούμε πως συνοψίζεται και ο βασικότερος κίνδυνος ενός τέτοιου πειθαρχικού συστήματος. Ενώ αυτή η περιγραφή θα ταίριαζε σε ένα εργοστάσιο του 18ου αιώνα, ένα ερώτημα που προκύπτει είναι αν μπορεί το ΣΚΑ να είναι μια τέτοια μηχανή. Ταυτίζονται οι τεχνικές του με εκείνες της πειθαρχίας όπως τις καταγράφει ο Foucault; Αρχικά μπορούμε να πούμε πως ναι, αφού απώτερος σκοπός του είναι να κάνει τους Κινέζους πολίτες να αυξήσουν την αξιοπιστία τους, άρα και την αξιοπιστία όλης της κοινωνίας. Επομένως, το πρώτο κριτήριο για την ανάγκη της εξουσίας να μετατρέψει ανθρώπους από αναξιόπιστους σε αξιόπιστους καλύπτεται, δηλαδή υπάρχει το κίνητρο.

Ας δούμε όμως συγκεκριμένα τις τεχνικές της πειθαρχίας όπως τις συναντάμε στο έργο του Foucault «Επιτήρηση και Τιμωρία, η Γένεση της Φυλακής» και τις ομοιότητες ή τις διαφορές που μπορεί να έχουν με το ΣΚΑ:

1. Η τεχνική της κατανομής

Η τεχνική αυτή αναφέρεται στην κατανομή των σωμάτων μέσα στον χώρο. Πρώτα-πρώτα, η πειθαρχική εξουσία δημιουργεί έναν χώρο απόλυτα ταιριαστό σε αυτήν. Έναν χώρο που την εξυπηρετεί, έναν χώρο απολύτως αφιερωμένο στη συγκεκριμένη λειτουργία, και έτσι αποφεύγονται οι περικλύσεις. Ο χώρος σχεδιάζεται και αναπτύσσεται για να είναι όσο πιο αποδοτικός γίνεται, ενώ ταυτόχρονα αποφεύγονται απώλειες από κλοπές, καταστροφές, αναμειξίς με άσχετα στην λειτουργία στοιχεία.¹⁵²

Αυτή η πρώτη συνθήκη δεν μπορούμε να πούμε πως ταιριάζει στο ΣΚΑ, αφού δεν έχει δημιουργήσει έναν χώρο αποκομμένο απόλυτα, αφοσιωμένο αποκλειστικά στη λειτουργία του. Αντιθέτως, επιβάλλει στον φυσικό χώρο αυτή την λειτουργία, δηλαδή προβάλλει την επιδίωξή της για την αύξηση της αξιοπιστίας των πολιτών σε όλους τους χώρους της επικράτειάς της. Δεν περικλείει, επεκτείνεται και περιελίσσεται.

149 Foucault Michel, «Επιτήρηση και Τιμωρία, η Γένεση της Φυλακής», εκδόσεις Ράππα (Κέδρος), Αθήνα 1989, σελ.181-182

150 οπ.π. σελ.184

151 οπ.π. σελ.184

152 οπ.π. σελ.188-190

Στη συνέχεια, ο Foucault σημειώνει πως η περίφραξη ενός χώρου δεν είναι αναγκαία, αλλά βασικότερο στοιχείο για την πειθαρχική εξουσία είναι να δημιουργεί έναν αναλυτικό χώρο, ένα χώρο όπου κάθε άτομο θα αντιστοιχεί σε μία θέση. Η πειθαρχία διαχωρίζει για να μπορεί να ελέγχει καλύτερα και, ταυτόχρονα, τα σώματα να αποδίδουν καλύτερα μέσα από την αφοσίωσή ένας στο έργο χωρίς αποσπάσεις.¹⁵³

Ένας βασικός στόχος του ΣΚΑ όπως αναφέραμε, είναι να μπορέσει να συγκεντρώσει όλα τα στοιχεία που αφορούν την ταυτοποίηση των ατόμων από διαφορετικές βάσεις δεδομένων. Δηλαδή χωρίς να αναθέτει θέσεις στον φυσικό χώρο, το ΣΚΑ προσπαθεί να διαχωρίσει τους ανθρώπους ώστε να τους διακρίνει μεταξύ τους, για να τους εξετάζει, να τους συγκρίνει και να τους αξιολογεί. Αυτή τη φορά δεν αναθέτει μία θέση σε κάθε άτομο, αναθέτει ένα σύνολο στοιχείων ταυτοποίησης σε κάθε φυσικό άτομο και έτσι τα ξεχωρίζει από μια μάζα σωμάτων.

Ένα στοιχείο που αναφέρει παρακάτω ο Foucault για την κατανομή είναι ότι τα σώματα μπορούν να είναι καλύτερα εναλλάξιμα στις θέσεις που έχουν δημιουργηθεί στον χώρο. Κανένα σώμα δεν είναι βιδωμένο στη θέση του στον χώρο, όπως κανένα σώμα δεν είναι σταθερό στη λίστα αξιολόγησης, που, στην πραγματικότητα, αυτή η λίστα είναι που υλικοποιείται στις διάφορες θέσεις του φυσικού χώρου. Έτσι, η τακτοποίηση των ατόμων στον χώρο αντιπροσωπεύει και την κατάταξή τους σε μια λίστα. Το γεγονός ότι τα σώματα είναι εναλλάξιμα δίνει κίνητρο να προσπαθούν ακόμα πιο πολύ να διατηρήσουν την θέση τους.¹⁵⁴

Προφανώς, στην περίπτωση του ΣΚΑ δεν έχουμε κατανομές και στοιχήσεις στον φυσικό χώρο, αλλά έχουμε την βαθμολόγηση και αξιολόγηση των πολιτών, δηλαδή κατανομές και στοιχήσεις σε μια λίστα, ένα ιδεατό κατασκευάσμα. Ο Foucault θεωρεί πως οι χώροι της πειθαρχίας είναι μικτοί χώροι: στον πραγματικό χώρο ρυθμίζεται και σχεδιάζεται ένα κτίριο με βάση την κατανομή των ατόμων και ταυτόχρονα προβάλλεται πάνω του ένας ιδεατός χώρος ένας πίνακας που γίνονται οι αξιολογήσεις, οι κατατάξεις και οι ιεραρχήσεις.¹⁵⁵ Στο ΣΚΑ έχουμε μόνο έναν ιδεατό χώρο στον οποίο κατατάσσονται τα άτομα και δεν φαίνεται να έχουμε προβολές αυτής της τακτοποίησης στον φυσικό χώρο σίγουρα όχι τόσο καθαρές όσο στην περίπτωση της στοίχισης σε μια σχολική αίθουσα του 18ου αιώνα. Η κατάταξη είναι αναγκαία για να μπορούν να ελέγχονται και να συνηθίζουν τα σώματα την ιεραρχία. Σήμερα με τα μέσα αναγνώρισης προσώπου, εύρεση της θέσης μέσω των «έξυπνων» τηλεφώνων και άλλες τόσες τεχνικές είναι αρκετά εύκολο για την εξουσία να ελέγχει χωρίς να χρειάζεται να κατατάσσει τα άτομα σε στοιχήσεις στον φυσικό χώρο και ίσως αυτό να είναι και το πιο επικίνδυνο των σημερινών συστημάτων έλεγχου: ότι εμείς κάνουμε μια «φυσιολογική» ζωή μέσα στο δημόσιο χώρο αλλά σε ένα επίπεδο αόρατο σε εμάς αναγνωρίζομαστε-ταυτοποιούμεμαστε, αξιολογούμεμαστε και κατατασσόμαστε σε λίστες και όλα αυτά με την βοήθεια της τεχνολογίας.

153 Foucault Michel, «Επιτήρηση και Τιμωρία, η Γένεση της Φυλακής», εκδόσεις Ράππα (Κέδρος), Αθήνα 1989, σελ.190-191

154 οπ.π.σελ.193-196

155 οπ.π. σελ.197

2.Ο Έλεγχος της Δραστηριότητας

Ο έλεγχος της Δραστηριότητας αποτελείται από 5 βασικά στοιχεία κατά τη θεώρηση του Foucault:

1. Προγραμματισμένη απασχόληση. Δηλαδή ορίζεται ο ρυθμός της απασχόλησης, τα σώματα εξαναγκάζονται σε καθορισμένες εργασίες και ορίζεται ο ρυθμός της επανάληψης του κύκλου εργασίας.¹⁵⁶
2. Χρονική ρύθμιση της πράξης, δηλαδή η πράξη αποσυντίθεται στα βασικά στοιχεία της.
3. Σε κάθε κίνηση, θα πρέπει να συμμετέχει όλο το σώμα ώστε να γίνεται όσο το δυνατόν αποτελεσματικότερη.¹⁵⁷
4. Το σώμα και το αντικείμενο που χειρίζεται πρέπει να είναι άρρηκτα συνδεδεμένα. Το αντικείμενο πρέπει να είναι επέκταση του σώματος, αυτά τα δύο πρέπει να αλυσωθούν για να επιτευχθεί η μέγιστη αποτελεσματικότητα.¹⁵⁸
5. Η εξαντλητική χρησιμοποίηση. Ούτε στιγμή δεν πρέπει να πηγαίνει χαμένη, οι κινήσεις και οι εργασίες πρέπει να είναι τέτοιες που να εκμεταλλευόμαστε το μέγιστο των δυνατοτήτων τους.¹⁵⁹

Είναι σαφές πως το ΣΚΑ δεν επιβάλλει στους ανθρώπους να έχουν ακριβώς προγραμματισμένες κινήσεις, ούτε να αλυσώνονται με τα μέσα της παραγωγής με τον βέλτιστο τρόπο. Φαινομενικά, το ΣΚΑ είναι πιο ήπιο από αυτή την άποψη. Όμως η βαθμολόγηση της καθημερινής συμπεριφοράς (των αγοραστικών συνηθειών και άλλων τόσων κριτηρίων που είτε αναφέραμε παραπάνω είτε δεν μπορούμε να ξέρουμε, αφού δεν γνωρίζουμε πώς ακριβώς αξιολογεί το ΣΚΑ), κρέμεται σαν δαμόκλειος σπάθη πάνω από τα κεφάλια των πολιτών. Αν, για παράδειγμα, πας αργοπορημένος στη δουλειά σου ή φεύγεις νωρίτερα, αυτά δεν θα μπορούσαν να συνιστούν κριτήρια αναξιοπιστίας με τα οποία μπορείς να βαθμολογηθείς αρνητικά; Σίγουρα ναι. Αντίστοιχα, αν δεν αποδίδεις σωστά ή δεν χρησιμοποιείς ορθά τα μέσα στην παραγωγή, πάλι δεν θα μπορούσες να δεχθείς αρνητική βαθμολογία; Αυτό το ενδεχόμενο δεν μπορεί να αποκλειστεί.

Όμως, αυτά αποτελούν υποθέσεις που ενώ μας δείχνουν ότι κάλλιστα το ΣΚΑ θα μπορούσε να εφαρμόζει τον έλεγχο της δραστηριότητας σε στενά χρονικά πλαίσια, με προκαθορισμένες κινήσεις, και έτσι λίγο ή πολύ να είναι από αυτή την άποψη πειθαρχικό σύστημα, δεν υπάρχουν αποδείξεις ότι αξιολογεί του πολίτες με αυτό σαν βάση, ούτε ότι έχει τέτοιες προθέσεις.¹⁶⁰ Ο σκοπός της αύξησης της αξιοπιστίας, βέβαια, συνδέεται και με την αύξηση της παραγωγής και την ανάπτυξη. Αυτό αναφέρεται σε αρκετά σημεία στα κινέζικα έγγραφα.¹⁶¹ Άρα, εδώ υπάρχει το ίδιο κίνητρο της αύξησης της παραγωγής, όπως στα πειθαρχικά συστήματα του 18ου αιώνα και στο ΣΚΑ. Βέβαια, οι τρόποι κερδοφορίας στον σύγχρονο κόσμο έχουν αλλάξει, άρα ίσως και ο έλεγχος να έχει αλλάξει και αυτός, επομένως μπορεί και να μην χρειάζεται πια την απόλυτη κανονικοποίηση των σωμάτων.

156 Foucault Michel, «Επιτήρηση και Τιμωρία, η Γένεση της Φυλακής», εκδόσεις Ράππα (Κέδρος), Αθήνα 1989, σελ.198-199

157 οπ.π. σελ.201-202

158 οπ.π. σελ.203

159 οπ.π. σελ.203

160 Αναμένει να το διαπιστώσουμε σε μελλοντικές έρευνες πεδίου ή μέσα από την καλύτερη ανάλυση των μεθόδων αξιολόγησης των πολιτών.

161 Ενδεικτικά: Planning Outline for the Construction of a Social Credit System (2014-2020),

3. Η Οργάνωση των γενέσεων

Στην πραγματικότητα, εδώ ο Foucault περιγράφει την αλλαγή που γίνεται στις μεθόδους εκπαίδευσης κατά την επικράτηση της πειθαρχικής εξουσίας. Εδώ, τον απασχολεί πάλι η διαχείριση του χρόνου από την εξουσία. Ενώ αρχικά στις διαδικασίες εκπαίδευσης υπήρχε ένας «ενιαίος» χρόνος με μια τελική εξέταση για τον εκπαιδευόμενο, έπειτα ο χρόνος της εκπαίδευσης χωρίστηκε σε χρονικές σειρές που σε κάθε σειρά αντιστοιχούν τα άτομα ανάλογα με το επίπεδό τους. Αυτή η γνώριμη σε εμάς ιδέα των τάξεων-επιπέδων και των συνεχόμενων εξετάσεων δεν ήταν πάντα μέσα στις εκπαιδευτικές διαδικασίες, πέρασε σε αυτές εκείνη την περίοδο. Δυστυχώς, πέρα από τη σχεδόν συνεχή εξέταση που μπορεί να έχει κάποιος στο ΣΚΑ, δεν μπορούμε να βρούμε άλλες ομοιότητες, αφού δεν αποτελεί μια καθαρή διαδικασία εκπαίδευσης ή «γενέσεων», είναι μονάχα έμμεσα παιδαγωγική. Έτσι, δεν θα δώσουμε έμφαση σε αυτή την τεχνική της πειθαρχίας.

4. Η Σύνθεση των Δυνάμεων

Η πειθαρχική εξουσία δεν θα είχε νόημα, αν δεν είχε αποτελέσματα μεγαλύτερα από τον απλό διαχωρισμό των ατόμων και του χρόνου. Έτσι, η πειθαρχική εξουσία καταλήγει στην

«[...]κατασκευή μιας μηχανής πού τα αποτελέσματά της θα μεγιστοποιούνται χάρη στα μελετημένα συναρμογή των στοιχειωδών κομματιών που την αποτελούν. Η πειθαρχία δεν είναι πια απλώς μια τέχνη κατανομής των σωμάτων, απόσπασης και σώρευσης του χρόνου, αλλά σύνθεσης των δυνάμεων για την απόκτηση ενός τελεσφόρου μηχανισμού. [...]»¹⁶²

1. Τα σώματα γίνονται εξαρτήματα μιας μηχανής που συνδυάζονται για να λειτουργήσει.
2. Εξάρτημα της μηχανής είναι και ο κατανεμημένος χρόνος που συναντηθείτε για την μηχανή
3. Όλο αυτό το σύστημα-μηχανή απαιτεί συγκεκριμένες και σαφείς εντολές για να λειτουργήσει μια καλά συγκροτημένη διοίκηση.

Οι παραπάνω περιγραφές, σχετικές με την σύνθεση των δυνάμεων, δεν ταιριάζουν στις περιγραφές που κάναμε για το ΣΚΑ, αλλά σίγουρα είναι ταιριαστές για έναν στρατό του 18^{ου} αιώνα. Παρόλα αυτά, μπορούμε να υποστηρίξουμε πως και το ΣΚΑ διαθέτει έναν ανώτερο στόχο πέρα από την αξιολόγηση των ατόμων, και αυτός είναι η αύξηση της αξιοπιστίας της κοινωνίας (και κατ' επέκταση της παραγωγής και της ανάπτυξης). Άρα, από αυτή την άποψη θα μπορούσαμε να θεωρήσουμε πως φτιάχνει μια μηχανή που απώτερο σκοπό έχει την αύξηση της αξιοπιστίας. Άλλα πέρα από την κατανομή των ατόμων σε πίνακες, δεν ασκεί ούτε γυμνάσια, ούτε επιβάλλει ασκήσεις στους πολίτες της, επομένως δεν έχει εξαρτήματα για να τα συνθέσεις σε μια μηχανή. Σήμερα, μοιάζει να μην είναι το επίδικό τα σώματα να πάρουν μια μορφή τέτοια, ώστε να είναι αποδοτικά ως εξαρτήματα μιας μηχανής. Ακόμα, πέρα από ήπιου τύπου τιμωρίες ή ανταμοιβές, δεν βλέπουμε παρεμβάσεις για την οργάνωση του χρόνου ή την εκπαίδευση των ατόμων. Αν στην εξίσωση βάλουμε όλο τον κρατικό μηχανισμό της Λαϊκής Δημοκρατίας της Κίνας, τα πράγματα σαφώς αλλάζουν αφού μιλάμε για σχολεία που έχουν την δυνατότητα να

¹⁶² Foucault Michel, «Επιτήρηση και Τιμωρία, η Γένεση της Φυλακής», εκδόσεις Ράππα (Κέδρος), Αθήνα 1989, σελ.214

διαμορφώνουν τους πολίτες, εργοστάσια και γραφεία που απαιτούν την παρουσία των υπαλλήλων, εργατών σε συγκεκριμένες ώρες και την εκτέλεση από αυτούς συγκεκριμένων εργασιών-κινήσεων. Όμως, ο χώρος του ΣΚΑ είναι διευρυμένος και ξεφεύγει από τα στενά όρια ενός εργοστασίου ή σχολείου και επεκτείνεται σε όλο τον φυσικό χώρο.

Συνοπτικά, μας λέει ο Foucault:

«[...] για να τα πετύχει όλα αυτά, η πειθαρχία κινητοποιεί τέσσερις σπουδαίες τεχνικές: φτιάχνει πίνακες, εντέλλεται γυμνάσια, επιβάλλει ασκήσεις και, τέλος, για να εξασφαλίσει τον συνδυασμό των δυνάμεων, σκαρώνει “τακτικές”.»¹⁶³

Σύμφωνα με τα παραπάνω, μπορούμε τελικά να συμπεράνουμε ότι κάποιες τεχνικές της πειθαρχίας καλύπτονται από το ΣΚΑ. Άλλα είναι σαφές πως υπάρχουν μεγάλες διαφορές, αφού μιλάμε για ένα σύστημα «ανοιχτό», με πολλαπλές κατευθύνσεις ελέγχου, με σώματα να κινούνται στον χώρο σχετικά ελεύθερα κάνοντας «φυσιολογικές» ζωές. Δεν μιλάμε για ένα κλειστό, ολοκληρωτικό σύστημα-μηχανή, του τύπου ενός εργοστασίου ή ενός σχολείου του 18ου αιώνα.

Φεύγοντας από τις βασικές τεχνικές της πειθαρχίας, περνάμε στα **μέσα της ορθής εκγύμνασης**.

1. Η Ιεραρχική Επιτήρηση

«Η άσκηση της πειθαρχίας προϋποθέτει έναν μηχανισμό που εξαναγκάζει ακόμα και με μια και μόνη ματιά· μηχανισμό όπου οι τεχνικές οπτικής παρακολούθησης απολήγουν στην επιβολή εξουσίας, και όπου -αντίστροφα- τα μέσα καταναγκασμού καθιστούν απόλυτα ορατούς εκείνους που επιτηρούνται.»¹⁶⁴

Ενώ το πρόβλημα είναι αρχικά αρχιτεκτονικό για την πειθαρχική εξουσία, η σύγχρονη τεχνολογία απελευθερώνει την εξουσία από τέτοιου είδους καταναγκασμούς: τα κλειστά κυκλώματα καμερών παρακολούθησης αντικαθιστούν τον πύργο στο κέντρο της πανοπτικής φυλακής και, τώρα, το μάτι της εξουσίας διαχέεται στον χώρο, αλλά είναι ταυτόχρονα και συγκεντρωτική, χάρη στη μεγάλη επεξεργαστική δύναμη των νέων τεχνολογιών πληροφορικής.

Η Κίνα καταφέρνει αυτή τη διάχυση του βλέμματος της εξουσίας μέσα από ένα εκτεταμένο δίκτυο καμερών και τεχνολογιών αναγνώρισης προσώπου, διαφορετικά το σύστημα αξιολόγησης δεν θα μπορούσε να λειτουργεί. Δεν θα είχε νόημα να υπάρχουν τεράστιες λίστες με πολίτες αν δεν υπάρχει και η δυνατότητα κάθε στιγμή να ελέγχεται αν πειθαρχούν στους κανόνες, αν δεν είναι δυνατό κάθε στιγμή να αξιολογούνται. Δεν θα είχε νόημα αν καταλάβαιναν ότι δεν υπάρχει τίποτα εκεί που να τους ελέγχει, γιατί τότε δεν θα είχαν αυτοπειθαρχία. Η παρουσία του «βλέμματος της εξουσίας» είναι καταστατικό στοιχείο των συστημάτων επιτήρησης και, όπως φαίνεται, η Κίνα το εφαρμόζει μέσα από το δίκτυο καμερών, την επιτήρηση των διαδικτυακών κινήσεων, την καταγραφή των

163 Foucault Michel, «Επιτήρηση και Τιμωρία, η Γένεση της Φυλακής», εκδόσεις Ράππα (Κέδρος), Αθήνα 1989, σελ.219

164 οπ.π. σελ.229

αγορών κ.ά.

Ο Foucault μας λέει πως το ιδανικό σχήμα της επιτήρησης είναι ιεραρχικό, με βάση το σχήμα της πυραμίδας. Καταλήγει, όμως, πως η επιτήρηση μέσα σε αυτή την πυραμίδα, πάρα τη συνεχή ύπαρξή της, γίνεται σε πολλές κατευθύνσεις: κυρίως από πάνω προς τα κάτω, αλλά και πλαγίως και από κάτω προς τα πάνω, και έτσι δημιουργείται ένα δίκτυο σχέσεων. Επιτηρούμε, επιτηρούμαστε, δημιουργούμε ένα δίκτυο σχέσεων με βάση την επιτήρηση. Η εξουσία μπορεί να έχει μια κύρια ροή από πάνω προς τα κάτω, αλλά μπορεί να αποκτήσει και άλλες κατευθύνσεις.

Στο ΣΚΑ υπάρχει κυρίως η ροή εξουσίας από πάνω προς τα κάτω. Υπάρχει μια περίπτωση που μπορεί να θεωρηθεί πως δημιουργούνται και άλλες κατευθύνσεις ελέγχου: δημοσίευση των προσώπων των παραβατών. Συνοπτικά, από την κυβέρνηση ευελπιστούν οι πολίτες να πειθαρχούν λόγω δημοσίας αιδούς, δηλαδή να υπάρχει έλεγχος μεταξύ των πολιτών, άρα και σε άλλες κατευθύνσεις πέρα από την ιεραρχική.

Ακόμα, οι πολίτες πολλές φορές εγγράφονται οικειοθελώς σε διάφορες πλατφόρμες αξιολόγησης. Θέλοντας να συμμετέχουν σε αυτόν τον έλεγχο, αφού τον θεωρούν κάτι θετικό, παρέχουν στοιχεία τους και έτσι φωτίζουν κατά κάποιον τρόπο οι ίδιοι τους εαυτούς τους, μια πτυχή που ίσως να μην υπήρχε τόσο έντονα στην περίπτωση των ιδρυμάτων του 18ου αιώνα.

Πέρα από αυτά, όμως, είναι σημαντικό να δούμε πως δικαίωμα αξιολόγησης προς το παρόν έχουν επίσημα όργανα του κράτους, αφού τα ιδιωτικά προγράμματα αξιολόγησης τερματίστηκαν και τίποτα δεν δείχνει ότι υπάρχει δικαίωμα αξιολόγησης πολιτών από άλλους πολίτες, σαν την αξιολόγηση χρηστών από άλλους χρήστες που είχαν οι ιδιωτικές πλατφόρμες. Συνοπτικά, η κατεύθυνση της αξιολόγησης στο ΣΚΑ έχει κυρίως μια κατεύθυνση από πάνω προς τα κάτω, άρα ιεραρχική κατά βάση.

2. Η Κανονιστική Κύρωση

1. Ο Foucault υποστηρίζει ότι σε κάθε πειθαρχικό σύστημα θα έπρεπε να λειτουργεί ένα εσωτερικός ποινικός μηχανισμός. Συνοπτικά, διαμορφώνεται ένα σύστημα εντός του πειθαρχικού μηχανισμού με δικούς του «νομούς, κυρώσεις και επιβραβεύσεις». Το εύρος αυτών των τιμωριών μπορεί να είναι μικρό: σωματικές τιμωρίες, ελάχιστονες στερήσεις και μικρο-ταπεινώσεις, «Στόχος είναι όλα τα στοιχεία του πειθαρχικού συστήματος, ακόμα και τα μικρότερα, φαινομενικά ανάξια, να μπορούν να χρησιμοποιούνται για να κολάζεται και το παραμικρό. Κάθε παρεκτροπή από ασήμαντες δραστηριότητες θα πρέπει να τιμωρείται με στόχο την πειθάρχηση, την ταπείνωση, τον εξευτελισμό, και τελικά τον υποβιβασμό της θέσης.»

Όλη η παραπάνω περιγραφή θυμίζει πολύ έντονα το σύστημα της «Μαύρης Λίστας» που διαθέτει το Κινέζικο Σύστημα Κοινωνικής Αξιοπιστίας. Για όσους είναι στη «μαύρη λίστα», έχουμε τιμωρίες παράλληλες στο ποινικό σύστημα της Κίνας. Απαγορεύσεις μετακινήσεων, απαγόρευση πρόσβασης σε κάποια πολυτελή αγαθά, βλέπουμε και την ανάρτηση του προσώπου των πολιτών σε διάφορους πίνακες σε δημόσια θεά (οι

κινέζικες αρχές ευελπιστούν οι πολίτες να αυτοπειθαρχηθούν με τη δημοσίευση της κακής βαθμολογίας μέσω της δημοσίας ντροπής). Επομένως, στο ΣΚΑ λειτουργεί ένα τέτοιο «εσωτερικό» σύστημα ποινών.

2. Ο Foucault μας λέει ότι η αρμοδιότητα του ποινικού πειθαρχικού συστήματος είναι η μη τήρηση ή αλλιώς η παράβλεψη του κανόνα, η παρεκτροπή από αυτόν. Το τι είναι κολάσιμο δεν είναι σαφώς ορισμένο, αλλά εξαρτάται από τη μη συμμόρφωση, δηλαδή το όριο μπορεί να αλλάζει ανάλογα με τις απαιτήσεις που μπορεί να έχει η εξουσία.

Αυτό είναι εμφανές στην περίπτωση του Covid19, που ενώ αρχικά το ΣΚΑ θεωρούνταν μια βάση για αξιολόγηση της οικονομικής αξιοπιστίας και μέσο ισχυροποίησής της, επεκτάθηκε και σε άλλα πεδία. Τώρα, λειτουργεί σαν μηχανισμός αντιμετώπισης της πανδημίας, για παράδειγμα μπορούν να πάρουν αρνητική βαθμολογία πολίτες που δεν φορούν σωστά τη μάσκα τους κ.ά.. Το ευέλικτο ταβάνι που έχει το ποινικό πειθαρχικό σύστημα και η εύκολη αλλαγή του θέματος του οποίου τιμωρεί κάθε φορά, το κάνει εύκολα προσαρμόσιμο στις επιταγές της εξουσίας. Το ΣΚΑ έχει αποδειχθεί ένα τέτοιο ευέλικτο εργαλείο.

3. Ρόλος της πειθαρχικής τιμωρίας δεν είναι η εξόντωση του παραβάτη, είναι να περιορίσει τις παρεκτροπές. Έτσι λοιπόν, ο χαρακτήρας της τιμωρίας θα έπρεπε να είναι επανορθωτικός. Πέρα από τις κλασσικές τιμωρίες, όπως καταγράφονται στο ποινικό σύστημα, έχει και τις τιμωρίες της άσκησης (την εντατικοποίησης της μαθητείας): Έκανες λάθος μια λέξη; Θα την γράψεις εκατό φορές για να την μάθεις.

Στην περίπτωση της Κίνας, δεν υπάρχουν τέτοιου είδους επανορθωτικές ποινές ή εντατικοποίηση της μάθησης. Αντιθέτως, οι τιμωρίες και η απώλεια πόντων έρχονται σαν «μαστίγιο», με αντίβαρο τη συγκέντρωση πόντων μέσω αξιόπιστων πράξεων, που είναι το «καρότο». Η εντατικοποίηση της μαθητείας σαν τιμωρία δεν υπάρχει στο ΣΚΑ, μονάχα η απώλεια προνομίων ή ο αποκλεισμός από ορισμένα. Εδώ, εμφανίζεται μια διαφορά από τα πειθαρχικά συστήματα του παρελθόντος που θα αναλύσουμε παρακάτω μέσα από τον Deleuze: η επιβράβευση-τιμωρία εξελίσσεται στα σύγχρονα συστήματα στην πρόσβαση ή όχι σε ορισμένους χώρους ή αγαθά και όχι στον εξαναγκασμό των σωμάτων σε συγκεκριμένες ασκήσεις. Εδώ κυριαρχούν οι απαγορεύσεις.

Όμως, το ποινικό σύστημα του ΣΚΑ δεν είναι εξοντωτικό. Οι ποινές είναι ήπιες, και εδώ συμφωνεί με το πειθαρχικό σύστημα. Αφού, από ό,τι φαίνεται, η εξουσία έμαθε καλά το μάθημα της σχετικά με την χρήση βίας για να τιμωρήσει: η χρήσης βίας εύκολα ξεσηκώνει τα πλήθη εναντίων αυτού που την χρησιμοποιεί.

4. Όμως η τιμωρία είναι λειψή χωρίς την επιβράβευση. Η λίστα επιβράβευσης-τιμωρίας είναι το αγαπημένο εργαλείο του αρμοδίου για την επιβολή κυρώσεων (π.χ. του δασκάλου στο σχολείο). Διαμορφώνεται, όπως γράφει ο Foucault, «Μία ποινική λογιστική, αδιάκοπα ενημερωμένη, επιτρέπει την επίτευξη τού κολαστικού απολογισμού τού καθενός.»

Η διαμόρφωση μια κατάταξης, μια ποσοτικοποίηση του καλού και του κακού και ο συσχετισμός των βαθμολογημένων μεταξύ τους είναι καταστατικό στοιχείο του πειθαρχικού συστήματος. Η αξιολόγηση πρέπει να είναι συνεχής. Ακόμα, δεν βαθμολογούνται μόνο οι πράξεις μεμονωμένα, αλλά συγκεντρώνονται χρονικά σε ένα

κατάστιχο. Δημιουργείται ένα αρχείο αποτίμησης του συνόλου του ατόμου, από τις ικανότητες του, μέχρι και την ηθική του. Έχουμε μια ποιοτική αξιολόγηση της πορείας ενός ατόμου.

Εδώ, βρίσκουμε αρκετές ομοιότητες με τη βαθμολόγηση στην Κίνα που συνδυάζει ένα πολύπλοκο σύστημα στοιχείων για να αποδώσει στο τέλος έναν βαθμό. Η βαθμολόγηση είναι ο πυρήνας του ΣΚΑ. Ο βαθμός είναι συνεχώς εναλλασσόμενος, πρέπει συνεχώς να βελτιώνεται και δεν υπάρχει περιθώριο χαλάρωσης. Η αποτίμηση της αξιοπιστίας των πολιτών είναι ο σκοπός του.

5. Τέλος, η διαμόρφωση ενός συστήματος βαθμολόγησης αποτελεί αυτή καθαυτή ανταμοιβή και τιμωρία.

Δεν χρειάζεται να υπάρχει φυσική τιμωρία ή ανταμοιβή. Μονάχα η συγκέντρωση ή η απώλεια πόντων, δηλαδή η τοποθέτησή σου σε ένα άλλο κλιμάκιο (υποβιβασμός ή προαγωγή) με βάση την βαθμολόγηση σου είναι αρκετή για τη λειτουργία του συστήματος πειθάρχησης. Είναι σαφές πως η βαθμολόγηση είναι το βασικό στοιχείο του ΣΚΑ, άρα είναι σαφές πως αποτελεί από αυτή την άποψη ένα πειθαρχικό σύστημα.¹⁶⁵

3. Η Εξέταση

«Η εξέταση συνδυάζει τις τεχνικές της ιεραρχίας που επιτηρεί κι εκείνες της κύρωσης που “κανονικοποιεί” Πρόκειται για μια κανονιστική επιστασία, για μιαν επιτήρηση που επιτρέπει τον χαρακτηρισμό, την ταξινόμηση και την τιμωρία. Εμφυτεύει στα άτομα μιαν ορατότητα πού επιτρέπει τον διαφορισμό τους και την τιμωρία τους.»¹⁶⁶

Η εξέταση είναι μια παρέμβαση της εξουσίας στον επιτηρούμενο, μια παρέμβαση που τον χαρακτηρίζει, τον ταξινομεί, τον τιμωρεί. Το κύριο, όμως, χαρακτηριστικό της είναι ότι επιβάλλει στο άτομο μια ορατότητα που του επιτρέπει να αναλυθεί, να τιμωρηθεί. Θέλει το άτομο να είναι διαθέσιμο προς εξέταση, απαιτεί να είναι πάντα ορατό, φωτισμένο. Ο Εξεταστής μπορεί να μην έρθει ποτέ, και δεν χρειάζεται να έρθει. Η αβεβαιότητα αυτή είναι που παράγει την ανισότητα μεταξύ επιτηρητή και επιτηρούμενου. Η εξουσία σκοτίζεται, ο επιτηρούμενος είναι πάντα στο φως, ορατός και διαθέσιμος.¹⁶⁷

Ταυτόχρονα, η εξέταση παράγει έναν μεγάλο όγκο πληροφοριών, ένα αρχείο για κάθε σώμα, για κάθε μέρα. Κάθε άτομο είναι συνδεδεμένο με τις πληροφορίες που το αφορούν, τα έγγραφά του. Η επεξεργασία αυτών των δεδομένων τελικά επιτρέπει να καθοριστούν οι κατατάξεις, οι κατηγορίες, να υπολογιστούν οι μέσοι όροι και να καθοριστούν κανόνες.

¹⁶⁸

Η εξέταση ανοίγει δυο δρόμους: από τη μία συμβάλλει στην αντικειμενικοποίηση του

¹⁶⁵ Foucault Michel, «Επιτήρηση και Τιμωρία, η Γένεση της Φυλακής», εκδόσεις Ράππα (Κέδρος), Αθήνα 1989, σελ.230-244

¹⁶⁶ οπ.π. σελ.244

¹⁶⁷ οπ.π.σελ.244&248

¹⁶⁸ οπ.π. σελ.249-251

ατόμου, ανάλυση, κατάταξη κ.λπ., από την άλλη φτιάχνει ένα σύστημα για να κατατάσσει την κατανομή των ατόμων σε ένα πληθυσμό¹⁶⁹

« - Η εξέταση, μαζί με όλες τις τεχνικές της καταγραφής, μετατρέπει κάθε άτομο σε “περίπτωση”: μια περίπτωση που αποτελεί αντικείμενο γνώσης και συνάμα λαβή για μιαν εξουσία.»

Έτσι έχουμε μια ακόμα εξατομίκευση και μια ειδίκευση της εξουσίας.

«Το άτομο δεν αποτελεί πια ένα μνημείο για μελλοντική μνήμη, αλλά ένα ντοκουμέντο για ενδεχόμενη χρησιμοποίηση.»

Όσο ενισχύεται η πειθαρχική εξουσία, τόσο εξατομικεύονται τα άτομα, αλυσώνονται με τα ατομικά τους δεδομένα-καταγραφές και διαφοροποιούνται από όλα τα άλλα, εξατομικεύονται για να μπορούν να είναι ελέγξιμα.

Η δημιουργία ενός προσωπικού λογαριασμού με την παραχώρηση όλων των στοιχείων σου αποτελεί οικειοθελή παράχωση του εαυτού σου σε συνεχή εξέταση. Οι πολίτες, για να συμμετέχουν στο ΣΚΑ, εγγράφονται σε ειδικές πλατφόρμες και έχουν την υποχρέωση να συνδέσουν το φυσικό τους πρόσωπο με έναν κατάλογο ταυτοποίησης. Πέρα από δεδομένα ταυτοποίησης, το σύστημα λαβαίνει και βιομετρικά δεδομένα: πρώτα-πρώτα τη φωτογραφία σου, για να μπορεί να γίνει αναγνώριση προσώπου εύκολα από τα συστήματα που αποδεδειγμένα βρίσκονται πίσω από τις κάμερες. Είναι σαφές ότι, όσο περισσότερα δεδομένα παραχωρεί κανείς, τόσο ευκολότερη γίνεται η διαδικασία της εξέτασης από μεριάς του ΣΚΑ. Σίγουρα, η εξέταση είναι από τα βασικά στοιχεία του ΣΚΑ. Η μεγάλη διαφορά εδώ, είναι ότι δεν επιβάλλεται ακριβώς καταναγκαστικά, όπως θα γινόταν σε ένα κλειστό πειθαρχικό χώρο του 18ου αιώνα. Βλέπουμε μια οικειοθελή συμμετοχή σε αυτή τη διαδικασία.

Τελικά, κάποιες βασικές αρχές της πειθαρχίας καλύπτονται, όμως παρατηρούνται και αρκετές διαφορές με τα συστήματα του παρελθόντος που έχει στο μυαλό του ο Foucault. Οι βασικές διαφορές παρατηρούνται στις τεχνικές της πειθαρχίας, ενώ τα μέσα της ορθής εκγύμνασης ταυτίζονται σχεδόν πλήρως με το ΣΚΑ. Παρακάτω, στο κεφάλαιο 2.3 και 2.4 θα αναλυθούν περεταίρω οι ομοιότητες και οι διαφορές, σκιαγραφώντας νέους τρόπους ελέγχου σχετικούς με τον σύγχρονο κόσμο.

169 οπ.π. σελ.251-252

2.2 Είναι Πανοπτική Μηχανική;

Λίγα Λόγια για το Πανόπτικον.

Ο Jeremy Bentham, νομικός και πολιτικός μεταρρυθμιστής των τελών του 18ου και αρχών του 19ου, είναι, μαζί με τον αρχιτέκτονα αδελφό του, ο δημιουργός του Πανόπτικον. Έτσι ονόμασαν τα σχέδιά τους για μια πρότυπη φυλακή που σχεδίασαν στα τέλη του 18ου αιώνα.¹⁷⁰ Δανειζόμενος τα λόγια του ίδιου του Bentham, το Πανοπτικον δεν είναι τίποτε άλλο από «μια απλή ιδέα στην αρχιτεκτονική» που εισάγει «έναν νέο τρόπο για να αποκτά εξουσία ένα μυαλό πάνω σε ένα άλλο, με τέτοιο τρόπο ώστε να μην χρειάζεται ο παραδειγματισμός». Εκείνος που ασκεί την εξουσία είναι «ο επιθεωρητής» στον κεντρικό πύργο του κυκλικού κτιρίου με την αόρατη πανταχού παρουσία του, «ένα απόλυτα σκοτεινό σημείο» στο διάφανο, λουσμένο από φως σύμπαν του Πανόπτικον. Διάφανος επιβάλλεται να είναι ο δακτύλιος που αναπτύσσεται γύρω από τον κεντρικό πύργο, μέσα στον οποίο βρίσκονται τα κελιά των φυλακισμένων, ένας φυλακισμένος για κάθε κελί, για κάθε κελί ένα παράθυρο, για να μπαίνει άπλετο φως.¹⁷¹

Ο κύριος στόχος του Bentham είναι να καταφέρει να πετύχει το μέγιστο θεατό-εμφανή πόνο με τον ελάχιστο φυσικό πόνο, που σημαίνει να πετύχεις τη μέγιστη επίδραση που έχει η τιμωρία στους άλλους, ασκώντας τον ελάχιστο πόνο.¹⁷² Σύμφωνα με τον Bentham, τόσο ο αθώος, όσο και ο φυλακισμένος, αποθαρρύνονται από την εικόνα (το ενδεχόμενο του πόνου που μπορεί να τους πλήξει αν «παραστρατίσουν»). Ο πρώτος μέσω της εμφανούς τιμωρίας και ο δεύτερος μέσω της εμφανούς πανταχού παρουσίας του επιτηρητή.¹⁷³ Εδώ, οι παραλληλισμοί με τον «πανταχού παρών» Θεό είναι ξεκάθαροι. Ο Bentham, μέσα από αυτό το σχήμα του Πανόπτικον, ίσως κατάφερε να μας φέρει πιο κοντά από κάθε άλλο ανθρώπινο δημιούργημα στις ιδιότητες της «πανταχού παρουσίας», σε έναν υλοποιημένο Θεό, κατά τον σχολιασμό του Bozovic Miran.¹⁷⁴

Παράλληλα, όφελος του μοντέλου είναι και η οικονομία του σε ό,τι αφορά το ανθρώπινο δυναμικό που επιτηρεί. Συγκεκριμένα, θα μπορούσαμε να πούμε πως το Πανόπτικον είναι μια γενικευμένη αρχή οργάνωσης για καταστάσεις όπου μια μικρή ομάδα επιτηρητών ελέγχει μια αρκετά μεγαλύτερη ομάδα επιτηρούμενων: εργοστασιακούς εργάτες, ασθενείς νοσοκομείων, τρελούς, φυλακισμένους, ένα μοναδικό «μάτι» που τα βλέπει όλα τοποθετήθηκε ακριβώς στο κέντρο ενός κύκλου επιτηρούμενων. Τελικά, με πραγματιστικούς όρους, ο σκοπός της αρχής του Πανοπτισμού ήταν η βελτιστοποίηση της παραγωγής, των προϊόντων στα εργοστάσια, της υγείας στα νοσοκομεία ή της αναδιαμόρφωσης ανθρώπινων όντων στη φυλακή.¹⁷⁵

Τελικά, το βασικό σημείο στο συμπαγές και διάφανο σύμπαν του Πανόπτικον είναι η ανάπτυξη της αίσθησης στον επιτηρούμενο ότι βρίσκεται συνεχώς υπό επιτήρηση. Η κύρια πρακτική για να το πετύχει αυτό, είναι ότι ο επιτηρούμενος δεν βλέπει τον επιτηρητή του, ενώ ο επιτηρητής έχει ανά πάσα στιγμή οπτική στους επιτηρούμενους. Το ότι ο επιτηρητής είναι αόρατος στους επιτηρούμενους, ταυτόχρονα με το ότι ο χώρος είναι συνεχώς διαπερατός από το βλέμμα του, εξασφαλίζει την πανταχού παρουσία του.

¹⁷⁰ <https://plato.stanford.edu/entries/bentham/>

¹⁷¹ Bentham Jeremy, the Panopticon writings, edited by Bozovic Miran, Verso 1995, p. 31

¹⁷² οπ.π. p. 5

¹⁷³ οπ.π. p. 8

¹⁷⁴ οπ.π. p.11

¹⁷⁵ Koollhass Rem, Study for the renovation of Koepel Panopticon Prison, 1981

Panopticon reloaded.

«Το μείζον αποτέλεσμα του “Πανοπτικού” είναι, επομένως, το ακόλουθο: να υποβάλλει στον κρατούμενο μια συνειδητή και μόνιμη, σε βάρος του, κατάσταση ορατότητας, που εξασφαλίζει την αυτόματη λειτουργία της εξουσίας. Να μονιμοποιεί τα αποτελέσματα της επιτήρησης, ακόμα κι αν αυτή είναι ασυνεχής στην άσκηση της,· η τελειότητα της εξουσίας να τείνει στο να καθιστά περιττή τη συγκεκριμένη άσκηση της.»¹⁷⁶

Michel Foucault

Χρόνια μετά την αποτυχημένη εφαρμογή των Πανοπτικών φυλακών και την κατάργηση της απομόνωσης¹⁷⁷, ο Michel Foucault στο βιβλίο του «Επιτήρηση και Τιμωρία, η Γένεση της Φυλακής» επαναφέρει τον Πανοπτισμό ως μια νεωτερική μηχανή πειθάρχησης, ως ένα μοντέλο ιδανικής εξουσίας πέρα από τα παλιά αρχιτεκτονικά του όρια. Αυτό που ξεχωρίζει στο Πανόπτικον, είναι η ιδέα της συνεχούς παρακολούθησης. Αυτή είναι η πρωτοτυπία αυτού του σχεδίου και αυτό που κάνει τον Foucault να το ανάγει σε μια μηχανή εξουσίας. Μια Πανοπτική μηχανή είναι ένας κόσμος λουσμένος από το φως της εξουσίας. Ο Foucault διαπιστώνει ότι μέσα από τη συνεχή παρακολούθηση ή μάλλον μέσα από τον φόβο αυτής, οι επιτηρούμενοι, μη γνωρίζοντας αν εκείνη τη στιγμή επιτηρούνται, τελικά κάθε στιγμή επιβάλλουν στους εαυτούς τους να πειθαρχούν.¹⁷⁸ Αλλιώς, η αυτοπειθαρχία έρχεται από τον φόβο της συνεχούς παρακολούθησης. Τελικά, το Πανόπτικον είναι μια ιδέα μιας μηχανής, όπως λέει ο Foucault, που μετατρέπει, μεταλλάσσει τα υποκείμενα μέσω της πειθαρχίας σύμφωνα με τις επιταγές της εξουσίας.¹⁷⁹ Εδώ, διαπιστώνουμε ότι κάλλιστα αυτή η περιγραφή θα μπορούσε να ταιριάζει στο Σύστημα Κοινωνικής Αξιοπιστίας της Κίνας.

Συγκεκριμένα, στο έγγραφο της Κινέζικης κυβέρνησης του 2014, γίνεται αναφορά σε ακριβώς αυτή τη λειτουργία της εξουσίας, στη βάση της αυτοπειθαρχίας των επιτηρούμενων.¹⁸⁰ Ακόμα, άλλες πηγές πέρα από την κινέζικη κυβέρνηση καταλήγουν στην αυτοπειθαρχία που έχει ως στόχο το σύστημα αυτό.¹⁸¹

Πέρα από την βιβλιογραφία, τεκμήριο της συνεχούς παρακολούθησης είναι και το εκτεταμένο δίκτυο καμερών που υπάρχει αυτή τη στιγμή στην Κίνα¹⁸². Οι κινέζικες πόλεις είναι από τις πόλεις του κόσμου που έχουν τη μεγαλύτερη αναλογία καμερών ανά άτομο.

176 Foucault Michel, «Επιτήρηση και Τιμωρία, η Γένεση της Φυλακής», εκδόσεις Ράππα (Κέδρος), Αθήνα 1989, σελ.266

177 Koollhass Rem, Study for the renovation of Koepel Panopticon Prison, 1981

178 Foucault Michel, «Επιτήρηση και Τιμωρία, η Γένεση της Φυλακής», εκδόσεις Ράππα (Κέδρος), Αθήνα 1989, σελ.266-270

179 οπ.π. σελ.271,273

180 Planning Outline for the Construction of a Social Credit System (2014-2020),

181 Katja Drinhausen and Vincent Brussee, CHINA'S SOCIAL CREDIT SYSTEM IN 2021, From fragmentation towards integration, METRICS March 3, 2021, p.2&4

182 Surveillance camera statistics: which cities have the most CCTV cameras? <https://www.comparitech.com/vpn-privacy/the-worlds-most-surveilled-cities/>

Table most surveilled cities in the world based on cameras per 1000 people.

1. Taiyuan, China – 465,255 cameras for 3,975,985 people = 117.02 cameras per 1,000 people
2. Wuxi, China – 300,000 cameras for 3,315,113 people = 90.49 cameras per 1,000 people
3. London, England (UK) – 691,000 cameras for 9,425,622 people = 73.31 cameras per 1,000 people
4. Indore, India – 200,600 cameras for 3,113,445 people = 64.43 cameras per 1,000 people
5. Changsha, China – 262,000 cameras for 4,694,722 people = 55.81 cameras per 1,000 people
6. Beijing, China – 1,150,000 cameras for 20,896,820 people = 55.03 cameras per 1,000 people
7. Hangzhou, China – 400,000 cameras for 7,845,501 people = 50.98 cameras per 1,000 people
8. Qingdao, China – 262,000 cameras for 5,742,486 people = 45.62 cameras per 1,000 people
9. Kunming, China – 200,000 cameras for 4,550,831 people = 43.95 cameras per 1,000 people
10. Xiamen, China – 150,000 cameras for 3,790,792 people = 39.57 cameras per 1,000 people
11. Harbin, China – 250,000 cameras for 6,526,439 people = 38.13 cameras per 1,000 people
12. Hyderabad, India – 375,000 cameras for 10,268,653 people = 36.52 cameras per 1,000 people
13. Suzhou, China – 270,000 cameras for 7,427,096 people = 36.35 cameras per 1,000 people
14. Shanghai, China – 1,000,000 cameras for 27,795,702 people = 35.98 cameras per 1,000 people
15. Urumqi, China – 160,000 cameras for 4,543,684 people = 35.21 cameras per 1,000 people
16. Delhi, India – 551,500 cameras for 16,349,831 people = 33.73 cameras per 1,000 people
17. Chengdu, China – 310,000 cameras for 9,305,116 people = 33.32 cameras per 1,000 people
18. Shenzhen, China – 400,000 cameras for 12,591,696 people = 31.77 cameras per 1,000 people
19. Ji'nan, China – 160,000 cameras for 5,513,597 people = 29.02 cameras per 1,000 people
20. Shenyang, China – 200,000 cameras for 7,373,655 people = 27.12 cameras per 1,000 people

The 20 most surveilled cities in the world – cameras per square mile

1. Delhi, India – 551,500 cameras for 302 square miles = 1826.58 cameras per square mile
2. London, United Kingdom – 691,000 cameras for 607 square miles = 1,138.48 cameras per square mile
3. Chennai, India – 280,000 cameras for 459 square miles = 609.92 cameras per square mile
4. Shenzhen, China – 400,000 cameras for 769 square miles = 520.08 cameras per square mile
5. Wuxi, China – 300,000 cameras for 635 square miles = 472.66 cameras per square mile
6. Qingdao, China – 262,000 cameras for 630 square miles = 415.80 cameras per square mile
7. Shanghai, China – 1,000,000 cameras for 2,448 square miles = 408.49 cameras per square mile
8. Singapore, Singapore – 108,981 cameras for 281 square miles = 387.56 cameras per square mile
9. Changsha, China – 262,000 cameras for 740 square miles = 353.85 cameras per square mile
10. Wuhan, China – 200,000 cameras for 590 square miles = 339.01 cameras per square mile
11. Seoul, South Korea – 77,564 cameras for 234 square miles = 331.94 cameras per square mile
12. Xiamen, China – 150,000 cameras for 656 square miles = 228.66 cameras per square mile
13. Moscow, Russia – 203,600 cameras for 970 square miles = 210.01 cameras per square mile
14. New York, United States – 58,190 cameras for 300 square miles = 193.72 cameras per square mile
15. Beijing, China – 1,150,000 cameras for 6,336 square miles = 181.49 cameras per square mile
16. Taiyuan, China – 465,255 cameras for 2,668 square miles = 174.39 cameras per square mile
17. Suzhou, China – 270,000 cameras for 1,630 square miles = 165.63 cameras per square mile
18. Mumbai, India – 68,988 cameras for 438 square miles = 157.43 cameras per square mile
19. Mexico City, Mexico – 87,000 cameras for 573 square miles = 151.74 cameras per square mile
20. Changchun, China – 100,000 cameras for 716 square miles = 139.62 cameras per square mile

Συμφωνά με τους παραπάνω πίνακες, οι 16 από τις 20 πιο στενά παρακολουθούμενες πόλεις στον κόσμο είναι στην Κίνα (με βάση την αναλογία καμερών ανά άτομο) και 11 από τις 20 πιο στενά παρακολουθούμενες πόλεις στον κόσμο με βάση τις κάμερες ανά τετραγωνικό μίλι είναι πάλι στην Κίνα. Ακόμα, είναι σημαντικό να αναφερθούμε στην παρουσία ενός συστήματος αναγνώρισης προσώπου που λειτουργεί παράλληλα με το προαναφερθέν δίκτυο καμερών.¹⁸³ Είναι σαφές πως ο συνδυασμός αυτών των συστημάτων δίνει την δυνατότητα να εντοπιστεί κάποιος σχεδόν ανά πάσα στιγμή και, ταυτόχρονα, να ελέγχεται η πρόσβασή του σε διάφορα τμήματα της πόλης ή κτίρια. Αυτή η τελευταία δυνατότητα της εξουσίας θα μας απασχολήσει στο επόμενο κεφάλαιο. Προς το παρόν, θα εστιάσουμε στα χαρακτηριστικά του πανοπτισμού.

Από τα παραπάνω είναι σαφές πως, αυτή τη στιγμή, στην Κίνα υπάρχει ένα διευρυμένο δίκτυο καμερών που, σε αναλογία με το σχήμα του Πανόπτικον, λειτουργεί ως τον κεντρικό πύργο του παρατηρητή. Η εξουσία πρέπει να είναι συνεχής, πανταχού παρούσα, να τα βλέπει όλα και κανείς να μην την βλέπει.¹⁸⁴ Τα άνωθεν χαρακτηριστικό που αναθέτει ο Foucault στη μηχανή του Πανόπτικον είναι σαφές πως επιβεβαιώνονται μέσα από ένα διευρυμένο δίκτυο καμερών. Ακόμα, τα στοιχεία που συλλέγονται από αυτό το δίκτυο καμερών είναι απαραίτητα για το Σύστημα Κοινωνική Αξιοπιστίας για δύο λόγους: πρώτον, βοηθούν στην διαμόρφωση της βαθμολογίας μέσα από την παρακολούθηση της συμπεριφοράς και, δεύτερον, βοηθούν στην αναγνώριση των ανθρώπων της μαύρης λίστας ή των «παραβατών» γενικότερα, με αποτέλεσμα να μπορούν να επιβάλλονται σε αυτούς οι αντίστοιχες κυρώσεις (π.χ. μη πρόσβαση σε ορισμένους χώρους). Χωρίς τις κάμερες, το ΣΚΑ θα ήταν άχρηστο, θα έχανε τα «μάτια» του.

Επιπροσθέτως, ο διάφανος κόσμος του Πανόπτικον εξυπηρετεί και την επιτήρηση των κατώτερων βαθμίδων των συντελεστών του συστήματος, όπως οι φύλακες σε μια φυλακή ελέγχονται από τον διευθυντή της.¹⁸⁵ Στην περίπτωση του συστήματος κοινωνικής Αξιοπιστίας, και συγκρινόμενα στο έγγραφο του 2014, ένας βασικός στόχος είναι η αύξηση της αξιοπιστίας και σε επίπεδο κρατικού μηχανισμού. Βλέπουμε εδώ, λοιπόν, ότι η κλασσική Πανοπτική μηχανή εξυπηρετεί και αυτόν τον στόχο της Κινέζικης κυβέρνησης.¹⁸⁶

Μια μεγάλη διαφορά πέρα από τη διασπορά του πύργου επιτήρησης σε χιλιάδες κάμερες είναι η έλλειψη των κελιών. Στο ΣΚΑ δεν έχουμε ούτε τοίχους, ούτε κελιά απομόνωσης, όπως παρατηρήσαμε παραπάνω. Μοιάζει να μην είναι απαραίτητο το «βίδωμα» των σωμάτων στον φυσικό χώρο, αφού το σημαντικό είναι οι πίνακες βαθμολόγησης. Ακόμα και ο Foucault αυτό αναφέρει, με τη διαφορά ότι στα πειθαρχικά ιδρύματα ο πίνακας αποτυπώνεται στον χώρο, εδώ δεν υπάρχει κάτι τέτοιο. Αλλά τι υπάρχει; Πρέπει να εξετάσουμε τη διαφορά αυτή λίγο παραπάνω, διότι είναι κρίσιμη για να δούμε την αλλαγή του Πανόπτικον. Ο Lyon μας λέει ότι το Πανόπτικον, μετά τις αναλύσεις του Foucault, έχει χρησιμοποιηθεί πολλές φορές από ερευνητές. Αυτό έχει δημιουργήσει ένα πλήθος

183 Surveillance camera statistics: which cities have the most CCTV cameras? <https://www.comparitech.com/vpn-privacy/the-worlds-most-surveilled-cities/>

184 Foucault Michel, «Επιτήρηση και Τιμωρία, η Γένεση της Φυλακής», εκδόσεις Ράππα (Κέδρος), Αθήνα 1989, σελ.281

185 οπ.π. σελ.270

186 Planning Outline for the Construction of a Social Credit System (2014-2020),

ερμηνειών του συστήματος και χρήσεών του ως ερμηνευτικό εργαλείο περιπτώσεων ελέγχου. Συγκεκριμένα, αν οι διάφορες μορφές του Πανόπτικον κινούνταν σε ένα φάσμα, από τη μία θα είχαμε τη Φυλακή, και από την άλλη μια πιο μαλακή εκδοχή, που συνδέεται με τον ήπιας μορφής επηρεασμό. Αυτές τις αποχρώσεις του Πανόπτικον θα δούμε πιο αναλυτικά στα κεφάλαια 2.3 και 2.4.

Προς το παρόν, θα δώσουμε μια γεύση του πώς μπορεί να επιτευχθεί το Πανόπτικον χωρίς τη χρήση κελιών και περικλειστων συστημάτων. Ο Byung Chul Han συνδέει αυτά τα νέα χαρακτηριστικά του Πανόπτικον (έλλειψη κελιών και αποκέντρωση του βλέμματος της επιτήρησης) μέσω της έννοιας της διαφάνειας. Συνοπτικά, το νέο Πανόπτικον δεν είναι προοπτικό, αλλά διάχυτο. Τα σημεία εποπτείας γίνονται πολλά, κάνει τους «ενοίκους» του να θέλουν να συμμετέχουν στην παρακολούθησή τους.¹⁸⁷ Τα social media είναι ένα τέτοιο παράδειγμα αυτοφωτισμού των ατόμων που δεν εξαναγκάζονται στο φως, αλλά φωτίζουν οι ίδιοι τις προσωπικότητές τους. Παραπάνω εξηγήσεις για αυτό θα δούμε στο κεφάλαιο 2.4.

Για να επιστρέψουμε στον Foucault, μπορεί τα μέσα να αλλάξαν, αλλά η βασική τους αρχή σχετικά με την πανταχού παρουσία του βλέμματος της εξουσίας και της αυτοπειθαρχίας μέσα από τον φόβο της συνεχούς επιτήρησης δεν άλλαξε. Επομένως, η αναφορά στο σύστημα της Κίνας ως ένα σύστημα Πανόπτικον δεν είναι λανθασμένη, αλλά μάλλον είναι μερική. Έχοντας υπόψιν μας τους σκοπούς της κινέζικης κυβέρνησης, το Σύστημα Κοινωνικής Αξιοπιστίας λειτουργεί σαν μια Πανοπτική μηχανή, ελαφρώς τροποποιημένη, αφού τα νέα τεχνολογικά μέσα μοιάζουν να διέλυσαν τον πύργο του πανοπτισμού σε χιλιάδες μάτια (κάμερες) σπαρμένα σε όλο τον χώρο.

Το Πανόπτικον είναι μια τέλεια άσκηση της εξουσίας μέσα στον κόσμο του. Περιορίζει τον αριθμό εκείνων που ασκούν εξουσία, αυξάνει αυτούς που τη δέχονται, επιτρέπει την παρέμβαση κάθε στιγμή. Λόγω αυτής της ιδέας και της ιδέα της συνεχούς παρακολουθούσης, τελικά η εξουσία δεν παρεμβαίνει ποτέ, διότι δεν χρειάζεται: οι άνθρωποι πειθαρχούν υπό τον φόβο της παρακολούθησης και της πιθανής τιμωρίας, αποφεύγουν να διαπράττουν λάθη και παρανομίες, η εξουσία ασκείται αυτόματα, αθόρυβα σχεδόν. Χωρίς όργανα, μόνο με τη γεωμετρία και την αρχιτεκτονική, λέει ο Foucault, και προσθέτουμε εμείς και με τα σύγχρονα τεχνολογικά μέσα. Συνοπτικά, «το Πανοπτικό σχήμα είναι ένας ενισχυτής για οποιοδήποτε μηχανισμό εξουσίας: εξασφαλίζει την οικονομία του (σε υλικό, σε προσωπικό και σε χρόνο), εξασφαλίζει ακόμα την αποτελεσματικότητά του χάρη στον προληπτικό του χαρακτήρα, την αδιάλειπτη λειτουργία του και τους αυτόματους μηχανισμούς του.»¹⁸⁸ Έτσι, για κάθε εξουσία θα είναι ένα χρήσιμο όπλο στη φαρέτρα της, όποια μορφή και να παίρνει τελικά.

187 Han Byung Chul, *Η Κοινωνία Της Διαφάνειας*, opera, Αθήνα 2015, σελ. 91-93

188 Foucault Michel, «Επιτήρηση και Τιμωρία, η Γένεση της Φυλακής», εκδόσεις Ράππα (Κέδρος), Αθήνα 1989, σελ.272

2.3 Είναι κάτι άλλο; Η κοινωνία του ελέγχου;

Το μικρό κείμενο του Deleuze του 1990 είναι πραγματικά διαφωτιστικό για την προσπάθεια προσδιορισμού του σύγχρονου τρόπου ελέγχου και μοιάζει να μας βγάζει από το μπέρδεμα της ασυμβατότητας του σχήματος του Foucault με το ΣΚΑ.

Παρότι πολλά στοιχεία του πειθαρχικού συστήματος διατηρούνται στο ΣΚΑ, στοιχεία όπως η κατασκευή του πειθήνιου σώματος με την έννοια ενός γραναζιού μιας μηχανής μοιάζει εκτός των κεντρικών στόχων του, επομένως όλες οι τεχνικές και οι μηχανισμοί που σχετίζονται με αυτή την κατασκευή μοιάζουν κάπως αταίριαστοι με το ΣΚΑ. Στο μεταβιομηχανικό κόσμο, η ανάγκη για εργάτες που θα στελεχώσουν την παραγωγή δεν είναι τόσο μεγάλη πια.¹⁸⁹

Όμως, αυτή δεν είναι η μόνη διαφορά, όπως διαπιστώσαμε παραπάνω. Το ΣΚΑ δεν εφαρμόζεται σε κλειστούς χώρους πειθαρχίας, όπου πρέπει οι επιτηρούμενοι να είναι καρφωμένοι σε συγκεκριμένες θέσεις και να ακολουθούν συγκεκριμένες προγραμματισμένες κινήσεις. Οι επιτηρούμενοι δεν περνούν από ένα κλειστό πειθαρχικό χώρο στον άλλο. Αυτοί η θεσμοί έχουν τελειώσει, μας λέει ο Deleuze.¹⁹⁰ Το ΣΚΑ λαμβάνει χώρα σε ένα διευρυμένο πεδίο, τόσο του φυσικού, όσο και του ψηφιακού χώρου, που αλλιώς μπορούμε να το πούμε το πεδίο της καθημερινής ζωής.

Στον σημερινό κόσμο, βλέπουμε την κυριαρχία του πνεύματος της επιχείρησης, όπου ο έλεγχος δεν σταματά ποτέ, σε αντίθεση με τις πειθαρχικές κοινωνίες που ο έλεγχος συνεχώς αρχίζει από την αρχή (σχολείο, μετά εργοστάσιο κ.λπ.)¹⁹¹. Ο έλεγχος δεν περιορίζεται στους κλειστούς τοίχους των πειθαρχικών χώρων, αλλά διασκορπίζεται σε όλους τους χώρους και επιζητάται η αδιάκοπη εφαρμογή του.

Το αλύσωμα των επιτηρούμενων σε μια φυσική θέση γίνεται πλέον αχρείαστο, αφού ανά πάσα στιγμή, μέσω των νέων τεχνολογιών, η εξουσία μπορεί να έχει μια εικόνα των κινήσεών τους ή ακόμα και της ακριβούς τους θέσης.¹⁹² Το αστείο είναι πως, πολλές φορές, οικειοθελώς συνεισφέρουμε σε αυτή τη διαδικασία. Μάλλον μέσα από την επιρροή που έχει πάνω μας το έξυπνο μάρκετινγκ. Ο έλεγχος έχει αντικαταστήσει την πειθαρχία, η οποία έχει εξοριστεί εκεί που έχει μεταφερθεί και η βιομηχανική παραγωγή.¹⁹³ Μάλλον η εικόνα που μας δίνει ο Deleuze ενός φιδιού που περιελίσσεται στον χώρο και αλλού τον σφίγγει και αλλού τον «μαλακώνει», είναι μια εικόνα πιο ταιριαστή στο ΣΚΑ.¹⁹⁴ Μια πόλη που η περιήγηση σε αυτή θα γίνεται μέσω μιας κάρτα «δεμένης» με το σώμα σου, η οποία θα σου επιτρέπει την είσοδο ή όχι σε μέρη της, μάλλον είναι μια πιο ταιριαστή εικόνα για μια σύγχρονη πόλη υπό καθεστώς επιτήρησης.¹⁹⁵ Τα σημεία ελέγχου (check points), φυσικά ή ψηφιακά, έχουν κατακλείσει τις ζωές μας και θεωρούμε πως αυτό είναι και ένα από τα κύρια εργαλεία ενός σύγχρονου τρόπου επιτήρησης και κοινωνικού ελέγχου.

Αυτή η πρόταση του Deleuze για μια κοινωνία του ελέγχου, συνεχούς και αδιάλειπτου, μας δίνει κάποιες νέες κατευθύνσεις για την εξήγηση των συστημάτων επιτήρησης.

189 Deleuze Gilles, Η κοινωνία του Ελέγχου, Ελευθεριακή Κουλτούρα, Αθήνα 2001, σελ. 14

190 οπ.π. σελ. 10

191 οπ.π. σελ. 11

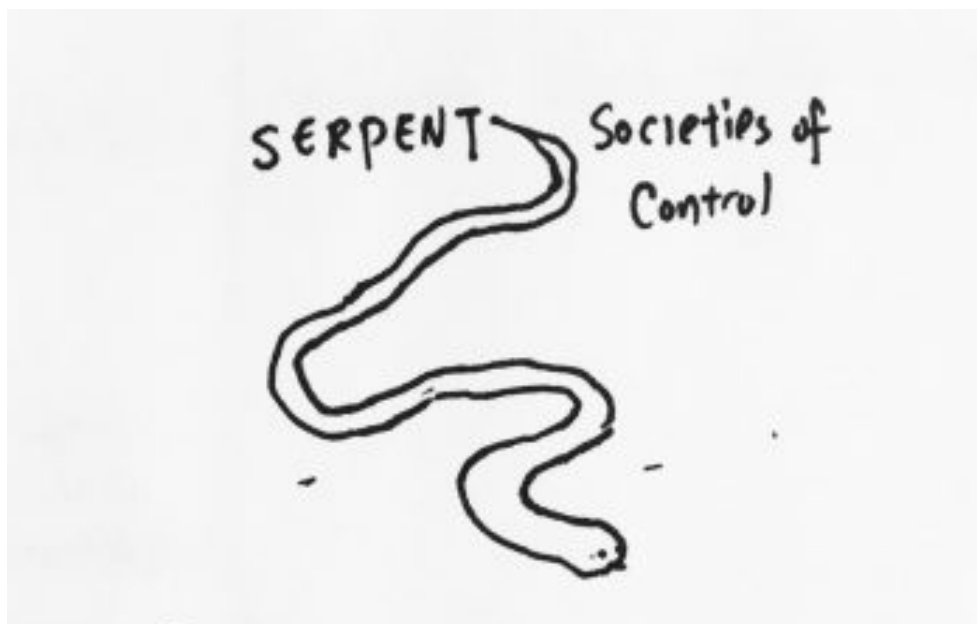
192 οπ.π. σελ. 14

193 οπ.π. σελ. 14

194 οπ.π. σελ. 12

195 οπ.π. σελ. 14-15

Πρώτα προς την υπέρβαση του πανοπτικού και μετά για την αναζήτηση λύσεων στη διάχυση του βλέμματος της εξουσίας, το γκρέμισμα των τοίχων μέσα από τον εύκολο εντοπισμό των ανθρώπων, το συνεχές τσεκάρισμα. Όλα αυτά είναι πτυχές της ανάλυσης που προτείνει ο Deleuze, οι οποίες δείχνουν να ταιριάζουν στο ΣΚΑ. Έτσι, αξίζει να κινηθούμε προς αυτή την κατεύθυνση.

Η πειθαρχική Κοινωνία ως ένας τυφλοπόντικας που σκάβει κατά τόπους κλειστούς χώρους πειθάρχησης Κάτω η Κοινωνία του Ελέγχου σαν φίδι που στρίβει και περιελίσσεται διάχυτο στο χώρο
πηγή: <http://taeyoonchoi.com/poetic-computation/control-society/>

2.4 Επικαιροποίηση, η κοινωνία της διαφάνειας; Η κοινωνία της επιτήρησης;

Κοινωνία της διαφάνειας

Με αφορμή την έκθεση των προσωπικοτήτων στα μέσα κοινωνικής δικτύωσης, ο Χαν προτείνει ότι ζούμε σε έναν νέο Πανοπτισμό, μη προοπτικό, όπου τα υποκείμενα είναι φωτισμένα από πολλά σημεία. Το βλέμμα της εξουσίας δεν είναι συγκεντρωμένο σε ένα κεντρικό εποπτικό σημείο.¹⁹⁶ Αυτό είναι μια πολύ σημαντική διαφορά με την πειθαρχική κοινωνία που μας δείχνει σαφώς τον νέο τρόπο παρακολούθησης, ταιριαστό και στην περίπτωση του ΣΚΑ. Η σημαντικότερη διαπίστωση του Χαν, όμως, είναι ότι συμμετέχουν τα ίδια τα υποκείμενα στην παρακολούθησή τους. Υπάρχει πιο τέλειο σύστημα κοινωνικού ελέγχου;¹⁹⁷ Αυτή τη φορά δεν εξαναγκαζόμαστε, αλλά μας πείθουν να συμμετέχουμε στην επιτήρηση μας. Ζητείται από εμάς να εκθέσουμε τους εαυτούς μας. Έτσι, η επιτήρηση και ο έλεγχος δεν στηρίζονται στην απομόνωση των υποκειμένων, όπως στις πειθαρχικές κοινωνίες, αλλά στη συνεχή επικοινωνία με αυτά. Όσο πιο πολλά προσθέτεις στα μέσα κοινωνικής δικτύωσης, τόσο πιο πολλά ξέρουν για εσένα. Η παρουσίαση του εαυτού μας μάς καθιστά συμμετόχους στην ίδια μας την παρακολούθηση, άρα και θύτες και θύματα. Όλα αυτά γίνονται ελεύθερα: δεν καταναγκάζεσαι να ανεβάζεις στο διαδίκτυο, έτσι, κατά κάποιον τρόπο, μέσα από την ελευθερία να κάνεις όπως νομίζεις συμμετέχεις στον έλεγχο σου. «Η ελευθερία αποδεικνύεται έλεγχος.»¹⁹⁸

Σημαντικό στοιχείο στην έρευνα του Χαν αποτελεί η έννοια της διαφάνειας. Μέσα από αυτή, κάνει και την παραπάνω διαπίστωση για τον νέο, μη προοπτικό πανοπτισμό. Η πρότασή του είναι ότι ζούμε στην κοινωνία της διαφάνειας.¹⁹⁹ Αυτό προέρχεται από τη διαπίστωσή του μιας αυξημένης απαίτησης για αυτό ακριβώς το χαρακτηριστικό σε πολλές πτυχές του σημερινού κόσμου.²⁰⁰ Όπως αναφέραμε παραπάνω, η διαφάνεια ενισχύει τον έλεγχο. Η διαφάνεια ενισχύει και την ελεύθερη διακίνηση της πληροφορίας.²⁰¹ Η διαφάνεια ενισχύει και την οικονομία, η απαίτηση για αυτή έχει οικονομικά κριτήρια. Μέσα από τη διαφάνεια αυξάνεται η οικονομική αποτελεσματικότητα, για αυτό είναι και χρήσιμη για το κυρίαρχο σύστημα.²⁰² Τελικά, στην αναζήτησή μας για τους νέους τρόπους επιτήρησης και ελέγχου, μια κατεύθυνση θα ήταν να ερευνήσουμε αυτά τα συστήματα και, μέσα από την έννοια της Διαφάνειας, την απαίτηση για αυτή.

Η κοινωνία της επιτήρησης

Μήπως πρέπει να στραφούμε στην επιτήρηση σαν έννοια που δείχνει να είναι ευρύτερη του πανοπτισμού; Η επιρροή του έργου του Foucault στη θεωρία της επιτήρησης είναι αδιαμφισβήτητη, παρότι από νωρίς υπήρχαν αμφιβολίες για την επαναφορά του πανοπτισμού ως αναλυτικό εργαλείο για τις θεωρίες της επιτήρησης.²⁰³ Ακόμα και μετά

196 Han Byung Chul, Η Κοινωνία Της Διαφάνειας, opera, Αθήνα 2015,σελ. 91-93

197 οπ.π. σελ. 94 & 96-97

198 οπ.π. σελ. 96-97

199 οπ.π. σελ. 9-11

200 Στο βιβλίο του “Η Κοινωνία Της Διαφάνειας” όλα τα κεφάλαια είναι απόδειξη αυτής της απαίτησης της σημερινής κοινωνίας για περισσότερη διαφάνεια, Han Byung Chul, Η Κοινωνία Της Διαφάνειας, opera, Αθήνα 2015

201 οπ.π. σελ. 9-11

202 οπ.π. σελ. 96-97

203 Lyon Davis, Theorizing Surveillance, The panopticon and beyond, Willan Publishing, 2006, pp.4

από σύγχρονες κριτικές, το Πανόπτικον δεν φαίνεται να φεύγει. Έτσι μάλλον θα πρέπει να αποδεχτούμε την παρουσία του, ακόμα και αν δεν είναι αυτό που αρχικά πρότεινε ο Foucault.²⁰⁴

Για παράδειγμα, η ανάγκη για μια μηχανή επιτήρησης διατηρείται και στον σύγχρονο κόσμο. Είτε στρατιωτικές, είτε πολιτικές δυνάμεις κάνουν σχεδιασμούς μέσα από την έννοια ενός συνεχούς και αδιάλειπτου βλέμματος.²⁰⁵ Αυτό είδαμε άλλωστε και παραπάνω, στην περίπτωση του ΣΚΑ, αλλά αναφερθήκαμε και σε περιπτώσεις συστημάτων στη Δύση (π.χ. την περίπτωση της προληπτικής αστυνόμευσης στην Αμερική). Επομένως, δεν μπορούμε να αγνοήσουμε την παρουσία του Πανόπτικον, αλλά είναι σαφές ότι έχει πάρει άλλες μορφές.

Ακόμα, υπάρχουν μελετητές που πάνε ένα βήμα παρακάτω. Δεν προτείνουν την αλλαγή του Πανόπτικον ή των πειθαρχικών κοινωνιών γενικότερα, άλλα προτείνουν ότι κυριαρχούν, όπως είδαμε παραπάνω στον Deleuze, τελείως άλλα πολιτικά καθεστώτα πέρα από την πειθαρχία. Άλλοι τέτοιοι μελετητές είναι οι Hardt και Negri με την «νέα αυτοκρατορία», και ο Agamben με τις απαγορεύσεις, την «κυρίαρχη εξουσία» και τη «γυμνή ζωή», που προτείνει ότι το πολιτικό παράδειγμα είναι αυτό των στρατοπέδων συγκέντρωσης. Μια οπτική που σίγουρα έχει μεγάλο ενδιαφέρον, ειδικά μέσα από το πρίσμα της κατάστασης εκτάκτου ανάγκης που γίνεται κανονικότητα.²⁰⁶

Ακόμα, φαίνεται πως στην εξίσωση θα έπρεπε να συμπεριλάβουμε και τον «πόλεμο κατά του τρόμου» [war on terror], μια απαίτηση της εξουσίας που αναδείχθηκε έντονα μετά την επίθεση της 11ης Σεπτεμβρίου.²⁰⁷ Συνοπτικά, όλα αυτά δείχνουν κατευθύνσεις πέρα από το Πανόπτικον²⁰⁸ που, αν θα έπρεπε να ασχοληθούμε με την επιτήρηση και τον έλεγχο, θα πρέπει συμπεριλάβουμε στις ερευνά μας.

Ακόμα, ο Kevin Haggerty αποδεικνύει, μέσα από διάφορες βαριάντες της λέξης Πανόπτικον που έχουν εφεύρει διάφοροι ερευνητές, ότι είναι μεν ακόμα επίκαιρο, αλλά κάπως έχει αλλάξει.²⁰⁹ Ανησυχεί για αυτή την αλλαγή του πανοπτισμού και προτείνει κάποιες ακόμα κατευθύνσεις που αποδεικνύουν την υστέρηση του Πανόπτικον να εξηγήσει τις σημερινές τεχνικές επιτήρησης και ελέγχου, ή καλύτερα γιατί δεν μπορεί πλέον να ταυτιστεί με την έννοια της επιτήρησης.

Προτείνει να στραφούμε ερευνητικά στην επιτήρηση, αφού φαίνεται ότι σύγχρονες εκδοχές της επιτήρησης έχουν ξεπεράσει τη δυναμική του Πανόπτικον. Μερικά παραδείγματα είναι ότι η επιτήρηση μπορεί να είναι ευχάριστη ή διασκεδαστική. Ακόμα, η έκθεση του εαυτού μπορεί να είναι ενδυναμωτική για ορισμένες μειονότητες.²¹⁰ Επίσης, η επιτήρηση

204 Lyon Davis, *Theorizing Surveillance, The panopticon and beyond*, Willan Publishing, 2006, pp.4

205 οπ.π. pp.5

206 οπ.π. pp.11-12

207 οπ.π. pp.14-15

208 Παρόλο που διατηρεί ερευνητικές αξίες. Boyne believes that the panopticon can still serve as a model against which to compare contemporary developments in surveillance and power relations (2000: 303)

{Lyon Davis, *Theorizing Surveillance, The panopticon and beyond*, Willan Publishing, 2006, pp.26}

209 Panomnicon' (Goombidge 2003), 'ban-opticon' (Bigo this volume), 'global panopticon' (Gill 1995), 'panspectron' (De Landa 1991), 'myoptic panopticon' (Leman-Langois 2003), 'fractal panopticon' (De Angelis 2001), 'industrial panopticon' (Butchart 1996), 'urban panopticon' (Koskela 2003), 'pedagopticon' (Sweeney 2004), 'polyopticon' (Allen 1994), 'synopticon' (Mathiesen 1997), 'panoptic discourse' (Berdages 2002), 'social panopticism' (Wacquant 2001), 'cybernetic panopticon' (Bousquet 1998), and the 'neo-panopticon' (Mann, Nolan and Wellman 2003)

{Lyon Davis, *Theorizing Surveillance, The panopticon and beyond*, Willan Publishing, 2006, pp.27}

210 οπ.π. pp.28

μπορεί να αφορά αυτό που θα λέγαμε «θετικά αποτελέσματα», όπως επιτήρηση ενός φυσικού περιβάλλοντος ή της κυκλοφορίας ενός ιού.²¹¹

Πέρα από τα πεδία που μπορεί να συμπεριλάβει η έννοια της επιτήρησης και όχι η έννοια του Πανόπτικον, προτείνει να εξετάσουμε μια άλλη έννοια από το έργο του Foucault, αυτή της κυβερνητικής. Συνοπτικά, σημαίνει να εξετάζουμε το πώς αντιλαμβάνονται τη διακυβέρνηση οι παράγοντες που κυβερνούν. Οι κυβερνητικές τεχνολογίες είναι τα εργαλεία μέσα από τα οποία μπορούν να πετύχουν τις κυβερνητικές φιλοδοξίες τους οι κυβερνώντες. Παραδείγματα τέτοιων τεχνολογιών μπορεί να είναι αρχιτεκτονικές μορφές, λογιστικές φόρμουλες και δημοσκοπήσεις.²¹² Το ΣΚΑ δεν φαίνεται να παραβιάζει μια τέτοια περιγραφή επομένως θα άξιζε να μελετηθεί και υπό το πρίσμα της κυβερνητικής.

Τελικά φαίνεται ότι για να εξηγήσουμε της εφαρμογές της επιτήρησης στο σήμερα, ανοίγονται πολλοί και ενδιαφέροντες δρόμοι μπροστά μας. Δρόμοι που δείχνουν να έχουν προοπτικές, που δείχνουν να εκτιμούν το Πανόπτικον σαν ερευνητικό εργαλείο, αλλά προχωρούν πέρα από αυτό. Αυτούς τους δρόμους θέλουμε να μελετήσουμε στο μέλλον.

211 Lyon Davis, *Theorizing Surveillance, The panopticon and beyond*, Willan Publishing, 2006, pp.30-31&36

212 Lyon Davis, *Theorizing Surveillance, The panopticon and beyond*, Willan Publishing, 2006, pp.39-41

| Συμπεράσματα

Το Σύστημα Κοινωνικής Αξιοπιστίας αποτελεί ένα φιλόδοξο σχέδιο της κυβέρνησης της Κίνας για τον έλεγχο των πολιτών της μέσω τεχνολογιών της πληροφορικής και τελευταίας τεχνολογίας ηλεκτρονικών συστημάτων. Βασικός της στόχος είναι η αύξηση της «αξιοπιστίας» της κινέζικης κοινωνίας αλλά όπως είδαμε από την γέννεση του κιόλας αυτό το σύστημα μπορεί να διευρύνει τα κριτήρια με τα οποία αξιολογεί και έτσι εύκολα μεταπηδά και σε άλλα πεδία, είναι ένα ευέλικτο εργαλείο στα χέρια της Κινέζικης κυβέρνησης.

Τα αναλυτικά εργαλεία του Foucault περί της πειθαρχίας και του Πανόπτικον δεν μπορούν να ταιριάζουν απόλυτα στο σύστημα κοινωνική αξιοπιστίας της Κίνας. Αρχικά αυτό είναι λογικό αφού η ανάλυση εφορμάτε από ένα άλλο σύστημα των εργοστασίων ή γενικότερα των ιδρυμάτων του 18ου αιώνα. Όμως πολλές είναι οι μετέπειτα εφαρμογές και αναφορές σε αυτή την ανάλυση και τα αποτελέσματα της από ερευνητές της επιτήρησης και αυτό αποδεικνύει την αξία τους ως κάτι παραπάνω από απλώς μια ανάλυση των ιδρυμάτων του 18ου αιώνα.²¹³ Ακόμα ο Foucault είχε αποδείξει την επέκταση αυτού του μοντέλου πέρα από μια φυλακή ως ένα εργαλείο στα χέρια της εξουσίας.²¹⁴ Η δοκιμή των εργαλείων του Foucault στο ΣΚΑ ακόμα και αν δεν ταιριάζει απόλυτα μας βοηθάει να κατανοήσουμε την εξέλιξη των τεχνικών επιτήρησης και ελέγχου. Σίγουρα μπορούμε να διακρίνουμε ποια στοιχεία των τεχνικών του τότε μπορεί να διατηρούν την ισχύ τους στο σήμερα και να διαπιστώσουμε εκείνα που άλλαξαν. Παρακάτω συγκεντρώνονται ομοιότητες και διαφορές της ανάλυσης του Foucault και του ΣΚΑ ώστε να μπορούν άμεσα να γίνουν αντιληπτές ποιες τεχνικές και ποια μέσα διατηρούνται και ποια όχι και τελικά να διαπιστώσουμε την χωρική υλοποίηση των συστημάτων ελέγχου και επιτήρησης.

213 Haggerty Kevin D., in the “Theorizing Surveillance”, Chapter 2, “Tear down the walls: on demolishing the panopticon”, p. 25-26

214 Όλο το “Επιτήρηση και Τιμωρία” είναι διάχυτο από αυτή την απόδειξη. Ακόμα και ο Bentham είπε πως το Πανοπτικον δεν είναι τίποτε άλλο από “μια απλή ιδέα στην αρχιτεκτονική” που εισάγει “έναν νέο τρόπο για να αποκτά εξουσία ένα μυαλό πάνω σε ένα άλλο, με τέτοιο τρόπο ώστε να μην χρειάζεται ο παραδειγματισμός”. Αυτό μάλλον είναι και αυτό που έκανε τον Foucault να το μελετήσει.

πηγή: <https://qz.com/518874/absolutely-everywhere-in-beijing-is-now-covered-by-police-video-surveillance/>

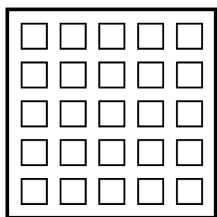
Ανακεφαλαίωση πειθαρχία

Σε ότι αφορά τις τεχνικές πειθάρχησης έχουμε ταύτιση με την ανάλυση του Foucault σε ένα σημείο εκείνο της τεχνικής της κατανομής. Όμως έχουμε μια βασική διαφορά: οι πίνακες που κατανέμουν είναι κυρίως ψηφιακοί και δεν έχουν αποτύπωση στον φυσικό χώρο αν εξαιρέσει κανείς την δημόσια έκθεση των παραβατών που δεν μπορεί να θεωρηθεί αποτύπωση με την έννοια που το εννοεί ο Foucault, δεν υπάρχει καμία αποτύπωση του πίνακα στον χώρο. Όλες οι τεχνικές που σχετίζονται με την διαμόρφωση του σώματος μοιάζουν αταίριαστες και τα γυμνάσια και οι ασκήσεις αλλά και ο συνδυασμός τους σε μια μηχανή. Παρ' όλες τις διαφορές το ΣΚΑ έχει πειθαρχικά στοιχεία αλλά σίγουρα δεν μπορεί να καταταχθεί στην ίδια ομάδα με τα εργοστάσια ή τις φυλακές του 18ου αιώνα.

Τεχνικές Πειθάρχησης Foucault	Σ.Κ.Α.	Μορφή/Τρόπος στο ΣΚΑ
Τεχνική της Κατανομής	ΝΑΙ	Άυλη: Μεγάλες βάσεις δεδομένων με στοιχεία ταυτοποίησης και βαθμολογίας. Διαφορά δεν έχουμε αποτύπωση του πίνακα στον χώρο.
Έλεγχος Δραστηριότητας	ΟΧΙ	Δεν Επιβάλλουν Γυμνάσια, Μονάχα Έμμεση Ρύθμιση Καθημερινής Ζωής (π.χ. βαθμολογούνται αγοραστικές συνήθειες, εξόφληση δανείων, παραβάσεις στην οδήγηση, διάσχιση του δρόμου από διαβάσεις, σχέσεις με άλλα άτομα)
Οργάνωση Γενέσεων	ΟΧΙ	Δεν Υποβάλει του Πολίτες σε Συγκεκριμένες Ασκήσεις για να τους εκπαιδεύσει.
Σύνθεση Δυνάμεων	ΟΧΙ	Δεν φτιάχνει εξαρτήματα για να συνδυαστούν σε μια μηχανή, διαχειρίζεται δεν κατασκευάζει.

Πίνακας 1.

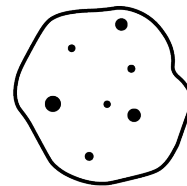
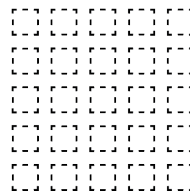
Μορφή Πίνακα = Μορφή Χώρου
Νοητός Χώρος = Φυσικός Χώρος

ΤΟΤΕ

Αποτύπωση του Πίνακα στην
Αρχιτεκτονική. Η κατάταξη σου
ορίζει τη θέση σου στο χώρο

Μορφή Πίνακα ≠ Μορφή Χώρου
Νοητός Χώρος ≠ Φυσικός Χώρος

ΣΗΜΕΡΑ

Οι πίνακες είναι άυλοι, ψηφιακοί δεν
αποτυπώνονται στον χώρο. Η επιπτώσεις της
κατάταξης αποτυπώνονται μέσα από τον
αποκλεισμό ή όχι από περιοχές όχι μέσα από την
χωροθέτηση των ατόμων,

Κλίμακα Κτιρίου,
Κλίμακας Δωματίου

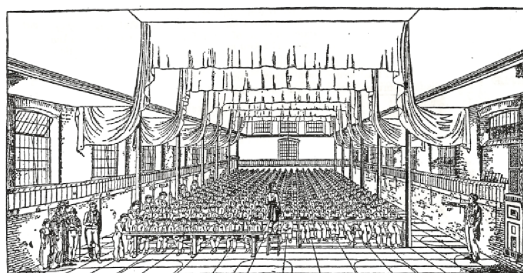
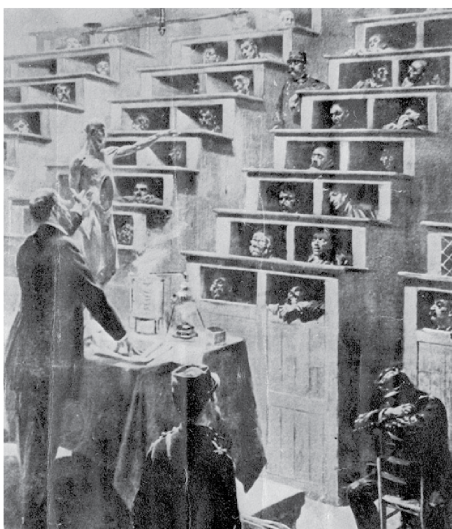
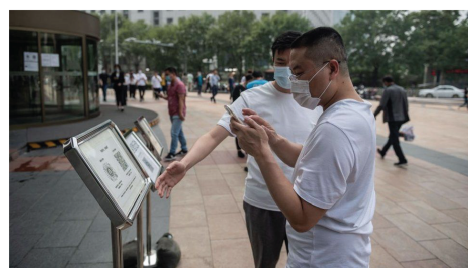
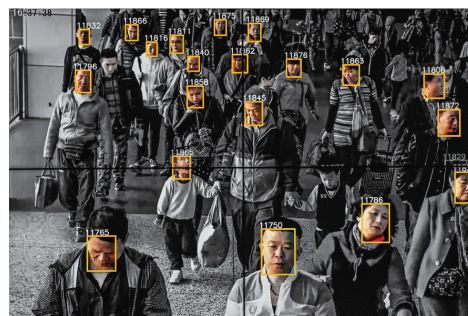

FIG. 42. A LANCASTRIAN SCHOOL IN OPERATION
This shows 355 pupils seated, monitors standing at the front, and "stations" around the walls.

πηγές: classrooms

<https://educationmuseum.wordpress.com/2012/10/10/discipline-and-punish-the-birth-of-the-prison/>

panopticon cell

<https://www.myleszhang.org/panopticon-cell/>

qr codes

<https://www.bbc.com/news/business-55039662>

<https://lexatlas-c19.org/the-use-of-qr-code-system-in-china-a-battle-between-protecting-privacy-and-safeguarding-public-interests/>

Σε ότι αφορά τα μέσα της ορθής εκγύμνασης έχουμε αρκετές ομοιότητες με το ΣΚΑ. Αρχικά η κατεύθυνση του έλεγχου είναι από πάνω προς τα κάτω, οι επιτήρηση σε άλλες κατευθύνσεις είναι δευτερεύουσα.

Παρακάτω ένας παράλληλος ποινικός κώδικας είναι ένα από τα κεντρικά εργαλεία του ΣΚΑ ίσως και το κεντρικότερο. Μέσα από την μαύρη λίστα μπορεί να επιβάλει ήπιες ποινές δημιουργώντας ένα παράλληλο ποινικό δίκαιο στο ήδη υπάρχων. Ακόμα η βαθμολογία, η αφαίρεση και η συγκέντρωση πόντων αποτελούν ανταμοιβές και τιμωρίες από μόνες τους.

Τελικά η διάθεση των πολιτών προς εξέταση είναι παρούσα και μάλιστα σε μια πιο έντονη μορφή. Οι πολίτες βρίσκονται συνεχώς διαθέσιμη προς εξέταση, τα ψηφιακά μέσα έχουν επιτρέψει στην εξουσία να μπορεί να παρέμβει σε αυτούς πολύ πιο εύκολα. Ακόμα πολλές φορές συνεισφέρουν και οι ίδιοι στην παρακολούθηση τους μέσα από την παραχώρηση των στοιχείων τους. Μέσα από την πίστη ότι αυτό γίνεται για το «καλό» τους εκθέτουν με περισσότερη ευκολία τον εαυτό τους.

Μέσα Ορθής Εκγύμνασης Foucault	Σ.Κ.Α.	Μορφή/Τρόπος στο Σ.Κ.Α.
Ιεραρχική Επιτήρηση	NAI	Ένα δίκτυο μη ιεραρχικών σχέσεων επιτήρησης είναι δευτερεύον. Η επιτήρηση κυρίως από πάνω προς τα κάτω.
Κανονιστική Κύρωση	NAI	Τιμωρίες/Επιβραβεύσεις μέσω της «Μαύρης Λίστας». Έχει όλα τα χαρακτηριστικά: μικρο-τιμωρίες/μικρο-ανταμοιβές, ευελιξία των τιμωριών ανάλογα τις απαιτήσεις, μη εξοντωτικές τιμωρίες, πίνακας κατάταξης με συνεχή ανανέωση, συστήματος βαθμολόγησης που είναι από μόνος του ανταμοιβή ή τιμωρία από την συγκέντρωση πόντων ή την απώλεια.
Εξέταση	NAI	Συνεχής, ίσως πιο συνεχή από τα πειθαρχικά. Π.χ. μπορεί να γίνεται μέσα από την δημιουργία ενός λογαριασμού σε διαδικτυακή ηλεκτρονική πλατφόρμα που συγκεντρώνει όλα σου τα στοιχεία.

Πίνακας 2.

Ανακεφαλαίωση Πανόπτικων

Η τεχνολογία της αυτοπειθαρχίας από τον φόβο της συνενόχους επιτήρησης είναι κυρίαρχη στο ΣΚΑ. Αυτή τη φορά όμως επιτυγχάνεται με έναν άλλο τρόπο, μέσα από ένα διάχυτο βλέμμα, μέσα από τις χιλιάδες κάμερες παρακολούθησης. Είναι εμφανής η διαφορά με το κλασσικό Πανόπτικον: ο πύργος του επιτηρητή είναι διαχυμένος σε χιλιάδες σημεία. Η χωρική υλοποίηση της παρακολούθησης έχει εμφανώς αλλάξει. Η αναγκαιότητα του επιτηρητή διατηρείται όχι για να κάνει απόλυτα σωστά την δουλειά του ή να λειτουργεί τέλεια αλλά και σε αυτή την περίπτωση του ΣΚΑ αρκεί να αποδείξει ότι υπάρχει για να επιβάλει την συμμόρφωση. Αυτή τη φορά δεν έχουμε έναν άνθρωπο υπεύθυνο για την επιτήρηση αλλά μια προσπάθεια συγκέντρωση αποθήκευσης και επεξεργασίας όλων των στοιχείων σε κέντρα. Ομάδες ανθρώπων πίσω από οθόνες επεξεργάζονται αυτά τα δεδομένα για να βαθμολογήσουν, εντοπίσουν, επιβάλουν ποινές, αποκλείσουν ή επιτρέψουν την πρόσβαση. Τελευταίο αλλά πολύ σημαντικό είναι πως δεν υπάρχουν κελιά οι άνθρωποι κινούνται φαινομενικά ελεύθεροι, ζουν τις ζωές τους. Δεν υπάρχει η αναγκαιότητα της απομόνωσης αφού είναι συνεχώς διαθέσιμοι, μπορούν να εντοπιστούν ανά πάσα στιγμή οι συνομιλίες τους καταγράφονται, οι σχέσεις τους είναι κριτήρια βαθμολόγησης, έτσι προσέχουν με ποιους «κάνουν παρέα». Οι πολίτες ενθαρρύνονται να επικοινωνούν να δίνουν συνεχώς στοιχεία τους, έτσι μπορούν αν κινούνται ελεύθεροι αφού αν θεωρηθούν επικίνδυνοι θα τιμωρηθούν άμεσα.

Τώρα έχουμε μια διπλή αποσταθεροποίηση της μορφή τόσο του επιτηρητή όσο και του επιτηρούμενου. Η καθαρή μορφή με τις καθορισμένες θέσεις διασπάτε σε πολλαπλά σημεία σε ένα ρευστό υπόβαθρο. Ο πύργος σπάει σε κάμερες, οι κρατούμενοι κινούνται φαινομενικά ελευθέρω στον χώρο. Η εξουσία δεν παίρνει απόσταση από τον επιτηρούμενο που είναι σταθερά τοποθετημένος, αυτή τη φορά η εξουσία σχεδόν αναμιγνύετε μαζί με τον επιτηρούμενο.

Η επιβολή εξουσίας με τον λιγότερο φυσικό πόνο είναι εδώ πιο πολύ από κάθε άλλη φορά: οι κάτοικοι του σύγχρονου Πανόπτικου περιηγούνται σχεδόν παντού δυνητικά, έτσι ο πόνος της απομόνωσης εξαλείφεται, το Πανόπτικον βελτιώνεται. Οι επιτηρούμενοι πλέον αποδέχονται το σύστημα επιτήρησης και συμμετέχουν ενεργά στην συνεχή παραχώρηση πληροφορίας στους επιτηρητές τους. Τι πιο βολικό για την εξουσία;

Αν το Πανόπτικον ήταν μια απλή αρχιτεκτονική λύση για την αυτόματη λειτουργία της εξουσίας, η σημερινή τρόποι επιτήρησης και ελέγχου υπερβαίνουν τους περιορισμούς ενός καθαρού αρχιτεκτονικού σχήματος (που ήταν και καθοριστικοί για την αποτυχία των Πανοπτικών φυλακών στις πρώτες φάσεις τους). Το κεντρικό μάτι της εξουσίας εξελίσσεται σε χιλιάδες μάτια δίπλα σε κάθε πολίτη. Τα τεχνικά ζητήματα της δημιουργίας μιας αίσθησης πανταχού παρουσίας του βλέμματος της εξουσίας δεν υπάρχουν πια. Η εξουσίας τα βλέπει όλα όχι επειδή οι επιτηρούμενοι έχουν σταθερές θέσεις, ούτε επειδή κατάφερε να συσκοτίσει με τεχνάσματα τις κινήσεις του φύλακα αλλά επειδή έσπασε μέσω της τεχνολογίας τα στενά όρια ενός κέντρου επιτήρησης διαχύθηκε στον χώρο έγινε πολυκεντρική και έτσι «ξεβίδωσε» τους επιτηρητές και τους επιτηρούμενους από τις θέσεις τους. Το «νέο» Πανόπτικον είναι φιλικότερο γιατί δίνει την «ελευθερία» της κίνησης. Τι πιο ταιριαστό για ένα ρευστό κόσμο!; Ακόμα για να δούμε αν είναι εξίσου αποτελεσματικό θα πρέπει να γίνουν παραπάνω έρευνες πάνω στο θέμα αλλά το μόνο σίγουρο είναι ότι ο λιγότερος φυσικός πόνος επιφέρει και λιγότερες αντιδράσεις, έτσι από

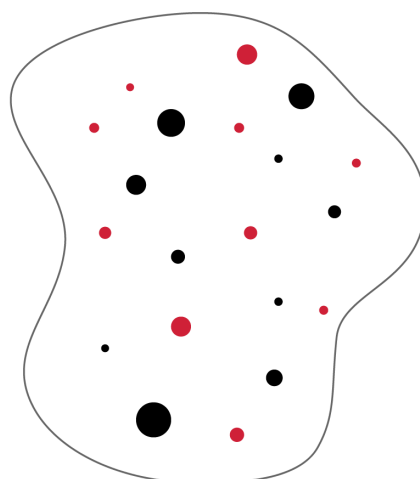
αυτή την άποψη σίγουρα κερδίζει σε σχέση με το «κλασσικό» και την βαρβαρότητα του της απομόνωσης των κελιών.

Πανόπτικον Foucault	Σ.Κ.Α.	Μορφή/Τρόπος στο Σ.Κ.Α.
Αυτοπειθαρχία από τον φόβο συνεχούς παρακολούθησης	ΝΑΙ	Διάχυτο βλέμμα της εξουσίας π.χ. από το εκτεταμένο δίκτυο καμερών.
Πύργο Επιτήρησης	ΟΧΙ	Κάμερες πολλά σημεία ελέγχου και Παραχώρηση στοιχείων οικειοθελώς αυτο-φωτισμός.
Επιτηρητής	ΝΑΙ	Κέντρα διαχείρισης, αποθήκευσης και επεξεργασίας δεδομένων
Κελιά	ΟΧΙ	Ελεύθερη μετακίνηση των πολιτών αλλά είναι συνεχώς διαθέσιμοι προς εξέταση με τα νέα ηλεκτρονικά και πληροφοριακά μέσα

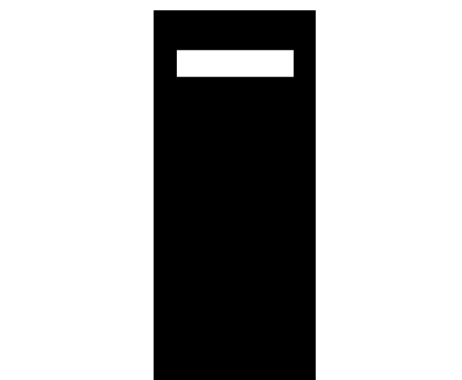
Πίνακας 3.

Διαχωρισμός

Ανακάτεμα

Μονοκεντρικό

Πολυκεντρικό

Περιορισμός

"Κίνηση"

Αν και δεν ταυτίζεται πλήρως το ΣΚΑ με τις αναλύσεις του Foucault αυτή η αντιπαραβολή μας δίνει μια καλή εικόνα του πως λειτουργεί το ΣΚΑ. Όπως είδαμε στο προηγούμενο κεφάλαιο διαφαίνεται πως υπάρχουν πιο ταιριαστά θεωρητικά σχήματα για να περιγράψουν τις σύγχρονες εφαρμογές του ελέγχου και της επιτήρησης.

Ακόμα είναι σαφές πως ο έλεγχος και η επιτήρησης θα είναι επίκαιρα όσο υπάρχει η ανάγκη διαχείρισης του πληθυσμού από μια εξουσία, όμως οι τρόποι του στον σύγχρονο κόσμο έχουν αλλάξει. Αποδείξαμε ότι το ΣΚΑ μπορεί να λάβει πιο καταπιεστικές μορφές και μάλιστα χωρίς να αλλάξει πολύ το πυρήνα του και τα εργαλεία του, απλώς μπορεί να προσθέσει μια ακόμα παράμετρο βαθμολόγησης ή να εντείνει τις ποινές του. Ακόμα και αν δεν ταυτίζεται με τις αναλύσεις του Foucault, (οι τρόποι του μπορούν να εξηγηθούν καλύτερα με σύγχρονα ή ανανεωμένα σχήματα) φαίνεται να έχει αποτελέσματα πειθαρχικά και συμμόρφωσης των πολιτών. Δύσκολα μπορούμε να φανταστούμε τα μοντέλα ενός λογικού διαλόγου που είδαμε από την Arendt, τον Habermas και τον Sennett να εφαρμόζονται υπό αυτό το καθεστώς επιτήρησης. Βέβαια δύσκολο είναι να φανταστούμε να εφαρμόζονται και στα δυτικά καθεστώτα που παρότι δεν έχουν ΣΚΑ δείχνουν τις τάσεις του για ηλεκτρονική διακυβέρνηση, για αύξηση της διαφάνειας {ΧΑΝ}, ένταση του ελέγχου. 1 Το χειρότερο όλων είναι ότι αν θέλουμε να έχουμε αντίρρηση στον τρόπο με τον οποίον γίνονται τα πράγματα, αν πιστεύουμε πως έχουν πρόβλημα οι πολιτικές διαδικασίες, αν ευελπιστούμε σε ένα λογικό δημοκρατικό διάλογο και λαμβάνουμε δράση για αυτό φαίνεται να βρισκόμαστε σε κίνδυνο αρνητικής βαθμολογίας. Ξέρουμε με σιγουριά πως υπάρχουν τέτοιες ενδείξεις στο ΣΚΑ (καταδίκη δημοσιογράφων και καλλιτεχνών μέσω του ΣΚΑ, τροποποίηση του ΣΚΑ για την «διαχείριση» μειονοτήτων). 2

Τελικά όπως είπαμε στην εισαγωγή δεν μπορεί να αναπτυχθεί ένας δημόσιος διάλογος όταν υπάρχει ανισοτιμία μεταξύ των συμμετεχόντων: από τη μία έχεις το κράτος που με μια μικρή ρύθμιση μπορεί να καταδικάσει κάποιον σε μικρότερη βαθμολογία, άρα πέραν των άλλων τρόπων ασκεί και έτσι εξουσία πάνω στους πολίτες. Αυτή τη φορά μια εξουσία ήπιας μορφής που ίσως είναι και πιο αποτελεσματική. Ταυτόχρονα ούτε η ελευθερία που θα έπρεπε να έχουν οι συμμετέχοντες υπάρχει: παραπάνω αποδείξαμε ότι οι κάτοικοι του Πανόπτικον απέκτησαν ελευθερία γιατί απελευθερώθηκε και ο επιτηρητής τους που τώρα έγινε πιο έξυπνος και πιο αποδοτικός με τοπικές «ευαισθησίες». Αυτή η ελευθερία λοιπόν είναι φαινομενική αφού μπορεί να ενισχύεται και να χαλαρώνει ανάλογα την περίπτωση. Ακόμα δεν μπορεί να αναπτυχθεί και κριτική (κατά τα λόγια του Habermas μέσα από μια κοινή γνώμη) είτε διότι οι άνθρωποι δεν συναντιούνται υπό το φόβο της επιτήρησης είτε διότι η κριτικές φωνές καταδικάζονται άμεσα, είτε ακόμα χειρότερα πείστηκαν ότι αυτό που γίνεται είναι για το καλό τους. Το πολιτικό στο δημόσιο χώρο έγινε ένα παιχνίδι χειραγώγησης, επιτήρησης και ελέγχου, η συνδιαλλαγή και η διαμόρφωση κριτικής κοινής γνώμης μοιάζουν χαρακτηριστικά του παρελθόντος μιας άλλης δημόσιας σφαίρας. Τα όρια μεταξύ πολιτικού, κοινωνικού και οικονομικού πεδίου έχουν αναμειχθεί. Μέσα από το «δούρειο ίππο» της οικονομίας το ΣΚΑ πέρασε στην αξιολόγηση με κοινωνικά κριτήρια. Δυστυχώς ο έλεγχος πλέον έχει περάσει πέρα από την αξιολόγησης πολιτικών πράξεων ή ιδεών (που λίγο πολύ πάντα γινόταν). Τώρα βλέπουμε στο κέντρο της αξιολόγησης και του ελέγχου να μπαίνει και η καθημερινή ζωή. Ακόμα οι «κλασικοί» τρόποι και οι τεχνικές της επιτήρησης συνδυαστήκαν με τα νέα τεχνολογικά μέσα ανοίγοντας νέους ορίζοντες σε αυτά, απελευθερώνοντάς τα από προηγούμενα χωρικά προβλήματα. Όπως φαίνεται το Πανόπτικον διευρύνεται. Το Πανόπτικον αλλάζει. Ίσως πάλι το Πανόπτικον

να είναι νεκρό, όμως ζήτω το Πανόπτικον!

| Βιβλιογραφία

Βιβλία

Ελληνικά

Deleuze Gilles, Η κοινωνία του Ελέγχου, Ελευθεριακή Κουλτούρα, Αθήνα 2001

Foucault Michel, «Επιτήρηση και Τιμωρία, η Γένεση της Φυλακής», εκδόσεις Ράππα (Κέδρος), Αθήνα 1989

Han Byung Chul, Η Κοινωνία Της Διαφάνειας, opera, Αθήνα 2015

Αγγλικά

Bentham Jeremy, the Panopticon writings, edited by Bozovic Miran ,Verso 1995

Lyon Davis, Theorizing Surveillance, The panopticon and beyond, Willan Publishing, 2006,

Κεφάλαια σε Βιβλίο

Ελληνικά

Arendt Hannah, Η ανθρώπινη κατάσταση, Μετάφραση ΣΤΕΦΑΝΟΥ ΡΟΖΑΝΗ, ΓΕΡΑΣΙΜΟΥ ΛΥΚΙΑΡΔΟΠΟΥΛΟΥ,ΕΚΔΟΣΕΙΣ «ΓΝΩΣΗ»1986,

Bauman Zygmunt, Ρευστή Καιροί, Μεταίχμιο, 2017

Harvey David, Η κατάσταση της μετανεωτερικότητας, Μεταίχμιο

Harvey David, Νεοφιλελευθερισμός (Ιστορία και παρόν), Εκδόσεις Καστανιώτη

Habermas Junger, «Αλλαγή δομής της δημοσιότητας», μτφ Λευτέρης Αναγνώστου, εκδόσεις νήσος, Αθήνα 1997

Jean-Francois Lyotard, Η μεταμοντέρνα κατάσταση, Γνώση, Αθήνα 1993

Montaner Josep Maria , Ιστορία της Σύγχρονης Αρχιτεκτονικής, εκδόσεις Νεφέλη, Αθήνα 2014

Sennett Richard, «Η τυραννία της οικειότητας», εκδόσεις Νεφέλη, Αθήνα 1999

Αγγλικά

Haggerty Kevin D., in the “Theorizing Surveillance”, Chapter 2, “Tear down the walls: on demolishing the panopticon”

Άρθρα σε επιστημονικό περιοδικό**Ελληνικά**

Κατσαρός Κυριάκος, Η Επικράτηση Του Νεοφιλελευθερισμού Και Ο Χαρακτήρας Του Εθνούς-Κρατους, Γιαντειύ Πανεπιστημιο, Θεσσαλονίκη, Μάρτιος 2009

Αγγλικά

Creemers Rogier, University of Leiden, China's Social Credit System: An Evolving Practice of Control

Dean Curran, Alan Smart, "Data-driven governance, smart urbanism and risk-class inequalities: Security and social credit in China", Urban Studies 2021, Vol. 58

Katja Drinhausen and Vincent Brussee, "CHINA'S SOCIAL CREDIT SYSTEM IN 2021, From fragmentation towards integration", Mercator institute for China Studies. March 3, 2021

Knight Adam, Creemers Rogier, Going Viral: The Social Credit System and COVID-19 {https://papers.ssrn.com/sol3/papers.cfm?abstract_id=3770208}

Meissner Mirjan, Head of Program Economy and Technology at METRICS, "CHINA'S SOCIAL CREDIT SYSTEM", Mercator institute for China Studies. May 24 2017

Martin Chorzempa, Paul Triolo, and Samm Sacks, "China's Social Credit System: A Mark of Progress or a Threat to Privacy?", June 2018

Liang Fan, "The making of "good" citizens: China's Social Credit Systems and infrastructures of social quantification", Article in Policy and Internet, March 2022

Liu Chuncheng, "Multiple Social Credit Systems in China", 2019

Nicholas Loubere and Stefan Brehm , The global age of the algorithm: Social credit, Xinjiang, and the financialisation of governance in China*, Xinjiang Year Zero, 2022, The Australian National University

Niles Bruggers, What about the Postmodern? The Concept of the Postmodern in the Work of Lyotard, Yale French Studies, Issue 99

Von Blomberg Marianne, The Social Credit System And China's Rule Of Law

YONGXI CHEN AND ANNE SY CHEUNG , The Transparent Self under Big Data Proiling: Privacy and Chinese Legislation on the Social Credit System, The University of Hong Kong, 2017

Werbach Kevin, "Panopticon Reborn, Social Credit as Regulation for the Algorithmic Age", Forthcoming, University of Illinois Law Review, February 2021

Άρθρα σε διαδικτυακό περιοδικό

Αγγλικά

<https://www.theatlantic.com/technology/archive/2018/02/chinas-dangerous-dream-of-urban-control/553097/>

Επίσημα Έγγραφα

Αγγλικά

Planning Outline for the Construction of a Social Credit System (2014-2020){<https://chinacopyrightandmedia.wordpress.com/2014/06/14/planning-outline-for-the-construction-of-a-social-credit-system-2014-2020/>}

White Paper on Covid-19

https://english.www.gov.cn/news/topnews/202006/07/content_WS5edc559ac6d066592a449030.html

Ιστοσελίδες

Αγγλικά

China Internet Network Information Center 2017

<https://www.cnnic.com.cn>

<https://nhglobalpartners.com/china-social-credit-system-explained/>

<https://plato.stanford.edu/entries/bentham/>

Koolhaas Rem, Study for the renovation of Koepel Panopticon Prison, 1981

<https://www.oma.com/projects/koepel-panopticon-prison>

Surveillance camera statistics: which cities have the most CCTV cameras?

<https://www.comparitech.com/vpn-privacy/the-worlds-most-surveilled-cities/>

Βίντεο

Αγγλικά

China - Surveillance state or way of the future? | DW Documentary,
(https://www.youtube.com/watch?v=7gSU_Xes3GQ&list=PL_8LQXErgL37jNn63p8yuYGK11JDvhHAh&index=2)

Social Credit: China's Digital Dystopia In The Making

(https://www.youtube.com/watch?v=evBzPwCdeHI&list=PL_8LQXErgL37jNn63p8yuYGK11JDvhHAh&index=4)

Διπλωματικές-Ερευνητικές Εργασίες

Ελληνικά

Γεώργιου Βαγγέλη, «Συστήματα κοινωνικής βαθμολόγησης πολιτών μέσω συστημάτων αξιολόγησης – αξιοπιστίας – φήμης» του ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΟ ΑΙΓΑΙΟΥ, 2020

Αγγλικά

Maurtvedt Martin, “The Chinese Social Credit System Surveillance and Social Manipulation: A Solution to “Moral Decay”?”, Master’s Thesis, University of Oslo 2017

